ATEITIS

MĖNESINIS

MOKSLEIVIŲ LAIKRAŠTIS

Nr. 12

1924 m. gruodžio mėn.

Turinys.

		pusl.
1.	*P. Butėnas.* Mokslininkas Kaz. Būga	545
2.	*J. Gr.* Pavasariui švintant	561
3.	*K. R.* Moralio gyvenimo pagrindai	573
4.	Neris * * * (eilės)	580
5.	Neris * * * (eilės)	581
6.	*St. Būdanas.* Prie idealo	581
7.	*Dr. J. Eretas.* Spauda ir kapitalizmas	582
8.	*Braškutis.* Ateitininkų namai	590
9.	*Juozas Švaistra.* Tyros mintys	592
10.	Ateitininkų gyvenimo kronika	594
11.	Knyga ir menas	595
12.	Mūsų veikimas	597
13.	Mūsų mirusieji	600
14.	Pranešimai	601
15.	„Ateities“ 1924 turinys	

Redakcijos ir Administracijos adresas:
K A U N A S, Laisvės Alėja Nr. 3.
Kalbamosios val. trečiadieniais 1½—3.

„Ateities“ kaina:

Lietuvoje metams	15 lt.
Užsieniuose metams	20 lt.
Atskiras num.	1,50 ct.
Moksleiviams imant kuopose	1 lt.

Redakcijos ir Administracijos antrašas:
KAUNAS, Laisvės Alėja Nr. 3.

Aukos ir narių mokesniai stud. J. Krasnicko Fondui.

Per. stud R. Strielčiūną Fondui *aukojo*: Kunigaikštis K. Radvilas — 50 lit., kun. D. Tuskenis — 10 l., kun. Remeikis, kun. Žižis, kun. Kuodis, kun. Pukevičius, kun. Ereminas, kun. A. Paurys, kun. Galinauskas, mokyt. Vitkauskas ir mokyt. Z. Tomušauskaitė — visi 5 l.; insp. Lazauskas — 4 l., O. Dedelytė — 3 l., mok. E. Dievulytė, Grybauskytė kun. Kazlauskas., N. N., Kazakevičius, kun. Rudminas, kun. A. Žakevičius — visi po 2 lit. mokyt. Strioga — 2,50 lit.

Nario mokesnio 1924 m. įmokėjo: prof. kun. M. Reinys 60 lit, kun. J. Valaitis, kun. A. Astrauskas, kun. J. Luckus, kun. F. Martišius — visi po 30 lit. Pinigus priėmė ir dėkoja

Fondo Komitetas.

ATEITIS

Nr. 12. 1924 m. Gruodžio mėn. XIV

P. Butėnas.

Mokslininkas Kazimieras Būga.

Būga mirė,
Būgos mokslas liko.

Gerbiamo ir mylimo profesoriaus Kazimiero Būgos mirtį vėlai tesužinojau, — tiktai jo laidotuvių dieną, nes tuo metu nebuvau universitete Kaune, bet basčiausi po žmones, sodžius,

Prof. K. Būga.

tautotyros reikalais, vis laukdamas profesoriaus pasveikstant ir grįžtant vėl prie savo tiesioginio profesoriaus ir kabineto mokslininko darbo. Nuolat rašydavau draugams į Kauną ir

klausdavau profesoriaus sveikatos, bet kažkodel draugai tylėdavo, ir tuo būdu nieko tikra apie ligonies sveikatą nesusivaikiau. Taip pat ir del prof. Būgos mirties žinios suvėlavimo man neteko būti brangaus profesoriaus kūno laidotuvėse Kaune, nebeteko jo paskutinį kartą pamatyti, paskutinės dėkingumo pagarbos atiduoti savo didžiam profesoriui ir kataliko tradicija užberti ant velionies amžinojo namo — karsto trijų saujų pilkos žemelės.

Pereitą vasarą liepos 15 dieną gavau iš tuokart Kaune gyvenusio savo mokslo draugo studento filologo Juozo Bukotos laišką, kuriame be kitko šit kas buvo rašyta:

„Prof. Būga naują planą žodyno rašymo man papasakojo prieš porą savaičių — rudenį imsiąs tris studentus ir rašys; per metus išrašysiąs 12 sąsiuvinių ir žodyną išvarysią per 3 m., o jis vienas — sakėsi — viso amžiaus savo neužteksiąs (!), nes, be žodyno, reikią ir vadovelių fonetikos, morfologijos, istorinės gramatikos, įvadų visokių ir t.t. Šv. M-joj dar jo projekto nėra; jis dabar Aukštadvary*), Trakų apskr., grįšiąs į Kauną apie 22 — užeisiu, tau pranešiu."

Netrukus iš to paties draugo liepos 24 d. (vadinasi, po 9 dienų) gaunu šitokią neramią žinią:

„Turiu tau pranešt baisią naujieną: prof. Būga pavojingai serga; jį pusgyvį parvežė užpereitą pirmadienį (... P. B.) [iš Aukštadvario **P. B.**] Vežiojo jam gydytojų iš Karaliaučiaus, bet jie net ligos nepažino, ir išvažiavo. Mūsiškiai gydytojai tikina ,kad po pusantro mėnesio pasveiksiąs (... **P. B.**). Aš jo sergančio nemačiau — neprileidžia. Kas bus su mumis — kalbininkas? pražuvome! nors gyvas lįsk į žemę — visas — darbas perniek; kas iš nepabaigto žmogaus! Užsieny mokytis — lėšų nėr! Jei jis ir pasveiktų, tai po tokios baisios ligos jau jis bus sulaužytas žmogus. Kad nors žodyną nubaigtume — aš tau rašiau paskiausius profesoriaus planus**) del žodyno darbo pagreitinimo".

Profesoriaus sirgimas rūpino visus mus Lietuvos universiteto studentus filologus. Dažnai tekdavo klaustis ar šiaip kompetetingų žmonių, ar ponios Būgienės, velionies žmonos, del profesoriaus sveikatos. Visi ramindavo. Galų gale pranešta, kad profesorius baigiąs sveikti, net jau laiskus iš Karaliaučiaus į Lietuvą saviesiems rašąs, tik jam nei rudens, nei pavasario semestre neleisią universitete mokslo dalykų dėstyti, ligi išsveikęs profesorius gerai pasilsėsiąs, atsigausiąs, visai sutvirtėsiąs. Studentai filologai labai nerimo, nes matė, kad be prof. Būgos iš kalbotyros skyriaus nieko nebeliksią ir tas skyrius, jų ir visos profesūros nuomone, tik tada tegalė-

---

*) Tuomet prof. Būga keliavo po Lietuvą tarmių duomenis rinkdamas ir tarmių sienas nustatinėdamas. **P. B.**

) Žiūr. pirmojo J. Bukotos laiško ištrauką. **P. B.

siąs atsigauti, kai profesorius 1925 metų rudens semestre, vienerius mokslo metus pasilsėjęs, vėl imsiąs šavo tiesioginį darbą dirbti! Bet sveikstąs profesorius staiga sunegalęs ir, pasak Karaliaučiaus ligoninės gydytojo, prižiūrėjusio ligonį, pusantros valandos pasikankinęs miręs Karaliaučiuje iš gruodžio 1d. į 2d. tą naktį. Velionies profesoriaus Būgos rauda visa Lietuva, visas mokslo pasaulis, jo ypačiai ilgimės ir gailimės mes studentai filologai, buvę jo mokiniai. Mūsų, kalbotyros skyriaus be profesoriaus Būgoš neteko vadovybėš: velionis profesorius buvo to skyriauš cementaš, gairė ir vairaš. Jei niekas tuč-tuojau nesiims organizuoti, mokslinio lituanistikos darbo (apskritai visų prof. Būgos dirbtųjų darbų), kurį velionis plačiai varė, tai nieko gera ir nebus greit. Tuo tarpu organizuoti būtų kam, nors ir siauresniu mastu imant; dar mums paliko: senelis, t. y. garbės prof. Jonaš Jablonskis, prof. Edv. Volteris, prof. J. Balčikonis, Leipcigo universiteto prof. Gerulis.

Prof. Būga pirmoji mūsų jauno universiteto auka iš profesūros tarpo ir brangiausia, didžiausia. Jaunas universitetas, jaunaš lituaništikos mokslas nustojo ypačiai tvirto stiprauš šulo, prof. Būgos, kurio vietoje tuo tarpu niekas neišmano kito tokio suieškojęs pastatyti. Tokio šulo, kokš buvo prof. K. Būga, lietuvių tauta ir kalbų mokslas negreit susilauks. Genijus tik šimtmečiai tegimdo.

Kalbu rašau kaipo buvęs velionies studentaš dar iš aukštųjų kursų ir universitetui įsikūrus. Pirmą kartą prof. Būgą teko pažinti Rusijoje, rodosi, 1917 metais Voroneže. Tais metais vasarą lietuvių tremtinių šviesuomenė buvo suruošusi lietuvių mokytojų kursus Voroneže, kur ir mokslininkui K. Būgai teko dėstyti; aš buvau tų kursų klausytojas. Netikėtai, nemanytai man tenka apie velionį profesorių rašyti. Kas galėjo nujausti, kad apleis mus tiek visų gerbiamaš ir mylimas profesorius Būga! Todel daug jo gyvenimo episodų, bent Lietuvos universiteto laikais, kai nuolat įvairiais reikalaiš tekdavo šu profesorium susitikti, vis delto iš ūmo būsiu pamiršęs ir čia nejučiomis praleidęs. Šiaip ar taip, bet Lietuvos moksleivijai pravartu plačiau patirti apie mūsų garsųjį mokslininką amžinatilsį prof. Kazimierą Būgą, jo gyvenimą ir nudirbtuosius mokslui jo darbus. Apie tai neplačiai ir pasikalbėsime. Jo kaipo mokslininko biografijai surašyti ir jo mokslo darbams tyrinėti netrukus turės įsikurti **Būgos draugija,** kaip, pavyzdžiui, lenkai yra įsikūrę dainiaus Mickevičiaus draugiją. Toji draugija visą laiką turės tyrinėti prof. Būgos mokslo darbus, juos sisteminti ir leisti, turės rūpintiš jo biografija, plačiąją jo korespondencija su lietuvių šviesuomene bei mokslininkais ir su plačiojo pasaulio mokslo darbininkais. Pagaliau, velionies prof. Būgos mirimo metinėms paminėti, manau, humanitarinių mokslų fakultetas išleis atatinkamas knygas,

kur aiškiai bus nušviestas mokslininko Būgos asmuo, jo vaidmuo lituanistikoje ir plačiau išnagrinėti jo mokslo darbai.

Biografinės žinios. „Pasaulio šviesą pirmą kartą išvydau 1879 metų spalių 25 (sen. kal.) dieną Paziegėje (Dusėtų par., Zarasų apskr*) Šiais žodžiais prof. Būga pradeda šavo autobiografiją. Jis mirė, kaip jau minėjau, 1924 metų, gruodžio 1 d. (nauj. kal.)**) Karaliaučiaus ligoninėje, joje išgulėjęs jau nuo praeitos vasaros. Tuo būdu profesorius teturėjo tik 45 metus amžiaus.

Daugiau iš prof. K. Būgos autobiografijos sužinome, kad lementoriaus skaityti išmokęs iš tėvo. Su maldų knygomis ir Šiaulėniškiu seneliu pravertęs dvi žiemi. 1890—1891 metų žiemą buvęs nuvežtas tėvo Dusetų valsčiauś mokyklon pramokti rušiškai, kur tuomet lietuviškai nė žodžio nevalia būdavę ištarti. 1891 metų rudenį tėvas nugabenęs jį drauge su dviem jo pusbroliais Zarasuosna apskrities mokyklon, kur išbuvęs pirmoje klaseje iki 1892 metų gegužės mėnesiui. 1892 metų liepos mėnesio paskutinėmis dienomis nuvežę jį drauge su jo pusbroliais (tetų vaikais) Petrapilin ir atidavę globoti vienam giminaičiui, pas ponus tarnaujančiam vežėju (kurmanu). Tokiais žygiais nesibaisėjęś nepasituris prastuolėlis nemokytas sodietis, profesoriaus tėvas. Tėvas nešykštėjęs sūnaus mokslui paskutinio skatiko. Dažnai tekdavę tėvui net ir skolintis sūnaus mokslui. Petrapilyje nuo 1892 metų rudens iki 1895 metų pavasario išėjęs visą šv. Stanislovo bažnyčios mokyklą. Kadangi kunigų seminarijon trijų klasių nepriimdavo, tai buvę nutarta išeiti keturias klases. Tuo būdu jis patekęs šv. Kotrynos keturių klasių mokyklon, kurią baigę turėjo tuomet teisę stoti seminarijon. 1897 metais pavasarį baigęs keturias klases, o rudenį jau įstojęs Petrapilio kunigų seminarijon, iš kurios po metų (1898 m. rugsėjo mėn.) išstojęs, tuo užšitraukdamas ant šavęs tėvų ir visos giminės rūstybę. Nuo 1898 m. spalių mėnesio Būgai teko savarankiškai pradėti gyventi. 1899 metų žiemą mokyklos draugų rekomenduojamas patenkąs užu kyšį (pašto ženklelių rinkinį iš 1000 su viršum gana retų ženklelių) tarnautoju metereologijos observatorijon Petrapilyje; čia ištarnavęs beveik keturis metus. 1903 metų rugsėjo 20 dieną išstojęs tolimesniam mokslui. Prof. kun. A. Dambrauskas, prof. kun. P. Būčys, doc. J. Tumas (Vaižgantas), matote, buvę aptikę, kad Būgai rūpima kalbos dalykų. Nuo 1902 metų rudens tapęs dažnas prof. kun. Kazimiero Jau-

*) Žiūr. K. Būgos **lietuvių kalbos žodyno** (1 sąsiuvinis) įvadą, kur pats žodyno autorius pasisako, kaip jis tapęs žodyno rengėju iš kur pats ką-ne-ką patiekia skaitytojams iš savo gyvenimo ir veikimo. Kiekvienam labai pravartu perskaityti ta didžio mūsų mokslininko trumpa autobiografėlė.

**) Iš tikrųjų profesorius miręs iš gruodžio 1 d. į 2 d. tą naktį.

niaus, didelio lietuvių kalbos ir kalbų mokslo žinovo*), svečias ir nenustojęs juo buvęs net iki jo mirimo dienai (1908 m. vasario 25 d.). Prieigą į Jaunių buvę Būgai palengvinę akademikai P. Fortunatovas ir A. Šachmatovas, kurie sukurstyti prof. E. Volterio, buvę paskyrę Būgą Jauniaus sekretorium. Jie tikėjęsi išgausią per Būgą spaudai Jauniaus kalbos mokslo raštus, ypačiai lietuvių kalbos gramatiką ir šnektų aprašymą. Iš to sekretoriavimo akademija gavusi maža naudos: visa nauda tekusi Būgai. Kaip sunku buvę ką spaudai iš Jauniaus išgauti, gali parodyti jo gramatikos spaudimo eiga: nuo 1903 m. iki 1908 m. vasario, vadinasi, per penkerius metus tesuspėjęs jis perveizdėti tiktai pirmuosius 48 puslapius.

1903 m. rugs. 20 d. išstojęs iš observatorijos, baigdamas amžiaus 24 metus, stvėręsis už mokslo, pasiryžęs prisiruošti matūrai, kad galėtų įstojęs universitetan atsidėti vienam kalbos mokslui. Matūros egzaminus (iš 8 klasių gimnazijos) gavęs laikyti eksternu 1905 metais (nuo IV. 25 iki V. 30) prie Petrapilio V. gimnazijos drauge su prof. A. Voldemaru, kuris tuomet baigęs gimnaziją. Rudenį 1905 metais Būga įstojęs Petrapilio universiteto filologijos skyriun (slaveno — ruskoje otdielenie), kurį baigęs 1911 m. universitete, ilgiau tekę susėdėti, nes nuo mokslo daug jį sutrukdę mokslo raštų rengimas. Taigi, 1905 m. gegužės mėn. iš spaustuvės atsiėmęs pirmąją dalį „Aistiškų studijų“, nes jai tuomet nebuvę dar surasta leidėjo. 1907 m. balandžio 5d. pradėjęs spausdinti anuos „Aisčių studijus“, o 1908 m. kovo mėn. gavęs jau iš spaustuvės gatavus. Del antrosios „Aisčių studijų“ dalies tekę veltui pasidarbuoti 1906 — 1907 mokslo metai.

1911 metais baigusį aukštuosius mokslus Būga palieka universitete rengtis akademiškam gyvenimui prie lyginamosios kalbų mokslo katedros, kuri tuomet buvo prof. Jono Boduėno Kurtėnės. (Baudouin de Courtenay) žinioje. 1914 metais nuo sausio 1 d. komendiruoja Būgą užsienin dvejiems metams tolimesnėms mokslo studijoms kurios tuojau pačioje pradžioje turėjusios nutrūkti del didžiojo pasaulio karo. 1914 m. liepos mėn. pradžioje, tarsi nujausdamas karą, už 3—4 dienų pries sienos uždarymą Būga sugrįžtąs iš Karaliaučiaus. Del karo nutrūkstančios jo užsienio studijos ir ilgam laikui sutrunka magisterio egzaminai, kuriuos tepabaigęs vos tik 1916 m. pavasarį. Tuojau po egzaminų gaunąs teisę būti Petrapilio universiteto privatdocentu. Nuo 1916 m. liepos mėn. 1 dienos nuskiria Būgą Permės kuriamajan universitetan privatdocentu, o paskui nuo 1917 m. pakelia jį ekstraordinario profeso-

*) Žodį „žinovas“ prof. Būga vartodavo. Tūlo buvo paleistas nukaltas žodis „mokovas“, kurį dabar nori pavaduoti aprašomuoju žodžiu — terminu „mokėtojas“, turinčiu kiek kitokesnės prasmės negu „žinovas“ ar „mokovas“.

riaus pareigoms eiti. Iš Permės universiteto sugrįžta Lietuvon 1920 metais rugpiūčio pabaigoje (apie 27 d.).

Nuo pirmųjų mokyklos dienų prof. K. Būga priderėjęs prie susipratėlių lietuvių skaičiaus. Jau ketvirtoje klasėje ir seminarijoje (1896 — 1898 m.). bebūdamas nebe kartą gaudavęs susikirsti del tautystės su mokslo draugais lenkais. Su lietuviškais raštais, tuomet draudžiamais, tekę susipažinti seminarijoje per katedros zakrastijoną Juozą Zauką, kuris zakrastijoje tarp bažnyčios drabužių ir indų laikydavęs lietuviškų laikraščių ir knygų sandėlėlį. Iš mokyklos parvažiuodamas vasarai namo niekieno nevaržomas jau rankiojęs dainas, misles ir priežodžiuś. 1897 — 1899 metais jau turėjęs susirašęs iš įvairių rinkinių gerą krūvą dainų ir mįslių su priežodžiais, kurių dalis buvo iš liaudies lūpų. Seminarijoje 1898 m. tekę sisipažinti su ką tik išėjusiais iš spaudos pirmuoju Juškevičiaus žodyno sąsiuviniu ir Jauniaus gramatika (hektografuota). Abudu tuodu raštu bus nemaža paveikusiu Būgos sielai.

Nuo 1899 m. rudens Būga patampąs Petrapilio viešojo knygyno beveik kasdieninis skaitytojaš. Čia susipažįstąs su knygyno valdininku S. Baltramaičiu, per kurį kartais gaunąs jo atsakymu parsinešti ir namo vienas kitas knygas. Knygyne susipažįstąs su visaiš dainų ir pasakų rinkiniais, su žodynais, gramatikomis ir su kai kuriais Daukanto, Valančiausko, Ivinskio raštais. Iš Kuršaičio žodyno ir gramatikos ir Baranausko „Ostlitauische Tefte“ patiriąs, kad lietuvių kalbos skiriama dvejopa priegaidė. Observatorijoje, nutraukdamas po kokį pusvalandį ar valandą nuo tarnybos darbo, 1900—1901 metais išmokstąs priegaides žymėti. Tasai mokslas nėsąs buvęs prof. Būgai lengvas, nes tuomet nebuvę kam jį pamokyti. Vienatijas priegaidės mokytojas jam tebuvęs Kuršaičio žodynas. Gyvu žodžiu nebuvę kam jį pamokyti, nes tuomet dar Jauniaus nepažinęs*).

Lietuvos universitete. Prof. K. Būga jau buvo dirbęs ir aukštuose kursuose. Ypačiai jis rimtai ir plačiai pradėjo darbą universitete kalbotyros skyriuje. Jis buvo čia alfa ir omega. Universiteto regulaminas priimtas, mokslo dalykai atskiroms specialybėms suplanuoti taip, kaip paprastai universitetuose esama. Vadinasi, teorijoje fakulteto (humanitarinių mokslų f.) tarybos viskas kuo puikiausiai padaryta. Bet kas visą tą planą vykdys praktikoje, jei teturime tik vieną mokslo dalykų išmanytoją prof. Būgą. Bet prof. Būga, tuojau pamatysite, sumaniai tą planą vykdė. Kalbotyros skyriuje senojo regulamino**) buvo šie pagrindiniai dalykai: 1) lietuvių kalbos fonetika, 2) lietuvių kalbos morfologija, 3) lie-

*) Kitos biografinės žinios taikosi toje vietoje, kur kalbama apie didžiulį lietuvių kalbos žodyną.

**) Naujasai regulaminas įsigali nuo 1924 m. rudens semestro.

tuvių kalbos sintaksė, 4) lietuvių kalbos dialektologija, 5) lietuvių kalbos istorija, 6) lyginamoji indoeuropiečių kalbų gramatika ir 7) aistiškųjų kalbų lyginamoji gramatika. Prof. Būga, matome, yra beveik visus šiuos dalykus dėstęś: 1) lietuvių kalbos fonetiką, 2) morfologiją, 3) dialektologiją, 4) lyg. indoeurop. kl. gramatiką (anksčiau josios elementus; 5) liet. kl. istoriją ir 6) aistiškųjų kalbų lygin. gramatiką, nors nesistematingai, bet viš tiek, kitus mokslo dalykus dėstant, buvo plačiai liečiamos (ta istorija ir gramatika). Iš kalbotyros skyriaus pagrindinių dalykų prof. Būgai nė kiek neteko dėstyti (žadėjo) lietuvių kalbos sintaksės*). Papildomųjų mokslo dalykų velionis dėstė 7) kalbotyros įvadą; rekomenduojamųjų, bet reikalingų: 8) latvių kalbą (aukšt. kursuose), 9) senprūsių kalbą; dėstė dar 10) lietuvių kalbos akcentologiją. Matome, kad prof. Būga yra dėstęs viso 10 atskirų mokslo dalykų. Tie visi dalykai — kalbotyros skyriaus ir specialybės pagrindas. Dabar nesunku suprasti, ką reiškė prof. Būga akademiniame gyvenime. Šiam reikalui daugiau aiškinimų nebereikia.

Prof. Būga kartais sakydavosi, kad esąs menkas pedagogas, tik kabineto žmogus. Jis tikrai buvo kabineto žmogus, didelis sistematikas savo raštuose. Bet Būga buvo ir pedagogas geras žinių tiekėjas. Mūsų universitete labai ir labai maža tokių pedagogų, koks yra buvęs Būga. Jis dėstydavo gražia lietuvių kalba, įsileidęs į savo kurią nors naują problemą, užsimiršdamas tankydavo žodžius ir tik klausytojui tetiekdavo faktus ir pavyzdžius. Kitam neįpratusiam ir nepasirengusiam jo dalykų klausyti, būdavo labai nuobodu ir nesmagu. O supratęs ir persimanęs profesorių, negalėdavai jo atsiklausyti. Ypačiai jis suimponuodavo tada, kada patekdavo į ekstazę. O be ekstazės savo paskaitos jis beveik niekuomet nebaigdavo. Jis tiekdavo sausų, bet gausių žinių: gyvi faktai ir būtinai su pavyzžiais. Gal daug kam studentų jis ir nepatikdavo. Todel taip dažnai naujokai studentai manydami rasti „pyrago“ kalbotyros skyriuje ir klausydami prof. Būgos, manydami nieko nesuprantą ir niekuomet nesuprasią ir be atodairos, pasipustę padus dumdavo į kitus humanitarinių mokslų fakulteto skyrius, kartais ir visiškai iš to fakulteto į kitą kurį fakultetą.

Paskaitas dėstydavo iš lapelių. Jų vienoje pusėje būdavo surasytoš temos konspektas, geriau sakant, faktai su pavyzdžiais. Jiems profesorius tik duodavo platesnių aprašomųjų aiškinimų. Atskirus lyginamuosius žodžius profesoriaus visuomet rašydavo lentoje. Toks paskaitų dėstymo būdas labai patikdavo studentams.

---

*) Visų šitų mokslo dalykų platieji kursai; jie buvo varomi lyginamosios metodės keliu.

Profesorius kartais paskaitas turėdavo dvi valandas pagrečia. Tokiais atvejais jis pertraukos nedarydavo: paskaitą tęsdavo dvi valandas. Sumanius didįjį lietuvių kalbos žodyną spaudai ruošti, prof. Būga priminė studentams filologams, ar jie nesutiktų jo paskaitų klausyti šventadieniais. Mat, profesorius viš norėjo daugiau laiko sutaupyti žodynui. Žinoma, studentai mielai sutiko su profesoriaus šiūlymu, ir lingvistikos — filologijos paskaitos kurį laiką būdavo šutartu laiku profesoriaus gyvenamajame kieme prof. Jablonskio auditorijoje. Tuomet prof. Būga nebežinodavo jokių valandų: pabaigęs temos paskaitą, nejučiomis pareidavo į savo kurią numylėtą teoriją ir užsimiršdavo paskaitą baigti. Paskaita trukdavo po kelias valandas ir nė kiek studentams nenubosdavo. Galop, studentai pamatę, kad jau profesorius priilsęs, nuvargęs, jam primindavo, jog tiek ir tiek laiko paskaita užtrukusi. Tuokart profesorius staiga nutildavo ir, kiek patylėjęs, imdavo kalbėtis su studentais įvairiais dienoš klausimais, žinoma, iš lituanistikos srities. Vėl kartais daug laiko trukdavo, kol galop profesorius atsisveikindavo.

Svarbu priminti, kad profesorius visados kiekvienai paskaitai atsinesdavo prisikišęs portfelį visokių naujų knygų, žurnalų liečiančių filologijos klausimus. Juos profesorius demonstruodavo ir aiškindavo studentams. Iš jų išskirdavo blogąsiaš ir gerąsias knygas, kad študentui būtų lengviau orientuotis didžiulėje kalbų mokslo knygų jūrėje. Tiek pat kiekvienam savo dėstomam dalykui nurodinėdavo pagrindinius ir pagelbiniuš vadovėlius, pirm visko plačiai juos aptaręs, jei tik jų yra dėstomam mokslo dalykui.

Po paskaitai profesorius kartais iškeldavo naujų sumanymo ir ragindavo studentus darban. Ėmęs savo žodyną leisti, visados atsinešdavo ir paširodydavo studentams žodyno rankraščių, gatavų lankų, korektūros.

Prof. Būgą visa Lietuvos šviesuomenė žinojo didį žmogų ir vieninteli specialistą lituanistą esant. Todel dažnai jo paskaitosna atsilankydavo provincijos svečių: kunigų, mokytojų, menininkų ir kitų. Jų tikslas būdavo pamatyti Būgą, išgirsti jį kalbant, pašiklausyti jo teorijų. Todel nenuostabu, kad profesorius yra turėjęs daug bendradarbių, korespondentų iš visų Lietuvoš vietų ir iš užsienio. Prof. Būga, pastebėjęs auditorijoje svetį iš toliau (mūsų filologų studentų Būgos laikais specialiems dalykams vos keli tebuvome), baigęs savo tiesioginę temą, nejučiomis pareidavo į savąją kurią teoriją, pavyzdžiui, į aisčių giminės sėdybų ar lietuvių atsikraustymo į šių dienų Lietuvą ir tt. klausimus ir trokšdavo visai auditorijai šavo surastąsias tiesas, tartum norėdamas pats gyvas į klausytojų galvas įlįsti ir ten palikti savo mokslą bei visas gaušias savo žinias.

Per baigiamuosius egzaminus jis studentams tik žinias betikrindavo ir vaikydavo metodę, ar studentas reikiamai prisiruošęs savarankiems tyrinėjimams, ar jis sugebąs jo ir kitų mokslininkų tiekiamomis žiniomis naudotis. Jo egzaminai būdavo dalinai (iš dalies) ir paskaitos: ir per egzaminus jis norėdavo dar šiokių tokių naujesnių žinių suteikti studentui. Žodžiu, jis į egzaminą žiūrėjo taip: pats ruoškis, skaityk, dirbk, tirinėk, išmanyk, o egzaminas — tik tam tikras formalumas tik gyvenimo „volens nolens“. Dažnai profesorius tvirtindavo, kad juo specialistas siauresnis, juo jis naudingesnis visuomenei, t. y. daugiau galįs naudos duoti savo specialybe. Reikia atminti, kad humanitarinių mokslo fakulteto, kaip seniau buvo ir kaip dabar jis sutvarkytas, ypačiai kalbotyros skyrius, studentai per daug apkrauti pašaliniais dalykais ir, ligi atlieką pašaliečius mokslo dalykus, jie negreit tegali pritilpti prie specialybės dalykų. Profesorius sakydavo: „mane filosofijos, logikos, pedagogijos ir dar kas gaišino, dabar ir jus gaišina.“ Taip pat dažnai pastebėdavo, kad XX amžiuje enciklopedistų nėsą ir veltui tai kas sielojęsis tų „enciklopedistų“ prikepti. Žodžiu sakant, profesoriui terūpėjo, kad studentas išmanytų savo dalyko teoriją ir praktiką, kad savo dalyką nusimanytų gerai, bet nesigraibytų žinių iš devynių galybių pašalinesnių mokslo šakų šakelių, kurioms reikalui panaudoti ir geros enciklopedijos bei pamatinių žinių pakanka.

Minėjau, kad prof. Būga nuolat į universitetą atsinešdavęs studentams pasirodyti naujų įvairių pasaulio kalbininkų išleistų knygų ir žurnalų. Daug kitašalių kalbininkų mūsų profesoriui knygų didikuodavo. Iš to nesunku suprasti, ką reiškė prof. Būgos asmuo ir jo mokslas kitiems mokslininkams. Be jo žinios, be jo patarimų nė vienas kalbų mokslo rimtesnis reikalas niekur nėra pasirodęs: jei ne tiesioginiai, tai kitais būdais kalbotyros knygų leidėjai naudodavo prof. Būgos žinias. Nelietuviai filologai visados rūpindavosi su prof. Būga susipažinti ir koresponduoti, tikėdami iš jo susilaukti reikalui rimtų patarimų. Todel ir korespondencijai profesorius daug laiko padėdavo, atsakyti ar patarti jis visiems skubėdavo. Jo dėstomieji dalykai ir iš Europos traukdavo į mūsų universitetą.

Didelis prof. Būgos knygynas del karo turėjęs likti Permėje, kur jis profesoriavo. Profesorius teparsivežęs tik didžiojo žodyno medžiagą, daug kitokių rankraščių ir reikalingesnių knygų. Kadangi profesorius sekdavo visas kur pasaulyje pasirodančias kalbų mokslo knygas ar žurnalus, tai nejučiomis per keleris metus ir Kaune jis buvo susidaręs gausų knygyną. Knygų skaityti profesorius niekam duoti negailėdavo, bet išsinešti — ne. Sakydavo, galįs ateiti pas jį, vartyti, skaityti, nusirašinėti, bet namo neduodavo neštis. Taip darydavo todel, kad jau buvo buvęs gyvenimo pamokytas: 1) kiti paėmę knygas ypačiai retesnes, nebegrąžindavo, 2) ir

pačiam profesoriui jų nuolat reikėdavo pasigauti, įvairius klausimus rišant ir kalbos problemas nagrinėjant. Kai kurių knygų niekur kitur ir negaudavai, kaip tik Būgos knygyne.

Profesoriaus darbo kabinete niekuomet netrūkdavo svečių. Eidavo su kalba surištą darbą dirbą inteligentai įvairių patarimų gauti, eidavo jo draugai lankyti, studentai pasitarti. Visad nuėjęs jį dirbantį rasdavai. Profesoriuš iš karto sėstis neprašydavo: pats su svečiu stačiom šnekėdavosi. Reikia reto svečio, kad prašytų sėstis. Tik gerokai palaukus ir įsišnekus tepaprašydavo sėstis. Kartais kitą svetį ilgai užlaikydavo, kol visą ligi nago juodumui ištardydavo arba kol kokį užsimintą klausimą galutinai išaiškindavo. Jei profesoriui svetys patikdavo, jam apsirodydavo visus savo ir pasaulio naujus leidinius, knygyną, senovės lietuviškų knygų rinkinį ir būtinai visados nurodydavo senųjų lietuviškų raštų reikšmę mūsų istorijai, bibliografijai ir lietuvių kalbos tyrinėjimui.

Kadangi dieną „pragaišdavo“ su svečiais (niekatauškių svečių nemėgdavo), švietimo ministerijoje, universitete, spaustuvėje, išsiuntinėdamas plačią mokslo korespondenciją įvairiems Lietuvos ir užsienio mokslo darbininkams, tai pats kombinuočiausias darbas, patys moksliniai tyrinėjimai profesoriui atitekdavo dirbti naktimis ir rytais. Žmogaus pailsio, doro pasilsio profesorius neišmanė.

Grįžęs iš Rusijos ir atprašytas šv. ministerijos Kaunan (rodosi, ką tik grįžęs ilsėjęsis tėviškėje ir gyvenęs žmonėse, kuriuos ir kurių kalbą taip mylėjo, atnaujindamas santykius su gimtąja kalba, nes buvo gerokai metų išgyvenęs Rusijoje toli nuo savo gyvosios kalbos ir jos nebaigiamo turto) iš pradžių tik vargą vargo. Tuo metu, rodosi, profesoriaus šeima buvusi provincijoje. Profesorius visados ateidavo valgyti į „Birutės“ valgyklą, kur ir man kurį laiką teko pietauti. Paprastai, mūsų valgyklos nerangios: ligi pietus paduoda, daug žmogui kantrybės atima. Tai prof. Būga atsinešdavo knygų skaityti, recenzuoti, ligi pietų sulauks. Taip jam teko valgyti po valgyklas, kol šeima grįžo, geriau sakant, kol profesoriui pragyvenimo reikalai šiek tiek pasitaisė.

Prof. Būgos buto istorijos smulkiai ir nuodugniai nežinau: visos žinios yra nerangioje švietimo ministerijoje ir žmonėse, kurie Būgai geresnio buto rūpinosi gauti. Žinau tik, kad profesorius gavęs tris—keturis kambarėlius Seimo rūmų kieme mūriniuose nameliuose visai savo šeimai, žodyno redakcijai ir savo darbo kabinetui. Namelių koridorius ankštas, tamsus: pasidėjimo maža. Profesoriaus kabinetas ir giedrią dieną tamsus, nes kambarių langai stovi stačiai į siaurą nešvarią gatvelę, kurios antroje pusėje stūkso aukšti namai. Prekyvietė netoli. Gatvelėje smulkios krautuvėlės. Todel čia pešasi, barasi, įvairiomis kalbomis ginčinasi, rėkia, derasi. Koks gi dideśnis trukdymas begali būti darbo žmogui. Lango

niekados nepradarysi: dulkės, rėksmas, gatvės chuliganizmas. Šit kokioje atmosferoje teko dirbti mokslininkui Būgai.

Su elektra būta taip pat daug ceremonijų. Imta ruošti lietuvių kalbos žodynas. Daugiausia profesoriui tekdavo dirbti prie elektros sviesos. O tas elektros srovės galingumas menkas. Šalyje Seimo rūmuose elektra prašmatni; prof. Būgai jos nėra. Visuomenė trokšta susilaukti žodyno. Prof. Būga aiškina „Lietuvos“ dienraštyje sąlygas, kuriose jam tenka dirbti. Daro intervencijos ir kiti Būgos draugai į atatinkamas valdžios įstaigas. Ir galop tik, nors profesorius geresnio buto nesusilaukė, tai bent po ilgų procedūrų šviesesnės elektros gavo. Šit kaip tas didis žmogus Kaune gyveno!

Ėmęs spausti savo „kalbą ir senovę“*) ir milžinišką darbą — žodyną, paminklą lietuvių kalbai, prof. Būga nuolat būdavo valstybės spaustuvėje, kur ėjo šių knygų spaudos darbai; prižiūrėdavo korektūrą, kurią po aštuonis kartus skaitydavo, nunešdavo naujų rankraščių. Rytais jį dažnai matydavau arba einantį į spaustuvę, arba jau grįžtantį. Su spaustuvės darbininkais profesoriuś gražiuoju sugyvendavo. Todel visi darbininkai jį ir gerbdavo, net gailėdavo, kad profesoriaus akims niekada netenka pasilsėti ir atsigauti.

Jis neprigulėjo jokiai partijai: tedirbo tik Lietuvai ir lietuviams ir per tai visam pasauliui, jau nuo pat jaunų dienų būdamas tikrai sąmoningas lietuvis. Jis lietuvybe tekvėpavo, jis lietuvių kalbą iškėlė į aukštybes, jis jos didelius turtus atskleidė mokslo pasauliui. Jį mirusį laidojo visi be pažiūrų, be tautybės skirtumo, jį laidojo visas mokslo pasaulis, visi tie, kurie supranta ką reiškia žmogus, dirbąs per savo tautą, viso pasaulio gerovei, per mokslą — savo tautai ir viso pasaulio tautoms. Reikia pažymėti, kad Būga buvo tikintis, katalikas.

B ū g o s m o k s l a s. Profesoriuś 20 metų dirbo lituanistikos darbą. Žmonių kalba, žemės kalba (patamologija) jam buvo saltiniai iš kurių tryško naujos teorijų teorijos, nauji keliai senovei pažinti. Jis gvildeno aiškino indoeuropiečių protėvynės, aisčių protėvynės, aisčių prokultūrės, šių dienų Lietuvos ploto apgyvendinimo senovėje, lietuvių atsikraustymo ir daugybė kitokių klausimų. Šiuo atveju prof. Būga buvo filologas — istorikas. Taip pat, būdamas didelis tarmių žinovas, jis aiškino tarmių atsiradimo ir nykimo priežastis; jam tarmės daug ką ir mūsų istorijai pasakydavo. Jis padėjo rimtus pagrindus lietuvių kalbos priegaidžių mokslui, jis daug ko išaiškino garsų raidos problemomis, jam nesvetimi buvo mitologijos dalykai, lietuvių santykiai su kitomis tautomis senovėje. Tik atsiminkime tuos dešimts mokslo dalykų, kurius profesoriui buvo tekę dėstyti Lietuvos universitete! Jis buvo

*) Tai būtų buvusi jo redaguojama ir rašoma mūsų kalbos ir istorijos enciklopedija. „Kalbos ir senovės“ tik pirmosios knygos tepasirodė.

didžiausias lietuvių kalbos teoretikas ir drauge praktikas. Jo raštuose išlikusi „Būgos rašyba“, kuri yra vartojama mokslo reikalams. Jis yra daugybės naujų kalbos dėsnių atradėjas, jų išaiškintojas. Atskiromis kiekvienu klausimu čia ilgai truktų kalbėti. Pagaliau jo visų hipotezių, teorijų, rimtais argumentais paremtų, visų išaiškėjusių problemų čia sunku išvardyti, ypačiai išaiškinti. Bendrai ėmus reikia pasakyti, kad a. a. prof. Būga buvo mokslininkas, kuris po savo galvai paliko „Būgos mokslą“, kuris stačiai sakant, savo mokslą sukūrė iš: visų susistemintų ligi jo buvusių kalbos mokslo teorijų ir naujų savo gausingų radinių — lietuvių kalbos tarmių, aisčių kalbų, lietuvių kalbos priegaidžių, akcentologijos, gramatikos, istorijos, sintaksės, net archeologijos.

Mes savo senovę pažįstame iš vokiečių kronikų ir lenkų bei rusų metraščių. Dar apie aisčių paduoda žinelių Tacitas, Ptolimejus, ir tiek. Prof. Būga rado priemones, kaip patikrinti nelietuvių tiektąsias istorines žinias apie lietuvius. Ta priemonė yra gyvoji ir žemės kalbos ir senovės mūsų raštai. Jis lyginamojo kalbų mokslo pagalba toliau nužengė į senovę negu istorikas ar archeologas. Reikia atminti, kad istorikui reikalingi rašytiniai dokumentai, archeologui — archeologinė medžiaga. Bet tiek rašytinių dokumentų, tiek archeologinės medžiagos nevisados parankiui esama. Kur visa to nėra, ten istorininkas ir archeologas bejėgiai. Tuo tarpu filologas-istorikas lyginamojo kalbų mokslo pagalba pralenkia istoriką ir archeologą ir kur kas toliau į senovę nužingsniuoja, ieškodamas ir rasdamas vis naujų ir naujų įdokumentuotų istorinių faktų.

Visas jo mokslas išdėtas jo raštuose ir buvo dėstytas universitete (tebeguli rankraščiuose sausų faktų ir pavyzdžių formoje). Pasidomėkime jo raštais.

Būgos raštai. Išvydę pasaulį yra šie jo raštai:

1. Aistiški studijai. 1 dalis. Peterburgas 1908. XVI+216 p.
2. Medžiaga lietuvių, latvių ir prūsų mytologijai. Vilnius. 1 sąs. 1908. 23 p., 2. sąs. 1909 17 p. Atspaudas iš „Lietuvių tautos“ 1 kn.
3. Kalbos dalykai. Kaunas 1910. 55 p. Atspaudas iš „Draugijos.“
4. Litewski język. Wielka Encykl. Ilustr. Ser. I tom. XLIII — IV Zesz. 346 b. str. 624—633.
5. Apie lietuvių asmens vardus. Vilnius 1911. 52 p. Atspaudas iš „Lietuvių tautos“ II kn.
6. Baltica. Varšava 1911. 62 p. Atspaudas iš žurnalo RFV. LXV t., 302—326 p., LXVI t., 218—255 p.
7. Litovskoje nazvanije „vnuka“ anūkas ir nepuotis (ies). RFV. LXV t., 327—330.
8. Litovsko-ruskij slovarčik. S.-Peterburg 1912 39 p.

9. Lituanica. S. Peterburg 1912. 52 p. Atspaudas iš „Izvėstija atdėlenija ruskago jazika i slovesnosti Impr. Akademii Nauk“ XVII t., I kn. 1—52 p.
10. Slaviano baltijskija etimologiji. R F V. LXVII; 50—60, —250 p.; LXX (1913), 100—108, 248—256; LXXI; 50—60, 464—471; LXXII (1914), 187—202; LXXIII (1915), 335—343; LXXV (1916), 141—156 p.
11. Kalbų mokslas bei mūsų senovė. Kaunas 1913. 21 p.
12. Rašybos mažmožiai. Kaunas 1913. 27 p.
13. Kann man Keltenspuren auf baltischem Gebiet nachweisen? „Rocznik slawistyczny“, t. VI. Kraköw 1913. 1—38 p.
14. Priesagos ū n a s ir dvibalsio u o kilmė. Kaunas 1921. 41 p. Atspaudas iš „Lietuvos Mokyklos“.
15. Aisčių praeitis vietų vardų šviesoje. Su dviem žemėlapiais. Kaunas 1924. 20 p. Autoriaus leidinys. Atspaudas iš „Lietuvos‘ dienraščio.
16. Lietuvių kalbos žodynas. 1 sąsiuvinis. Kaunas 1924. LXIV—80 p. Švies. Ministerijos leidinys.
17. Lietuvių kalbos žodynas. 2 sąsiuvinis. Kaunas 1923. (Pradėtas rinkti, tik nebepaspėtas baigti).

Kiti prof. Būgos straipsniai, liečią įvairius kalbos dalykus, buvo spausdinti šiuose laikraščiuose ir žurnaluose (čia dar ne visi bus išvardyti): Tauta ir žodis pirmose ir antrose knygose, Vilniaius Žinios (1905, Nr. 55), Draugija (1906—1910, 1913), Lietuvių Tauta, Viltis, Vairas (1914), Ateities Spin[illegible]ai (1916—1917), Ateitis (1920), Lietuva (1922) ir kt.

Taip pat 1924 m. vasarą profesorius yra a[illegible]ausdinęs „Lietuvoje“ ir atskirais lapais tris klausimų lapus tarmėms ir jų sienoms tirinėti. Kita visa medžiaga įvairiems mokslo klausimams tebeguli rankraščiuose.

Dar buvo profesorius studentams prižadėjęs galutinai paruošti spaudai visą eilę vadovėlių, kurie arba konspektų formoje arba padrikusia medžiaga pasilikę jo rankraščiuose, būtent:

1. Lietuvių kalbos fonetiką,
2. Lietuvių kalbos morfologiją,
3. Lietuvių kalbos dialektologiją,
4. Lietuvių kalbos istoriją,
5. Aistiškųjų kalbų lyginamąją gramatiką,
6. Kalbotyros įvadą,
7. Lietuvių kalbos akcentologiją ir
8. Praktišką lietuvių kalbos žodyną.

D i d ž i u l i s ž o d y n a s. Ėmęs be galo rimtą darbą dirbti — didžiulį lietuvių kalbos žodyną leisti ir, norėdamas savo tikslą atsiekti, prof. Būga buvo nusprendęs visas žodynui susikaupti ir vienuoliškai gyventi. Yra žinių, kad profesorius jau prieš kokį 20 metų užsižadėjęs neiti į jokį teatrą, koncertą, operą, puotą, kinematografą, nedalyvauti jokioje

manifestacijoje ir iškilmėse. Taip jis ir darė. Dar žodyno spaudai ruošimo pradžioje atsišaukime ir paaiškinime „Lietuvos“ dienraštyje profesorius sakėsi, kad žodyno ruošimo darbas sunkus, painus ir milžiniškas ir todel turėsiąs kuriam laikui vienuoliu virsti, užsidaryti ir kuo mažiau su pasauliu bendrauti. Kad ir be jokių užužadų profesorius atsiskyrėliu jau buvo ir dirbo, dirbo. Tas nuolatinis darbas jam ir sveikatą pakirto.

Gero žodyno nei praktiško nei moksliško mes, lietuviai, neturime. Prof. Būga žadėjo savo tautai paruošti tiek vieną, tiek kitą. Įdomu patirti mūsų žodynų istoriją *).

Buvo išėję penki (gal ir šeši) leidimai Širvydo žodyno (1629, 1631, 1642, 1677, 1713 ir 1718?; 1730 m. išėjo mažutis Haako žodynas; 1747 m. Ruigio (Ruhigo); 1800 m. Mickės; 1851 m. Nesselmano; 1870-1883 m. Kuršaičio; 1894 m. Miežinio, 1903 m. Lialio. Be to, Petrapilio Mokslo Akademija 1897-1923 m. išleido pustrečio tomo Juškos žodyno ir dr. Jurgis Šlapelis atskirais sąsiuviniais mažą savo žodyno dalelę paskelbė. Dar yra išvydusių baltos dienelės šviesą ir daugiau žodynų, žodynėlių. Medžiagos žodynams daug kas yra rinkę. Šit jie: XVII amžiuje rinko D. Kleinas (1653), Teofilis Šulcas (1673), Fr. Bichas Prätorius (1694); XVIII amž. Jokūbas Perkuhn (17[illegible]ne Brodovskis (1713-1744), Kristupas Lopacinskis (? 1755) [illegible]s į X amž. Dionisas Poška, Simonas Daukantas, Laurynas Ivinskis, Mykalojus Akelaitis, Uvainiš (1833?), Ugianskis (apie 1864), Juškevičius (1831-1848), kun. Menštavičius (apie 18[illegible]ra). Kaz. Kristupas Daukša (po 1863?). Silvestras Gimžauskas (1879-1881), kun. Kašarauskas ir kt.

Visų šitų išėjusių arba pasilikusių rankraščiuose žodynų viršūnėje stovi vienas ir šviečia kaip kokia aušrinė K. Būgos „L i e t u v i ų k a l b o s ž o d y n a s“. Jis nepanašus nei į vieną kitą lietuvių kalbos žodyną: jis — pirmas tikrai mokslo žodynas. Jis ne tik renka žodžius, žodžiams pavyzdžius, bet taip pat ir juos užrašo tarmiškai, išaiškina etimologiškai, duoda žodžio geografiją, istoriją, nurodo žodžio šaltinį. Jis yra — iš pirmojo sąsiuvinio matyti — kur kas gauseśniš abėcėlės žodžiais už latvių leidžiamą mokslo žodyną. Prof. Būgos buvo manyta, kad tokių sąsiuvinių, kaip šitasai pirmasai žodyno sąsiuvinis būsią 36—40. Tačiau sprendžiama, kad sąsiuvinių skaičius galįs pašokėti dvigubai. Tai ne vienerių, ne penkerių, ne dešimties metų darbas; taip pat ir ne vieno žmogaus. Grimmo vokečių kalbos žodynas, jau kelios dešimtys metų leidžiamas ir vis dar nebaigiamas. Rusų mokslo Akademija nuo 1891 m. leidžia rusų kalbos žodyną ir atvarė jį lig raidei I su dalimis K irL; vadinasi, dar tik kaip ir įpusėjo. Matome, kad žodyno ruošimo darbas — milžino darbas.

*) Žiūr. „Knygų“ Nr. 4-6. Kaunas 1924 m. 338 ir 339 psl.

Dabar ne pro šalį patirti, kaip profesorius Būga ruošęs savo tą lietuvių kalbos mokslo žodyną*).

Kaip Būga pasidaręs beveik kasdieninis Jauniaus svečias, jau beveik turįs prisirankiojęs nemaža medžiagos žodynui. 1901 metų lapkričio mėnesį tenka jam parvažiuoti tėviškėn kareiviavimo priedermės**) atlikti po kelių metų nebuvimo (1898 m.) ir parsivežti daug naujos medžiagos. Tuomet Dusetų ir Južintų parapijoje susirinkęs apie 150 dainų, 10—12 pasakų, kelias dešimtis mįslių ir retesnių žodžių.

Pradėdamas vaikščioti pas Jaunių, jis jau turi geroką pluoštą medžiagos lietuvių kalbos šnektoms ir žodynui. Šnektoms ir žodynui medžiagos jam prisirinko iš jo draugų. Žodyno medžiagos jau 1902 metų birželį turėjęs bent kelis sąsiuvinius, iš kurių vasarą žodžius nurasęs abėcėliškai storosna knygosna. Nuo 1902 metų pradeda žodyno medžiagą rašyti nebe sąsiuviniais, bet k o r t e l ė m i s.

Beveik vienam žodynui atsideda Būga. 1912 metais, kai gauna iš mokslo Akademijos suredaguoti ir išleisti II tomą Juškevičiaus žodyno (K — L). Pirmasis lankas buvęs gatavas 1913 m. vasarį (II. 16). Iki 1915 m. spalių 28 dienos I tomo buvę surinkti korektūroje 222 psl. (iki žodžio k r ė t a l a s). Kad II tomo netekę Būgai pabaigti, tai čia akademiko Fortunatovo kalčia, be kurio parašo negalima buvo spausti net ir gatavų korektūros lankų. Parašą išgauti iš Fortunavo buvę nepigu.

Juškevičiaus žodyną beredaguodamas, daug žodyninės medžiagos gauna iš įvairių šviesuomenės narių. 1914 metais žodynas daug laimi ypač XVI—XVIII amžiaus kalbai Karaliaučiuje, kur profesoriui tekę dirbti beveik keturis mėnesius universiteto knygyne. Daug žodynui primeškeriojęs 1916—1919 metais, būdamas Permės universiteto profesorium.

Kad visa prof. Bugos žodyno medžiaga, sverianti keturis pūdus, pateko Lietuvon, už tai reikia pasakyti dėkui taikos delegacijai, sutikusiai parvežti žodyno skrynias kaipo delegacijos turtą. Rusų valdžia 1920 m. nedavė niekam išsivežti jokių rankraščių. 1920 m. rudenį prof. Būga kviečiamas prie knygų Leidimo Komisijos ir pavedamas suorganizuoti lietuvių kalbos žodyno leidimą.

Dabar žodynui medžiagos laiškeliais yra apie 14—17 pūdų (pirmajan žodyno sąsiuvinin suėjo puspenkto kilo (4500 gramų) laiškelių), iš kurių 10—13 pūdų surinkta jau Kaune nuo 1921 iki 1923 metų gruodžio 1 dienai. Žodyno medžiagos, skaitant ją laiškeliais, bus maž daug apie 600 tūkstančių laiškelių.

---

*) Visos žinios jo autobiografilėje, žodyno 1 sąsiuvinyje.

**) Pareigos.

Prof. Būgai nepavyko žodynas baigti, bet medžiagą žodynui, jo primeškeriota, pasiliko. Pirmam žodyno sąsiuviniui išėjus buvo nuomonių, kad prof. Būgai nereikėję dar tuo tarpu leisti tokio mokslo žodyno, kad toks žodynas esąs tik prabangos dalykas. Kažin ką dabar tie patys žmonės pasakytų, kai jau Būgos nebeturime! Prof. Būga paliko medžiagą mokslo ir praktiškam lietuvių kalbos žodynams. Jis ir gyvu pavyzdžiu parodė, kaip reikia žodynas redaguoti ir leisti. Didžiausias darbas, prof. Būgos nudirbtas, yra jo lietuvių kalbos žodynas. Šiuo žodynu Būga pastatė amžiną paminklą savo motinos kalbai — lietuvių kalbai ir tiek pat amžiną gyvą paminklą sau. Prof. K. Būga, dirbdamas mokslui ir per mokslą savo tautai bei pasauliui, atidavė lietuviams, mokslui ir pasauliui savo akis, nemygo naktis, krūtinę ir pagaliau galvą. Jis buvo darbo pavyzdys visiems: šį faktą patiriame iš jo gyvenimo ir darbų. Jis yra mūsų tautos ir pasaulio geradarys. Todel ne tik lietuviai, ne tik lietuvių mokslas, ne tik lituanistika, bet ir visas visitelis mokslo pašaulis neteko Lietuvoje ir visoje indoeuropiečių vaikų šeimoje, pagaliau ir visose neindoeuropiečių šeimos kultūringose tautose išgarsėjusio didžio mokslininko filologo — istoriko prof. Kazimiero Būgos. Jis amžinai atsiskyrė nuo mūsų gruodžio 1 dieną ir jau gruodžio 6 dieną jo kūnas iškilmingiausiai palaidotas Kauno kapuose šale jo didžio mokytojo prof. kun. Kazimiero Jauniaus kapo*).

Mes, gėdėdami drauge su visa Lietuva ir visu mokslo pasauliu tikro mokslo darbininko velionies profesoriaus Kazimiero Būgos, tikro mokslininko genijaus, lenkiame galvas didesnei velionies pagarbai jo brangiam kapui drauge su visu mokslo pasauliu!

Velionis K. Būga kiekvienam moksleiviui, studentui, kiekvienam mokslą mylinčiam žmogui, privalo būti gražus darbstumo ir mokslo meilės pavyzdys.

*) Šiam straipsnui sunaudotas ir mano darytos Linkuvos gimnazijos mokiniams gruodžio m. 12 d. paskaitos apie velionį prof. Būgą turinys.

J. Gr.

Pavasariui švintant.

3-jų veiksmų dramos vaizdai.

TREČIAS VEIKSMAS.

Ne toli Mantvidų ūkio vasarnamis. Tiesiai paprasta veranda; joje stalas ir gilios pintinės krasės. Iš verandoš į vasarnamį durys. Prieš verandą aikštelė — darželis, viena kita gėlių lovelė. Iš darželio — aikštelės į verandą bent poros laipsnių laipteliai. Iš kairės ir dešinės pušynas. Skaisti saulėta diena; girdėti toli jaunimo dainos.

I scena. Jonas ir motina.

Jonas. (vienas verandoje sėdi pasirėmęs ant stalo, matyti, giliai susimąstęs).

Mantvidienė. (išeina iš vasarnamio, pamačiusi sūnų palinguoja galva ir pamažu prisiartinusi prie jo, glosto galvą ir taria). Ko, mano sūneli, taip susimąstęs? Neliūdėk; gal duos Dievas pasveiksi. Eik į kambarį užvalgyti — neužmiršk, kad gydytojas liepė.

Jonas. Dėku, mama, kad manimi rūpinies. Bet aš manau, kad nieko negelbės, ar aš daug valgysiu ar maža...

Mantvidienė. Ką tu kalbi, vaikeli? Dar silpnesni pagyja. Tik nereikia nusiminti ir nustoti vilties; reikia būti linksmam... Žiūrėk, kokia šiandien graži diena. Visur linksma ir gražu. Paklausyk tik kaip skamba jaunimo dainos.

Jonas. Taip, aplink šviesu, linksma ir gražu, o mano širdy viešpatauja tamsa ir mirtis — (Tyla). Sakyk, mama, ar aš labai blogai išrodau? Ar labai esu pageltęs?

Motina (glosto). Mano Joneli, tu perdaug kremtiesi. Tu visai netaip pageltęs, kaip manai, o šiandien visai gražiai, lyg sveikas, atrodai.

Jonas. Dėku, kad nors mama mane suramini... O kaip tu manai, mama, ar atvyks šiandien Kotryna?

Motina. Tai dar tu vis jos nepamiršti?

Jonas. Kaip galiu, mama, užmiršti tą žmogų, kuris buvo taip brangus ir kuris taip karčiai apvylė mane. Šit jau metai kaip sergu, o ji tur būt, ulioja, linksmai gyvena ir mane visai užmiršo.

Motina. Užmiršk ir tu ją, sūnau.

Jonas. Norėčiau užmiršti, bet negaliu... Tačiau vis man rodos, kad ji šiandien atvyks.

Motina. Perdaug įsigalvojai, todel taip ir rodos... Eik į kambarį, sūnau, užvalgyk, o paskui aš eisiu namo, — juk ir ten manęs laukia.

Jonas. Mama, ar tu man atleidi tą širdgelą, kurią tau padariau vesdamas Kotryną?

Motina. Ar aš galiu vaikui ko nors neatleisti?

Jonas. Tai tu, mama, pasilik pas mane nors šiandien. (Bučiuoja ranką). Tu man taip brangi. (Jis laiko suspaudęs motinos ranką ir ilgokai tyli; paskui taria). Mama, ar tu man užmerksi akis, kai aš numirsiu?...

Motina (susigraudinusi). Kam tu, sūneli, tokias kalbas kalbi?... Tu pagyvensi, tu mane dar smiltelėmis užbersi... (eina į vasarnamį šluostydama ašaras).

Jonas (pereina per verandą porą kartų ir sustoja prie verandos stulpo). Gražu, šviesu ir linksma pasauly... Gėlės žydi ir kvepia, pušys ošia—toks skanus kvapas plaukia nuo jų! O dainos... dainos liūliuoja, skamba... Šviesi, šviesi saulutė šypsos. Bet kas tai? Lyg juodas taškas saulytės veide. Ne, ne! tai juodas taškas mano krūtinėje. Ir kaip saldžiai, kaip saldžiai jis spaudžia krūtinę (kosti).

II Scena. Jonas ir Onutė.

Onutė (iš dešinės greitai atbėga, bet pamačius brolį sutoja). Broliuk, gal tau vaistų reikia atnešti?

Jonas. A, tai tu, sesute. Ne, vaistų nereikia — nesenai gėriau.

Onutė. Broliuk, kad tu žinotum, kaip man šiandien linksma, be galo linksma. Aš vietoje negaliu nustovėti.

Jonas. Taip, tu šiandien, matyti, tikrai linksma ir graži.

Onutė. Šiandien visi, visi linksmi. Tu girdi, kaip gražiai skamba jaunimo dainos. Tu supranti pavasaris baigiai aušti saulė džiaugsmą neša, todel taip ir linksma... Ir tu būk linksmas. (Tyla). Tiesa, pas tave žadėjo ateiti tėvelis.

Jonas. Labai gerai, ir man gal bus linksmiau.

Onutė. Aš dar kai ką linksmaus girdėjau. Bet aš tau nesakysiu; o jei nori žinoti, tai atspėk.

Jonas. Na kas? Gal Kotryna atsilankys.

Onutė. Ne, ne! Aš girdėjau, kad tu esi parašęs dramą, ir tą dramą mūsų kaimo jaunimas šiandien vaidina. O po vaidinimo bus šokiai. (Trepsi iš džiaugsmo). Tai bus linksma, tai kad šoksime, tai šoksime! Tik gaila, tu nesveikas.

Jonas. Nieko nepadarysi — nelinksma ir gana.

Onutė. Bet tu pamėgink būti linksmesnis. Norėk būti linksmas ir bus linksma... Bet žiūrėk, Jonai (rodo kairėn), antai ponas daktaras ateina.

III scena. Vizgirda, Jonas ir Onutė.

Vizgirda (p r i s i a r t i n a). Labą dieną. Mat Onutė vis tik pirma mane pastebėjo. (Į ė j ę s į v e r a n d ą s v e i k i n a s i s u J o n u). Leisk man, broliau, pasveikinti tave vardo dieną. Linkiu kuogreičiausiai tau išgyti ir tapti mūsų talkininku.

Jonas. Tik kažin ar lemta bus man išgyti?

Vizgirda. Bet niekada nereikia nustoti vilties (s v e i k i n a s i s u O n u t e). Na sveika, Onute. Kaip tau sekasi brolį slaugyti?

Onutė. Gerai, ponas daktare. Tik gaila, kad man nesiseka jis pralinksminti. O gal tamsta jį pralinksminsi, kaip laukiamas švečias. Atsiprašau, aš prasišalinsiu ir netrukdysiu tamstoms... (E i n a).

Vizgirda. Visai, Onute, mums netrukdai... (S ė d a; į J o n ą). Tu šiandieną, brolau visai gerai atrodai...

Jonas. Jaučiuosi gana gerai, tik gerklėje kažin kodel saldu, na ir temperatūra šiek tiek pakilusi...

Vizgirda. Temperatūros pažiūrėsiu ir vaistų atnešiu šiek tiek vėliau, o dabar aš norėjau paklausti ar tu gali priimti jaunimą.

Jonas. Kokiam tikslui?

Vizgirda. Jaunimas tave nori pasveikinti, kaip varduvininką, ir kaip vertėją mūsų šiandien statomos dramos.

Jonas. Aš manau, visai nereikalinga... Tačiau gal bus vėlu.

Vizgirda. Keista, kodel pervėlu? Mes galime ir anksčiau ateiti...

Jonas. (a t s i d u s ę s). Taip, malonu dirbti jaunimo tarpe, tik gaila, mano jaunystė pražuvo, ir aš nūnai stoviu ant juodos bedugnės.

IV scena. Jonas, Vizgirda ir Požėla.

Požėla (g a n a n u s k u r ę s a t e i n a i š d e š i n ė s). O, net abu senus kolegas randu! Labą dieną jums nešu. (S v e i k i n a s i).

Vizgirda. Na, ir linksmas tu šiandien.

Požėla. Kur nebūsi žmogus linksmas kai gamta iš kailio neriasi. O dar čia senus draugus pamačiau...

Jonas (p a t r a u k d a m a s k r a s ę). Na, tai sėsk ir pasikalbėsime visi drauge.

Požėla. Labai dėku... Bet gal jums nesmagu su manim kalbėti; aš toks apskuręs, apdriskęs, o jūs baigę aukstus mokslus...

Vizgirda. O tu ar mūsų gėdintumeis, jei mes būtume tavo vietoje?

Požėla. Na, jei Vizgirda taip kalba, tai aš visai ramus. Tiesa, aš su Vizgirda visada sugyvendavau, tik retkarčiais pasijuokdavau iš jo didelio religingumo. Tačiau aš dabar ir juoktis nenoriu.

Vizgirda. O gal užmiršai?

Požėla. O, brolau, aš dabar taip juokiuos, kad net miškai skamba; tačiau iš tavęs nenoriu juoktis, nes tu esi tikras idealistas. Tu neparduodi savo idealų už gražią pačią ar šiltą vietą, bet eini tiesiai. Tu vyras! O anie?... anie mano idealų draugai pamylėjo aukso veršį. Kai jų idealas tapo auksas, tai mano idealas — gyvybės skystimėlis.

Jonas. Tik gaila man, kad tas skystimėlis baigia tave žudyti.

Požėla. O aš džiaugiuosi, kai jis mane žudo. Nebėr man vilties... ir gyvenimas man pasidarė tiek malonus ir saldus, kad ir kartusis pipiras nebūtų malonesnis. Cha, cha, cha! Tik gyvenk ir džiaukis, kaip šuo kaulą gavęs.

Vizgirda. Ar tu jau ir universiteto nemanai baigti?

Požėla. Aš jį baigiau kalėjime sėdėdamas už „palaimintuosius" idealus, o dabar šit... cha, cha, cha! kaip elgeta vaikščioju prašydamas duonos kąsnelio. O kaip jums patinka šis mano gyvenimas? (T y l a).

Vizgirda. Tu, rodos, blaivus kol kas, o tačiau taip karčiai pasakoji.

Požėla. Jei jums karčiau ne kaip man, tai aš nebepasakosiu... Aš einu. Sudiev. Tik su tavim, Jonai aš norėjau pasikalbėti...

Vizgirda. (K e l d a m a s i s). Galite kalbėti, nes, tiesą sakant, aš visus reikalus atlikau. Iki pasimatymo (A t s i s v e i k i n a i r i š e i n a).

V scena. Jonas ir Požėla.

Jonas. O ką man pasakysi?

Požėla. Tu esi man perdaug geras. Tu esi vienintėlis žmogus, del kurio aš gyvenu... Tu žinai, mano gyvenimas biauresnis, ne kaip šuns. O į mane visi ir žiūri kaip į šunį, visų spardomą. Tik tu vienas mane laikai žmogumi, ir tik pas tave aš nurimstu.

Jonas. Žinai, aš nemėgstu tų gyrimų; sakyk tiesiai, ko nori.

Požėla. Tu matai, aš visai apdriskęs, batai suplyšę, o valgyti taip pat neturiu... Norėjau prašyti paskolinti nors penkius rublius.

Jonas. O ar su jais tu nenueisi į smuklę?

Požėla. Aš manau, kad tu norėdamas mane užgauti tuos žodžius vartoji. Tačiau, jei gali, paskolink.

Jonas. Nors ir aš pats nekiek turiu, tačiau gaila man tavo likimo. (Duoda pinigus). Prašau.

Požėla. Labai dėku. (Tyla). Žinai ką? Aš grąžinu tau pinigus.

Jonas. Kas? ar nereikalingi?

Požėla. Aš nebegaliu jų imti... Nors aš esu paskutinis niekšas, tačiau tau nenoriu meluoti — tu esi perdaug geras — aš tuos pinigus vistiek pragersiu...

Jonas. Ar tu tiek daug nebegali susilaikyti?

Požėla (atsidusęs). Et, brolau, ką ir bekalbėti! Viskas kartą žemyn ir žemyn. (Tyla). Aš tau norėjau vieną daiktą parodyti. (Ištraukia brauninga). Ar tu žinai kas čia?

Jonas. Kokie keisti klausimai! Paprastas brauningas.

Požėla. Tai saldžiosios mirties pranašas.

Jonas. (kruptelėjęs). Mirties?..

Požėla. Taip, tai mirties pranašas... Štai, imk!

Jonas. O kodel tu man jį duodi?

Požėla. Nušauk mane!

Jonas. Juliau, kas su tavim pasidarė?

Požėla. Nieko. Tik prašau tave, nušauk!

Jonas. Ar pamišai tu, ar ką?

Požėla. Nenori tu manęs pasigailėti, nenori išvaduoti iš to šuns gyvenimo. Vienas spustelėjimas, ir viskas būtų atlikta.

Jonas. Ne, tai perdaug! Tai liga. Štai žiūrėk koks gyvenimas skaistus... Aš trokštu gyventi, o tu...

Požėla. Dovanok, tai buvo mano kvailumas. Kol tu gyvensi, tol ir aš gyvensiu. Tu likai man vienintėle paguoda, bet jei ir tos reikės kada netekti, tada...

Jonas. O brolau! gyvenimas visada malonus.

Požėla. O ar tu žinai, kas yra mirtis?

Jonas. Tu, tur būt, vėl ką pasakysi... Nežinau.

Požėla. Man rodos, kad mirtis yra laimė, yra saldumas. Žinai, kada žandarai mane suėmę plakė, tada aš pradėjau drebėdamas, pamėlynavęs alpti, Iš pradžios buvo skaudu, o paskui pasidarė saldu, saldu. Ir taip norėjosi, kad tas saldumas tęstųsi toliau, be galo. Aš manau, kad mirtis yra toji laimė, kurios žmogus visą gyvenimą ieško.

Jonas. Ne, ne!... Mirtis yra didelė didelė bausmė už mūsų kaltes... Palauk, palauk... ir... mano krūtinėje darosi saldu. Ne jau tai būtų mirtis?

Požėla Bet tu visai gerai išrodai.

Jonas. Na, gerai; o kodel mirtis tokia baisi?

Požėla. Ne, mirtis ne visiems baisi. Mes tik įpratę jos bijoti. Mes įpratę mirtį vaizduotis kaip kokią giltinę, o aš

manau, kad mirtį reikia vaizduotis, kaip kokią gražią moteriškę juodu apsiaustu apsisiautusią.

Jonas. Taip drąsiai kalbi ir galvoji apie mirtį...

Požėla. Taip aš mirčiai drąsiai galiu žiūrėti į veidą, ir tie jos juodi rūbai mane nelabai baugina.

Jonas. Taip... O aš šią naktį mačiau tamsią, juodą gėdulingą procesiją. Ir karstas ir žmonių rūbai buvo juodi, tik vienos žvakės žibėjo tamsoje. Tai buvo gražu, tačiau aš nenorėčiau karste gulėti.

Požėla. Et, nėra ko bijotis mirties! Vis tiek anksčiau ar vėliau ateis toji moteriškė, juodu apsiaustu apsups mus, aistringai prispaus savo šaltas nuodingas lūpas prie mūsų lūpų, o mes apsvaigsime saldumu ir išnyksime jos glėbyje. (Patylėjęs stojasi). Gana; reikia eiti.

Jonas. O tu pinigų nebeimsi? (Požėla abejoja.) Imk, gali išleisti, kam tau patinka.

Požėla. Jonai, tu tikrai esi tai angelas, kuris palaiko mano gyvybę. Bet žinok, kad tavo mirtis bus mano mirtimi. O dabar leisk tave taip saldžiai saldžiai pabučiuoti.

Jonas (pasibučiavęs). Juliau, man rodosi, kad šis pabučiavimas bus mano paskutinis atsisveikinimas.

Požėla. Ką tu juokus darai, Jonai? Aš dar noriu pagyventi, nes gavęs tavo penkiarublinę aš jaučiuos visai laimingas. Aš pamatęs tavo meilę esu laimingesnis, kaip Rusijos caras. Cha, cha, cha! Ar supranti tu mane? Na lik sveikas; matau ateina ponia, kuriai galiu pasirodyti perdaug malonus. Lik sveikas. (Išeina kairėn).

VI scena. Jonas ir Kotryna.

Kotryna (šviesiai apsirengus ateina iš dešinės). Labą dieną. Atsiprašau, ar galima užeiti į verandą?

Jonas. Labai prašau. Prašau...

Kotryna. (įėjusi į verandą sveikinasi). Prašau priimti mano linkėjimus vardo dieną.

Jonas. Labai dėku. Prašau sėsti. (Tyla).

Kotryna. O kaip tamstos sveikata?

Jonas. Šiaip taip laikausi. (Tyla).

Kotryna. Ar galima su tamsta kalbėti mūsų asmens reikalais?

Jonas. Ar jau mes galėjome taip nutolti, kad tokių dalykų reiktų klaustis?

Kotryna. Reiškia tamsta sutinki... (Kiek patylėjusi). Aš noriu padaryti tamstą laisvą...

Jonas. Katriute, gerai nesupratau, ką tu norėjai pasakyti.

Kotryna. Aš noriu pasakyti, kad paliuosuoju tamstą nuo duotos man priesaikos ir prašau paliuosuoti mane.

Jonas. Reiškia, tu nori visai mane apleisti? Taip, tai labai malonūs linkėjimai vardo dieną!

Kotryna. Aš matau, kad tamsta nenori pažvelgti nei į mano nei į savo širdį. Tamsta turi suprasti, kad mes abu trokštame laimės. Todel neužstokime vienas antram kelio.

Jonas. Bet tu, Katriute, esi mano žmona. Jei nenori gyventi su manim, pagyvenk skyrium, kaip lig šiol darėme. O kai gyvenimas tave apvils, tu vėl galėsi su manim gyventi.

Kotryna. Klausyk aš dabar supratau, kad mūsų vestuvės buvo nesusipratimas, klaida ir nuodėmė. O nuodėmėje mes ilgiau gyventi negalime.

Jonas. Ne jau mano karšta meilė buvo nuodėmė? Ne jau šetonas taip galingai būtų apsvaiginęs mane?

Kotryna. Aš prašau tamstos, netrukdyk sau ir man laimės. Tamšta matai, kad aš negaliu tamstai suteikti laimės, o tamsta man — taip pat. Tamsta gal rasi sau geresnę žmoną, o aš...

Jonas. Taip, aš rasiu sau žmoną, kuri dar gražiau mane apvils, kuri dar gražiau pasityčios ir mano vardo dieną ateis pasiūlyti begalinės laimės ir laisvės! Kada aš stoviu juodosios mirties angoje, tada mano žmona siūlo man ieškoti meilužių ir žmonų.

Kotryna. Ar gi aš verčiu ieškoti, aš tuo noriu parodyti, kad persiskyrimas mums daug naudingesnis. (Lyg susigraudinusi). Kuo gi aš kalta, kad mūsų meilė buvo koks tai nesusipratimas? Ar aš kalta, kad neradau laimės ir negalėjau jos tamstai suteikti? Ar aš galiu priversti širdį mylėti tamstą? Leisk mylėti tą, ką myliu. Netrukdyk nors mano laimės!

Jonas. (Karčiai). O su kuo tu manai rasti tą laimę, bene su Petrovu?

Kotryna. Taip, su juo.

Jonas (susiėmęs galvą griūva į kėdę). Tas Petrovas, Petrovas! Jis prarijo mano laimę! (Petrovas pasirodo scenoje).

Kotryna. (šluosto ašaras). Gaila man tamstos, gaila tamstos sveikatos, bet pasigailėk tamsta ir manęs. O gal ir tamsta būsi laimingesnis?..

Jonas. Ir kam čia nūnai kalbėti apie laimę? (Stoja). Gerai, aš... (Pamatęs Petrovą, nustebęs). O koks čia vyras?

Kotryna. Tai ponas Petrovas — jis palydėjo mane lig tamstos. Ar galima jis čia pakviesti?

Jonas. Ponas Petrovai, prašau nesidrovėti ir neslankioti pakraščiais. Prašau užeiti.

VII scena. Tie patys ir Petrovas.

Petrovas (įėjęs į verandą). Ką pasakysi man tamsta?

Jonas. Ar tamsta **myli** mano žmoną?

Petrovas. Taip, myliu labiau ne kaip save.

Jonas. Ir tamsta gali padaryti ją laimingą?

Kotryna. Taip, mes būsime laimingi.

Jonas. Džiaukis, ponas Petrovai; ji už tamstą atsakinėja. Reiškia, tamstai pasisekė išplėšti mano žmonos širdį ir pavergti ją sau.

Petrovas. (šaltai). Taip, aš ją myliu.

Jonas (į žmoną). Tu tikrai atsižadi manęs?

Kotryna. Mano vargšė širdis liepia tai padaryti.

Jonas. O mūsų kūdikis?

Kotryna. Aš galiu jį tamstai atiduoti.

Jonas. Taip. Tikrai nebegali būti laimės, kad motina netenka motiniškos meilės. (Patylėjęs susivaldydamas). Imk mano žmoną, ponas Petrovai, bet padaryk ją laimingą...

Petrovas. Nors tamsta su žmona faktiškai esate persiskyrę, bet gal tamsta malonėsi pasirašyti persiskyrimo raštą. Juk mes delto čia svarbiausia ir atvykome.

Jonas. Galiu. (Petrovui padavus raštą jis nori pasirašyti, bet pakelia galvą ir įsižiūrėjęs taria). Kodel tamsta ponia Kotryna, taip šviesiai apsirengusi?

Kotryna. Juk dabar vasara.

Jonas. Tačiau mano namuose šiandien įvyksta laidotuvės.

Kotryna. Nesuprantu tamstos.

Jonas. (pasirašęs raštą ir jį įteikdamas atsisveikina). Būkite laimngi!

Kotryna. (susigriaudinusi). Gal nebepasimatysime... Atleisk man visa.

Jonas (susivaldydamas). Atleidžiu... (Kotryna ir Petrovas išeina. Jonas seka einančius akimis; kaip šie išnyksta, jis greitai bėga iš verandos į tą pusę, kur jie išnyko, lyg norėdamas dar pamatyti, bet tuoj vėl grįžta lėtu žingsniu svyruodamas ir taria). Jau viskas baigta... išėjo.. Taip, tur būt tikrai mano meilė buvo klaida! (Pargriuva į kėdę ir gailiai pravirksta).

VIII scena. Jonas, Mantvidas, vėliau moteriškė juoda skara.

Mantvidas (atėjęs iš kairės). Sūnau, kas su tavim? Tau, ligoniui, negalima taip susijaudinti... Tai kas, ar mažas, kad nesiliauji? Sakyk, kas atsitiko?

Jonas. Tėte, aš dar kartą patyriau, kad klydau savo gyvenime. Ir toji klaida man baisiai skaudžiai atkeršijo... Aš jau amžinai persiskyriau su žmona. (Puola prie tėvo). Tėte, atleisk man, kad aš tavęs nepaklausiau... atleisk man už tą skausmą, kurį aš tau tą kart padariau. Tu matai, koks aš dabar nelaimingas! Atleisk man. (Jis apkabinęs karštai bučiuoja tėvą. Tuo tarpu iš dešinės pasirodo jauna išbalusi moteriškė, apsirėdžiusi ilgais juodais rūbais ir apsisupusi juoda skara; ji išėjusi į sceną sustoja ir žiūri Jono link).

Mantvidas. Neverk, sūnau, aš tau senai atleidžiau, kaip tik pamačiau tavo atsivertimą. O tavo liga, tavo nelaimė privertė mane visa užmiršti. Dabar tu man esi brangiausias geriausias sūnus (Bučuoja). Tu del tėvo net su žmona ryžais persiskirti... Užmirškime visa, užmirškime senas žaizdas ir pradėkime, iš naujo atgimę, naujai gyventi. Tu esi man vėl tas pats sūnus, kurį aš mažytį glaudžiau prie savo krūtinės ir glosčiau mažytę galvelę (džiaugsmo ašaros rieda seniui per skruostus).

Jonas. (pabučiavęs tėvui ranką nori atsitraukti, bet pamatęs juodą moteriškę nusigandęs sušunka). Tėve, kas čia?

Mantvidas. Sūnau, tai paprasta moteriškė...

Jonas. (nutraukdamas tėvą). Ne, ne ji neramumą neša mano sielai... Ar tu matai, kaip ji išbalusi ir kaip baisiai žiūri į mane!..

Mantvidas. Nebijok sūnau, tai nelaiminga moteriškė. Antrą dieną po vestuvių nežinia už ką jos vyrą suėmė rusai. Jis sakėsi esąs nekaltas ir priešinosi, o rusai įnirtę taip baisiai nuplakė, kad nebeišturėjo ir mirė. O vargšė žmona iš širdgelos pamišo ir dabar šit apsirengusi juodais drabužiais visur ieško savo nelaimingo vyro.

Jonas. Ar taip, tėve?.. O man pasirodė, lyg tai būtų mirtis.

Moteriškė (išskėtusi rankas, ant kurių užsidribus skara, į Joną švelniai griaudingai taria). Juk tu mano brangusis, mano gerasis vyras. Eikš su manim; suramink mane našlaitę! Eikš padabink mano kasas, išbučiuok mano melsvas akis... Eikš, aš apgaubsiu tave savo juoda skara ir priglausiu prie savo nekaltos krūtinės, ir baisūs priešai nebematys tavęs. Eikš, nesislėpk nuo manęs, aš išgelbėsiu tave iš priešo kankinimų...

Jonas. Ar tu girdi, kaip baisiai kalba? Kaip ji žavėdama vilioja mane...

Mantvidas. Ji kiekvieną jauną vyriškį šaukia, manydama, kad tai nelaimingas jos vyras. (Pasigirsta jaunimo dainos).

Moteriškė. Ko lauki dar?.. Mano berneli, mano išrinktasis, eikš su manim, aš paslėpsiu nuo priešų, aš nuvesiu į naują gražų gyvenimą, kur amžinai mums saulutė švies ir amžinas pavasaris žydės... Ten mano daržely bus laimė, ten žaliuos rūtos, žydės raudonieji bijūnai, kvepės baltosios lelijos, kukuos raiboji gegutė... Eikš, mano berneli, mano išrinktasis!..

Jonas (švelniai). Aš tavo berneliо, nelaimingoji, visai nepažįstu. Išeik geriau!

Moteriškė. Ar tu ne mano bernelis? Ne; tu mano bernelis! Tave priešai perdaug nukankino ir tu nepažįsti manęs. Berneli, tu nebenori manęs pažinti, tu varai. Gerai aš einu. (Verkia). Aš išeinu, bet sugrįšiu tavęs pavadinti į savo daržėlį; dabar viena einu į jaunimėlį (išeina į dešinę).

Jonas. Jos kalba, lyg slogutis, prislėgė mane. Tarsi būtų tai pati mirtis kalbėjusi. Tačiau ji taip gražiai, graudžiai kalbėjo. (Kosti).

Mantvidas. Bet ar tu girdi, jaunimas čia pat dainuoja. Antai žiūrėk jie čia eina, tur būt, pas tave.

IX Scena. Jonas, Mantvidas, Vizgirda, Petras, Onutė sodžiaus jaunimas ir keli moksleiviai.

Jaunimas, kurių tarpe moksleiviai, Vizgirda ir Petras, įeina į sceną; jie dainuoja dainą „Mane močiutė barė, linelių raut išvarė", o pasirodę scenoje jie baigia antrą punktą: „aš ne linelius roviau, svirnely uliavojau"; jaunimui einant į sceną iš namų išbėga Onutė.

Vizgirda (išsiskiria iš jaunimo tarpo, įeina į verandą, pasisveikina su tėvu, ir kada jaunimas užbaigia dainą, jis prabyla). Gražusis jaunime, mes laukėme pavasario, štai jis mums sušvito; štai jau šventas Jonas, gražiausia jaunimo šventė. O štai jums žinomas Jonas Mantvidas, kurio veikalą mes šiandien vaidinsime savo šventei. Tat sušukime varduvininkui valio!

Jaunimas. Valio! Valio varduvininkas! Valio autorius!

Vizgirda. Jaunime, mums ne tiek svarbu, kad jo verstą veikalą mes savo šventėje vaidinsime. Mums svarbiau tas, kad jis tuo veikalu dedasi į mūsų pavasario šeimyną. Jis, jaunime, buvo pasidavęs svetimai dvasiai, svetimai įtakai, bet pamatęs klaidą jis atsivertė. O mums kiekvienas, buvęs prarastas brolis ar sūnus, o dabar sugrįžęs, yra brangiausias. Jis pamatęs klaidą ryžos ją atitaisyti. Jis gimnazijoj mokydamas, uoliai gindavo mūsų moksleivius nuo rusų mokytojų persekiojimo. Kai mes pradėjome organizuotis, jis mums karštai pritarė. Kai mes gavome valdžios leidimą pirmam viešam vakarui, jis duoda mums savo veikalą. Mes sveikiname atsivertėlį, mes sveikiname džiaugsmingai kiekvieną, kuris tiki į skaisčią ateitį! Valio kiekvienas, kuris nori dirbti vardan

mūsų kilnių idealų ir nori gyventi mūsų pavasario dvasioje. Valio jiems, o Mantvidui ilgiausių metų. (Spaudžia ranką).

Jaunimas (dainuoja „Ilgiausių metų“).

Jonas (pasibaigus dainai). Jaunime, nevertas aš tiek pagarbos, nes aš buvau paklydęs, kaip sakė Vizgirda. Bet aš pamačiau klaidą, ir noriu gyventi jūsų idealais... Jums, kurie siekiat naujų idealų, žiba skaisti ateitis, tik, deja, ne mums. Jūs man tiek brangūs, kad aš jus būtinai noriu kuo nors apdovanoti. Todel atsiprašau, aš tuoj sugrįšiu. (įeina į kambarį; jaunimas linksmas šnibždasi).

X scena. Tie patys, Požėla, o paskui Mantvidienė ir juodoji moteriškė.

Požėla (įėjęs iš kairės nustemba). O, kiek čia jaunimo! (pamatęs Vizgirdą). Ponas Vizgirda, ar Jono čia nebėra?

Vizgirda (eidamas prie jo). Jis įėjo į kambarį, tuoj išeis.

Požėla. Aš norėjau atiduoti jam pinigus, bet dabar... (eina sau).

Vizgirda. Palauk čia tamsta kartu su mumis pasilinksmink, tuoj išeiš... Kur tamsta eini?

Požėla. Ne, negaliu. Perdaug skaudu matyti jūsų džiaugsmą ir jaunystę, kai savąją pražudžiau... (Išeina).

Petras. Jaunime, jūs sveikinote mano atsivertusį brolį, o dabar pasveikinkim savo vadą. Štai mūsų Vizgirda. Jis pirmoji mūsų kregždė; jo nenugąsdino nei rusų kalėjimas, nei nagaikų smūgiai — jis liko ištikimas savo idealams. Jis yra mūsų pavasario ankstybas pranašas ir pirmasis vadas. Valio jam, draugai!

Jaunimaš. Valio! Valio mūsų vadas! Valio Vizgirda! (Vyrai sugauna Vizgirdą, kuris priešinasi, ir mėto ant rankų aukštyn šaukdami „valio“; tuo tarpu girdisi balsai: dainą! uždainuokime dainą!).

Petras. Tikrai, draugai, uždainuokime! Jaunimo giesmę? gerai?

Jaunimas. Gerai! gerai Valio Petras! (Ir Petrą kelis kart išmeta aukštyn dainuoja: „Užtrauksime naują giesmę, broliai“ ir tt.).

Mantvidienė (staiga verkdama išbėga). Tėvai, tėvai sūnelis apalpo! (Ji bėga atgal, jaunimas nutyla visai; paskui Mantvidienę išbėga tėvas, Onutė, Vizgirda, Petras; eina arčiau durų ir kai kas iš jaunimo; iš dešinės pasirodo juodoji moteriškė).

Jaunimo balsai. Kas atsitiko?... Kas apalpo?... Ar Jonas Mantvidas apalpo?... Dieve, aš net nusigandau... Ir tikrai pargriuvo... Mat sirgo... toks išbalęs... (Kiti eina arčiau verandos; vėl girdėti balsai iš kambario ir jaunimo). Neškime į lauką... Žinoma, į lauką... Čia oro daugiau... greičiau atsigaus... Jis, žiūrėkite, kalba... Vistiek nešti į lauką.

Vizgirda ir Petras (išveda, kuone išneša, išbalusį Joną; paskui juos verkdama motina, tėvas, Onutė; ligonį sodina į gilią krasę; jo galva nusvyra).

Motina. Sūneli, sakyk, sūneli, kas tau yra, mano brangusis?...

Jonas. Ach, silpna... Mano krūtinėje kažin kas trūko... A-a, taip saldu saldu... o gal jau mirtis.

Motina. Ką tu kalbi, sūneli? Tu nemirsi, tu tik perdaug užsikosėjai... Tu perdaug nuslinkai... Aš pataisysiu...

Jonas. Leisk, aš pats pasikelsiu... (sunkiai keliasi, bet išvydęs juodąją moteriškę į jį bežiūrinčią, sušunka ir krinta atgal). Mama, mirtis!... mirtis...

Motina. Sūneli, sūneli!

Jonas. Sudiev... atleiskite.

Motina. Jėzau, Marija... (sukniumba verkdama).

Visi (klaupia ir choru skambiai, sutartinai, bet tyliai švelniai taria): Jėzau, Marija, Juozapai šventas, priimkit mirštančio sielą! Jėzau, Marija, Juozapai šventas, suteikite sielai ramybę! (Tuo tarpu juod. moteriškė stovi stačia ir žiūri į mirštantį Joną, o iš kairės pasirodo Požėla).

Požėla. (artinasi prie verandos, bet pamatęs mirštantį kruptelėja ir tyliai taria). Jis mirė... Ir aš... ir aš... (eina atgal). Nebėra mano gyvenimo! (Išeina).

Moteriškė (pasirodžius Požėlai žiūri į jį ir šiam šalinantis ji taria). O gal šis mano bernelis? (išeina paskui; už scenos šūvis; visi kruptelėja).

Uždanga.

Galas.

K. R.

Moralio gyvenimo pagrindai.

Paskaitos laikytos L. K. M. Ateitininkų konferencijoj š. m. rugpiūčio mėn. 19 d. minčių santrauka.

Būkite tat tobuli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas tobulas. Mat. V. 48.

Tobulas moralis gyvenimas yra gana sunkus. Norint visus doros dėsnius užlaikyti žmogui dažnai reikia savęs išsižadėti, dažnai atsisakyti nuo to, kas jo žemiškąjį gyvenimą galėtų palengvinti, jam daug smagumų suteikti, o daryti tai, kas sunku ir nemalonu. Vienu žodžiu, norint eiti doros keliu, žmogui nuolat tenka kovoti pačiam su savimi. Kova gi paties su savimi, kaip jau senai visų yra pripažinta, yra pati sunkiausioji. Kas gi yra žmogui reikalinga, kad pradėjęs eiti doros keliu, nesukluptų, kad šitoje sunkiausioje paties su savimi kovoje nekapituliuotų, bet vis labiau kovotų ir išeitų nugalėtoju? Visų pirmiausia tam reikalinga yra turėti aiškius ir tvirtus doros principus. Tik aiškūs ir tvirti doros principai gali būti žmogaus valiai tas galingas akstinas, kuris visuomet ir visur priverčia ją daryti gera ir nedaryti bloga, nors delto žmogui reiktų ir sunkiausius vargus pakelti ir daugybės šio gyvenimo saldybių išsižadėti.

Kame tat yra tie pamatiniai doros principai?

Visi mes gerai žinome, jog prieš kokiu du šimtus metų nė vieno *šiandieną* žemės paviršiuje gyvenančio žmogaus dar nebuvo ir jog po kiek laiko jų vėl nė vieno nebebus. Nebuvo prieš kurį laiką taip pat ir kitų šiandieną žmogų apsupančių būtybių, o laikui bėgant ir jos taip gi pranyks. Šis reiškinys ganėtinai mums įrodo, jog kaip žmogus, taip ir visos kitos pasaulio būtybės neturi savyje savo egzistencijos pagrindo, gali būti, bet gali ir nebūti, yra, kaip sakoma, kontingentiškas. Jeigu tačiau ir žmogus ir kitos būtybės yra, tai jos savo ekzistencijos pagrindą turi turėti kitoje būtybėje, kuri jau pati per save ekzistuoja, arba, kitaip sakant, turi būti kitos, jau visą buities pilnybę savyje turinčios būtybės sutverti. Šitą per save ekzistuojančią būtybę, kuri yra visas buities šaltinis, mes vadiname Dievu.

Priežastis negali būti mažiau tobula už pasekmę, ir atvirkščiai: pasekmė negali būti tobulesnė už priežastį. Kas yra pasekmėje, turi kokiu nors būdu rastis ir priežastyje. Žmogus už kitas jį apsupančias būtybes yra tuo tobulesnis, kad jis yra apdovanotas protu. Tai yra nė vieno neginčyjama tiesa. Jeigu gi protingumas yra aukštesnio tobulumo žymė, tai ir žmogų leidusioji, pati per save ekzistuojančioji, būtybė taip pat turi būti protinga, nes jeigu ji būtų neprotinga, tai išeitų, jog pasekmė yra tobulesnė už priežastį, kas jau yra negalima. Be to toji būtybė, kaip jau buvo minėta, yra visas buities šaltinis. Jeigu iš to šaltinio išėjusiose būtybėse — žmonėse mes matome protą,

tat protas turi būti ir pačiame šaltinyje. Būdama protinga toji viską leidusioji būtybė jau yra asmuo. Tat žmogus kartu ir visas pasaulis, yra sutvertas *asmeninio* Dievo.

Sutverdamas pasaulį Dievas, kaipo protinga būtybė turėjo turėti tikslą, kuriam jis jį sutvėrė. Tasai tikslas, kurį Dievas turėjo sutverdamas pasaulį, yra galutinis pasaulio tikslas. Koks gi yra galutinis pasaulio tikslas? Dievas, kaipo visos buities pilnybė, yra tobuliausioji būtybė. Delto sutverdamas pasaulį Jis negalėjo turėti kito tikslo, kaip tik pats save; jeigu gi Dievas būtų sutvėręs pasaulį ne del savęs, o kokiam nors kitam tikslui, tai tuomet be Dievo turėtų būti dar kas nors aukštesnis, del kurio Dievas pasaulį sutvėrė, kas bet gi jau yra priešinga Dievo sąvokai. Galutinis tat viso sutvėrimo tikslas tegali būti tik patsai Dievas. Sutverdamas pasaulį savęs dėliai Dievas tačiau galėjo jį sutverti tiktai savo garbei, nes, kaip teisingai sako Lehmen'as[1]), sutvėrimas negali Dievui jokios naudos suteikti. Suteikti naudos — reiškia padidinti tobulybę ir palaimą. Dievuje gi, kaipo begaliniai tobuloje būtybėje tobulumo ir palaimos prieauglis yra absoliučiai negalimas. Jeigu gi sutvėrimas Dievui jokios naudos negali suteikti, tai lieka tik viena galimybė, jog Dievas pasaulį sutvėrė savo garbei. Dievas, mat, kaip protinga būtybė, pažįsta pats save; pažindamas pats save, Jis pažįsta begalinę savo tobulybę, pažįsta save kaipo pirmąjį viso gera šaltinį.

Taip save pažindamas Dievas begaline meile myli savo paties esybę. Tobulai savo esybę mylėdamas Jis nori jai gero. Viršujis geras protingai būtybei gali būti tik dvejopas: arba teikiąs kokios nors naudos, arba duodąs jai veršujės garbės. Kurios rūšies gero gali turėti Dievas iš savo sutvėrimo? Kadangi sutvėrimas, kaip jau matėme, Dievui jokios naudos negali suteikti, tai jis gali tik prisidėti prie Jo viršujės garbės. Šitai tai savo garbei Dievas ir sutvėrė žmogų ir visą pasaulį.

Garbinti Dievą tikroje ir griežtoje to žodžio prasmėje (formaliai) galima yra Jį pripažįstant, mylint ir jo valią užlaikant. Taip garbinti Dievą gali bet gi tik protinga būtybė. Pasaulyje gi protinga būtybė yra žmogus. Tat žmogaus galutinis tikslas ir yra formalis Dievo garbinimas.

Kad žmogus galėtų formaliai Dievą garbinti, Dievas turi duoti žmogui save pažinti, turi jam kokiu nors būdu apsireikšti.

Natūralis būdas, kuriuo Dievas žmogui save apreiškia yra visas kitas matomasis pasaulis. Tokiu būdu neprotingieji sutvėrimai, kurie patys tikroje prasmėje Dievo pagarbinti negali, tarnauja tiktai žmogui Dievui pažinti, ir tuo tikroje prasmėje Jį pagarbinti. Jie, tat, garbina Dievą tiktai per žmogų, arba, kaip sakoma yra, objektyviai, apreikšdami žmogui Dievo buvimą ir Jo begalinę tobulybę.

Garbinti Dievą tačiau dar nėra vienintėlis žmogaus galutinis tikslas. Tai yra taip vadinamas viršujis žmogaus galutinis

---

[1]) Lehrbuch der Philosophie, t. IV. p. 5.

tikslas — tai tikslas, kuris išeina iš pačio žmogaus Leidėjo, ir kaipo toksai yra aukščiausias žmogaus galutinis tikslas. Nors žmogus ir yra sutvėrimas, tačiau jis yra ne fenomenas, bet savystovis asmuo ir kaipo toksai jis gyvena ne vien tik kitam, bet ir sau. Del to be viršujo savo galutino tikslo — garbinti Dievą žmogus dar turi ir savo vidujį galutinį tikslą, kuris jau išeina iš jo paties prigimties. Koks gi yra vidujis galutinis žmogaus tikslas? — Sutverdamas žmogų savo garbei Dievas jį sutvėrė ir visiškai jo paties laimei. Kad žmogus yra skirtas visiškai savo laimei pirmiausiai rodo mums pati žmogaus prigimtis. Juk visais laikais visuose žmonėse yra pastebimas vienas centrinis troškimas — tai troškimas laimės. Iš šito bendro reiškinio mes galime padaryti neabejotiną išvadą, jog laimės troškimas išeina iš protingosios žmogaus prigimties, nes, kaip sako Cathrein'as[1]), kaip iš to fakto, jog visi žmonės nori valgyti, mes darome išvadą, jog tai yra natūralis žmogaus reikalas, taip lygiai iš visuose žmonėse randamo laimės troškimo galima išvesti, jog tasai troškimas paties Sutvėrėjo protingojon žmogaus prigimtin yra įdiegtas. Jeigu laimės troškimas paties Sutvėrėjo žmoguje yra įdiegtas, tai jis negali būti apgaulingas, o turi turėti galimybės išsipildyti.

Iš kitos pusės, kad Dievas, sutverdamas žmogų savo garbei, sutvėrė jį ir jo paties laimei išeina dar ir iš to, jog Dievo garbė neatskiriamai surišta su sutvėrimo laime. „Amžinasis negalėjo savo garbės tikrai (wirksam) norėti, nedarydamas kartu savo kūriniams gero. Objektyvis Dievo garbinimas yra tame, kad sutvėrimai savo tobulumu, gražumu ir tvarka savo Sutvėrėjo didybę apreiškia. Šitas tikslas bet gi gali būti tik tada pasiektas, kada sutvėrimai iš tikrųjų yra savo sutvėrėjo tobulybės ir grožybės dalininkais. Taip, kaip saulė negali skleisti spindulių, kartu nei šildydama ir nei šviesdama, taip lygiai ir Dievas negali savęs savo kūriniams apreikšti, neleisdamas kartu ir savo begalinės tobulybės dalininkais būti"[2]).

Vidujis tat galutinis žmogaus tikslas yra absoliutė laimė. Bet kame gi yra toji absoliutė žmogaus laimė? Žmogaus absoliutė laimė yra ne kur kitur, kaip pasiekime tos tobulybės, kuriai jis savo protingąja prigimtimi yra skirtas. Savo gi protingai prigimčiai atsakančią tobulybę žmogus tada pasieks ir tokiu būdu bus laimingas, kada jis turės visas tai prigimčiai atatinkančias gėrybes ir bus tikras, jog šitame stovyje jis pasiliks amžinai. Protingoji žmogaus prigimtis susideda iš proto ir valios. Proto formalis objektas yra tiesa, kaipo tokia, valios gi formalis objektas yra geras, kaipo toks. Žmogus tat tik tada pasieks visą savo protingajai prigimčiai atsakančią tobulybę, o kartu ir laimę, kada, jis pasieks visą tai prigimčiai prieinamą tiesą ir gerą. Visos tiesos ir viso gero šaltinis yra Tas, kurs yra ir visos buities šaltinis, būtent Dievas. Tat tik Dievuje gali žmogus rasti absoliučią savo laimę.

[1]) Moralphilosophie, t. I. p. 114.
[2]) Moralphilosophie, t. I, p. 108.

Iš anksčiau duotojo laimės apibrėžimo aiškėja, jog žmogus šiame žemės gyvenime absoliutės savo laimės negali pasiekti, nes šiame gyvenime nei jo protas visos tiesos negali pažinti, nei valia viso gero negali įgyti, o jeigu protas ir visą tiesą pažintų ir valia visą gerą įgytų, tai ir tuomet žmogus nesijaustų laimingas, nes viena mintis, jog reiks mirti, padarytų jį jau be galo nelaimingu. Laimės troškimas tačiau, kaip jau buvo nurodyta, yra paties Sutvėrėjo žmogaus prigimtin įdiegtas ir delto turi turėti galimybės išsipildyti. Jeigu tas troškimas negali išsipildyti šiame gyvenime, tai turi būti dar kitas pomirtinis gyvenimas, kuriame jau daugiau nebėra mirties ir kuriame žmogus galėtų pasiekti savo absoliutę laimę.

Gerai prisižiūrėję pasaulio gyvenimui matome, jog jame žemesnės būtybės gyvena aukštesnėms būtybėms. Tokia jau yra aukščiausiosios Dievo išminties tvarka. Aukščiausias žemėje kūrinys yra žmogus. Tat visi kiti neprotingieji kūriniai ekzistuoja tik žmogaus dėliai; jie yra jam pavergti. „Kaip Dievas yra viso sutvėrimo tikslas, taip [1]) žmogus yra betarpiškai visos neprotingosios gamtos tikslas“. Del to „Nors, sutverdamas pasaulį, Dievas visų be išimties savo kūrinių laimės siekė, tačiau visai neprotingajai gamtai laimės Jis norėjo priklausomybėje (mit unterordnung) nuo žmogaus laimės“ [2]). Už žmogų aukštesnis betgi yra dar Dievas. Pagal tą pačią begalinės Dievo išminties tvarką ir vidujis žmogaus galutinis tikslas — jo absoliutė laimė, kuris tik žmogų paliečia, turi būti priklausomybėje nuo jo viršujo, jau patį Dievą liečiančio, galutino tikslo — Dievo garbinimo. „Delto išeina, jog Dievas savo garbinimo absoliučiai nori, ir visuomet pasiekia, tuo tarpu, kai žmogaus laimės Jis gali tik su sąlyga norėti.“ [3]). Kame gi yra toji sąlyga, kurią žmogus turi išpildyti, norėdamas savo absoliutės laimės pasiekti? Šitoji sąlyga yra ne kame kitame, kaip tik formaliame Dievo garbinime: pirmiau žmogus turi Dievą pagarbinti, o paskui jau savo absoliutės laimės laukti.

Kaip jau matėme, formaliai Dievą garbinti žmogus gali Jį pripažindamas, mylėdamas ir Jo valią pildydamas. Šiame gi gyvenime Dievą pripažinti mylėti, ir jo valią pildyti — reiškia užlaikyti visus doros dėsnius. Tat visų doros dėsnių arba, kitaip sakant, dorinės tvarkos užlaikymas ir yra toji sąlyga, kurią žmogus turi išpildyti, kad pasiektų savo absoliutę laimę.

Sutverdamas žmogų aiškiam galutiniam tikslui Dievas negalėjo nenustatyti ir aiškaus kelio, kuriuo eidamas žmogus šitą tikslą galėtų pasiekti. Dievas, kaip aukščiausioji išmintis, tačiau galėjo nustatyti žmogui tik tokį kelią, kuris atatinka jo prigimčiai. Dievo nustatytas žmogui kelias savo galutinam tikslui pasiekti, kaip jau žinome, yra dorinės tvarkos užlaikymas. Tat dorinės tvarkos užlaikymas ir yra žmogui tas vienintėlis ke-

[1]) Cathrein, Moralphilosophie, t. I. p. 108.
[2]) Cathrein, Moralphilosophie, t. I. p. 108.
[3]) Lehmen, Lehrbuch der Philosophie, t. IV. p. 7.

lias galutiniam savo tikslui pasiekti, kuris atatinka jo prigimčiai. Kiekvienas betgi veiksmas, kuris atatinka veikiančiojo prigimčiai, yra jau ir savyje geras. Dorinės tvarkos užlaikymas, kaipo atatinkąs žmogaus prigimčiai veiksmas, yra tokiu būdu taip pat jau savyje geras veiksmas. Delto dorinės tvarkos užlaikymas nėra tai tyčiomis mums užmesta Dievo sauvalė: Dievas reikalauja iš mūsų užlaikyti dorinę tvarką delto, kad tas savyje yra gera.

Pagaliau, kad būtų pastatyta žmogui kokia nors sąlyga visiškajai laimei įgyti, reikalauja ir pati protingoji žmogaus prigimtis. Žmogus juk, kaipo protinga yra kartu ir laisva būtybė. Kiekvienas jo, kaipo žmogaus veiksmas (actus humanus) yra laisvas veiksmas. Delto ir savo galutinį tikslą — absoliučią laimę žmogus turi pasiekti niekieno nepriverstas, bet laisvai. Laisvai eiti prie savo galutinio tikslo žmogus tačiau gali tik tada, kada tasai ėjimas nuo jo paties priklauso, kada jis pats pasirenka: eiti ar neiti. Jeigu gi, kaip sako Lehmen'as [1]), žmogus kiekvieną kartą ir prie kiekvieno gyvenimo būdo savo galutinį tikslą — absoliučią laimę pasiektų, tai jos siekime jis jau nebebūtų laisvas; šitąjį savo galutinį tikslą pasiekti jis, neatsižiūrint į savo naturalę laisvę, būtų priverstas; absoliutė laimė tuomet būtų žmogui išviršaus užmestas dalykas. Kad gi žmogus nepriverstas, bet laisvai galėtų savo galutinį tikslą pasiekti, tam ir yra jam duotas šis žemės gyvenimas su jo dorine tvarka. Šis gyvenimas tat yra prisiruošimas prie kito gyvenimo, kuriame žmogus galės savo galutinį tikslą — absoliučią laimę pasiekti.

Kad žmogus galėtų dorinę tvarką užlaikyti ir tokiu būdu eiti prie savo galutinio tikslo, jam turi būti apreikštas (promulguotas) doros dėsnys. Doros dėsnys gali būti žmogui promulguotas dvejopu būdu: pozityviu apreiškimu arba betarpiai — jo paties protingąja prigimtimi. Pozityvus apreiškimas yra jau teologijos dalykas ir delto mes, rišdami čia klausimą vien filosofiniai, jo neliesime, o imsime domėn tik tąjį doros dėsnį, kuris išplaukia iš pačios protingosios žmogaus prigimties ir yra vadinamas *naturalis doros dėsnys.*

Kad turi būti naturalis doros dėsnys, rodo mums jau vien anologija su kitais neprotingaisiais sutvėrimais. Visus neprotinguosius sutvėrimus prie jų galutiniojo tikslo veda jų prigimtis. Žmogaus prigimtis šiuo žvilgsniu negali būti mažiau tobula už neprotingųjų sutvėrimų prigimtį, ir delto žmogus taip pat turi būti jau pačios savo prigimties prie savo galutinio tikslo vedamas, juo labiau, kad ir kelias prie žmogaus galutinio tikslo — dorinė tvarka, kaip matėme yra nustatytas atatinkamai jo prigimčiai. Skirtumas tarp neprotingojo sutvėrimo ir žmogaus yra čia tik tasai, jog neprotingąjį sutvėrimų jo prigimtis priverstinai veda prie jo galutiniojo tikslo, žmogų gi, kaipo protingą ir tokiu būdu laisvą būtybę, jo prigimtis ne priverstinai veda prie jo galutiniojo tikslo, o tik jam kelią nušviečia, kuriuo jis jau laisvai galėtų eiti. Tai,

---

[1]) Lehrbuch der Philosophie, t. IV. p. 24.

kas žmogui prie jo galutiniojo tikslo kelią nušviečia, yra ne kas kita, kaip jo protas. Naturalio tat doros dėsnio šaltinis ir yra žmogaus protas.

Nors žmogus pats savo protu gali pažinti doros dėsnius, tačiau etikoje jis negali būti autonomingas, kaip nori Kantas. Juk kaip žmogaus, taip ir jam atatinkamas dorinės tvarkos autorius yra Dievas. Kadangi Dievas yra nesimainąs, tai ir dorinė tvarka jau prieš žmogaus sutvėrimą nuo amžių buvo Dievo prote. Kaipo nuo amžių esąs Dievo prote planas, sulig kuriuo žmogus turi eiti prie savo galutinio tikslo, dorinė tvarka yra vadinama amžinasis dėsnys (lex aeterna). Naturalis tat doros dėsnys nėra tai žmogaus nustatytas dėsnys, bet yra amžinojo dėsnio pasireiškimas per žmogaus protą. „Lex naturalis nihil aliud est, quam participatio legis aeternae in rationali creatura“[1]). Žmogus tokiu būdu gali doros dėsnius tik surasti, o ne išrasti.

Naturalis doros dėsnys yra visuotinis ir nesimainąs. Naturalis doros dėsnys galėtų mainytis, jeigu mainytųsi žmogaus prigimtis. Kaip matėme, žmogus turi griežtai nustatytą galutinį tikslą. Atatinkamai šitam tikslui yra sukurta ir jo prigimtis. Delto žmogaus prigimtis galėtų tik tada mainytis, jeigu mainytųsi ir galutinis žmogaus tikslas, kas bet gi jau yra negalima, kadangi galutinis žmogaus tikslas yra Dievuje, kuris yra nesimainąs. Nesimainant žmogaus galutiniam tikslui, nesimaino ir jo prigimtis. Tiesa, laikui bėgant ir gyvenimo apystovoms mainantis, gali atsimainyti ir žmogus, *bet tik reliatyviai, o ne esminiai.* Žmogaus esmė, jo prigimtis visuomet ir visur pasilieka ta pati: „Rationes rerum mobilium sunt immutabiles“, kaip sako Šventas Tomas Akvinietis[2]). Jeigu gi žmogaus prigimtis nesimaino, tai ir iš tos prigimties išplaukiąs naturalis doros dėsnys visais laikais, visur ir pas visus žmones yra vienas ir tas pats: „la permanence de la loi naturelle tient à l'unité de la nature humaine“[3]).

Jeigu įvairiais laikais ir pas įvairias tautas ir yra kartais randama skirtumų pažiūrose į gerą ir į blogą, tai tie skirtumai yra tik reliatyvūs. Pamatines gi gero ir blogo sąvokas, kaip sako šių dienų etnologija, visos tautos ir visais laikais turi tas pačias[4]).

Pagaliau naturalis doros dėsnys yra visuotinis ir nesimainąs delto, kad jis yra amžinojo dėsnio atspindys. Amžinasis gi dėsnys, kaipo iš Dievo išeinąs, apima visus žmones ir negali mainytis.

Tat aukščiausias galutinis žmogaus tikslas yra Dievą garbinti. Tą tikslą, kaip matėme, žmogus gali pasiekti užlaikydamas dorinę tvarką. Užlaikyti dorinę tvarką Dievas reikalauja iš žmogaus absoliučiai, nes neabsoliutus reikalavimas iš Dievo nė negali iš-

[1]) S. Thom. S. Theol. I, 2, q. 91 a. 2.

[2]) Sertilanges, La Philosophie morall de Saint Thomas d'Aquin p. 158

[3]) Ibid.

[4]) Norintiems plačiau su šiuo klausimu susipažinti patarčiau pasiskaityti raštų: V. Cathrein S. J. Die Einheit des sitlichen Bewusztseins der Menschheit. Freiburg. Herder.

eiti. Žmogus tačiau yra laisva būtybė ir kaipo toksai gali dorinę tvarką užlaikyti, bet gali ir neužlaikyti. Kad žmogus natūralį doros dėsnį užlaikytų, tam reikalinga yra dar tam tikros paraginamosios priežasties, kuri visuomet ir visur lenktų jo valią daryti gera ir nedaryti bloga. Kadangi žmogus yra laisva būtybė, tai šitoji doros keliu eiti raginančioji priežastis negali būti nei viršujė fizinė, nei vidujė objektyvė prievarta. Jeigu negali būti prievartos, tai lieka tik vienas būdas paveikti į žmogaus valią užlaikyti dorinę tvarką — tas naturalio doros dėsnio sankcija (sanctio), kas reiškia: atlyginimas už to dėsnio užlaikymą ir bausmė už jo peržengimą. Naturalio doros dėsnio sankcija tat pirmiausia yra toji paraginamoji priežastis, kuri veikia į žmogaus valią lenkdama ją dorinę tvarką užlaikyti.

Kas gi išeitų žmogui dorinės tvarkos neužlaikius? Dievas juk absoliučiai reikalauja iš žmogaus dorinę tvarką užlaikyti, o žmogus vis tik jos neužlaiko. Jeigu taip pasiliktų, tai 1. Dievas rezignuotų prieš savo sutvėrimą, 2. jeigu ir dorinę tvarką užlaikančio ir jos nesilaikančio lauktų vienodas likimas, tai tuomet būtų pavergta ir elementariausioji teisybė. Nei vienas, nei kitas prileidimas tačiau jau nebėra suderinamas su Dievo sąvoka. Delto, kad nebūtų iš Dievo pusės rezignavimo prieš savo sutvėrimą ir kad būtų užlaikyta teisybė ir yra naturalio doros dėsnio sankcija — atlyginimas už jo užlaikymą ir bausmė už neužlaikymą. Kada žmogui naturalio doros dėsnio neužlaikius jis bus nubaustas tai čia bus įvykintas Dievo teisingumas ir Dievas tuo būdu taip pat bus pagarbintas.

Dorinę tvarką žmogus privalo visuomet ir visur užlaikyti, nors del to jam tektų ir kaž kaip daug kovoti, daug nukentėti, ar pagaliau net ir mirti. Delto, kad paveikti į mūsų valią, kad ir sunkiausiose sąlygose eiti doros keliu, naturalio dėsnio sankcija turi būti užtektinai stipri. Kada gi šitoji sankcija bus užtektinai stipri? — Tada, kada atlyginimas už naturalio doros dėsnio užlaikymą bus taip didelis, jog galės atsverti visas dorinei tvarkai užlaikyti reikalingas pakelti sunkenybes, ir kada bausmė už naturalio doros dėsnio peržengimą bus taip didelė, jog prieš ją niekas bus visi tie gyvenimo smagumai, kuriuos galima būtų turėti dorinės tvarkos neužlaikant. Įsivaizdinkime žmogų su galingais savo geiduliais bekovojantį; prisižiūrėkime jam, kada neapykanta arba meilė jo širdyje verda, kada jo garbei, turtams, brangių žmonių ar net jo paties gyvybei gresia didžiausias pavojus. Ar susilaikytų toks žmogus nuo blogo, jeigu jis žinotų, jog už savo blogus darbus jis kitame gyvenime tik kuriam laikui bus nubaustas. Aišku, jog tada žmogus tikrai nesusilaikytų nuo blogo. Juk kito gyvenimo bausmės ir taip jau silpnai veikia į žmogų; jeigu gi žmogus dar žinotų, jog ten po kurio laiko jo bausmė vis tik pasibaigs ir jam išmuš amžinosios laimės valanda, tai jis jau ne tik sunkiose, bet ir patogiose gyvenimo sąlygose nesilaikytų dorinės tvarkos[1]).

[1]) V. Cathrein Moralphilosophie, t. I, p. 445

Iš kitos pusės, kad baûsmė už dorinės tvarkos neužlaikymą būtų amžina, reikalauja ir nusižengimo, kuris yra papildomas šios tvarkos neužlaikant, didumas. Naturalio doros dėsnio peržengimas arba nuodėmė yra Dievo įžeidimas. Juo artesnis yra įžeistojo majestotas, juo didesnis yra ir įžeidimas. Įžeisdamas Dievą, žmogus įžeidžia begalinį Majestotą; delto ir nusižengimas čia yra begalinio didumo, ir atatinkama už tokį nusižengimą bausmė gali būti tik amžinoji bausmė[1]).

Kai kurie mano, kad naturalio doros dėsnio sankcija tik pažeminanti pačią dorinę tvarką, nes tokią sankciją priimant išeina, jog dorinė tvarka atlyginimu ir bausme, arba kitaip sakant, vilties ir laimės jausmu esanti remiama. Šitoks užmetimas yra visai be pagrindo. Juk ir valstybė leisdama įstatymus išleidžia kartu ir baudžiamąjį kodeksą ir niekas nesako jog baudžiamojo kodekso išleidimas pažemina valstybės įstatymą. Leisdama baudžiamąjį kodeksą valstybė toli gražu nenori, kad piliečiai jos išleistus įstatymus tik iš baimės užlaikytų, ne, ji nori, kad jie jos įstatymus iš aukštesnių motyvų išeidami užlaikytų. Panašiai ir Dievas duodamas dorinio gyvenimo įstatymus ir skirdamas už jų neužlaikymą bausmę taip pat nenori, kad žmonės tuos įstatymus tik iš baimės užlaikytų, o nori, kad jie juos iš aukštesnių motyvų, būtent, iš Dievo ir artimo meilės išeidami užlaikytų.

Neris.

* * *

Įmesk kibirkštėlę nors vieną
Į blėstančią gęstančią aukuro ugnį.
Be jos aš kentėčiau ir mirčiau kasdieną,
Be jos atsivertų klaikioji bedugnė.

O leisk, tegul supa dar sapnas gražusis.
Bijau, oi bijau iš to sapno nubusti.
Praverčiau akis—reiktų mirtį pajusti.
O leisk, tegul supa tas sapnas saldusis...

Te nieks nesudrumsčia man džiaugsmo saulėto.
Te niekas nepertraukia pasakos ryto.
Kol gėlės tebžydi, kol dar nenuvyto,
Ant didžiojo aukuro degsiu iš lėto.

O meski į širdį dar kibirkštį vieną.
Sukurki dar sapną šviesų ir brangų.
Be jo aš suvysiu ir mirsiu kasdieną,
Kaip žiedas paniekintas mestas už lango...

[1]) Ibid. p. 447.

Neris.

* * *

Nusileido saulė. Ir šventykla uždaryta...
Kur dabar man eit? kur ieškoti kelio?
Neturiu pasauly gimtojo kampelio...
Eisiu, lyg našlaitė viena išvaryta...

Pavasaris man rudeniu pavirto,
Ir lapai suvytę nukrito ant tako...
Kodel nieks nežino, kodel nepasako,
Kas giedrojo džiaugsmo man siūlą pakirto?

Klajosiu, klajosiu, lyg tas meteoras,
Išstumtas iš šviesiojo žvaigždžių ratelio.
Užgeso krūtinėj ir viltis ir noras...
Ir amžius klajosiu nerasdama kelio.

Nėra ko skubėti. Žuvo mano rytas.
Spindulys auksinis neberausvins veido.
Gėlės jau nuskintos... Saulė nusileido...
Ir didžios šventyklos durys uždarytos.

Stasys Būdavas.

Prie idealo.

Keliauju palengva gyvenimo taku, keliauju ir džiaugiuosi. O ten toli, toli berybių minčių pasaulyje žiba skaisti idealo saulė. Širdis taip trokšta idealo. Sužiba sieloje laki vilties kibirkštėlė ir dar greičiau aš žingsniuoju. Dvasioje šviesa ir džiaugsmas gyvena...

Bet štai idealo takas toks baisus pasirodė, kad aš nusigandęs sustojau ir laukiau ramybės. Nuliūdimas užgavo mano dvasią. Prieš akis atsivėrė pelkės erškėčių ir dyglių pilnos. Et, numojau ranka ir toliau keliavau. Einu pelkėmis klimpstu vis gilyn ir gilyn... Aštrūs dygliai drasko mano sielos rūbą... Viduje pasidarė tamsu... Žvilgterėjau į idealo saulę... Ir štai vėl naujos jėgos kaupiasi manyje... Tie patys senieji troškimai atgijo. Iš pelkių iškeliavau...

Kas diena ir metai aš žingsniuoju arčiau idealo. Kantrybė ir pasiryžimas—mano palydovai. Bet nusigandęs sustojau... Juokiasi likimas iš manęs... Pina man negirdėtas pinkles... Juo toliau einu, juo klaikesnis darosi idealo kelias... Bet idealo saulė vis žiba. Jos spinduliai gaivina mano sielos dirvą ir augina norus. Vėl šypsena skraido ant mano lūpų.

Bet kartais užeinu taip vargingą idealo kelią, kad iš skausmo dreba širdis, dvasia palengva snūstelėja ir aš pradedu silpnėti... Bet viltis dega...

Tada ištiesiu rankas į dangų... Parodau Visagaliui atvirą širdį ir garsiai, maldingai sušunku:

—Kristau! aš visa atnaujinsiu Tavyje, o Tu apsaugok sužeistą mano dvasią ir vesk ramybėje idealo keliu...

Ir vėl aš ramus. Idealo saulė sužiba dar skaisčiau. Ir ramia širdimi aš žengiu prie jo.

Papilė, 24. XII, 29.

Dr. J. Eretas.

Spauda ir kapitalizmas.

I.

Spauda, šis įdomus ryšis tarp žinančių ir nežinančių, atlieka uždavinį — skaitančiai publikai greitai patiekti tikrų žinių. Jinai privalo informuoti skaitytoją apie viską, kas dedasi politikoje, kas girdėti bendrai kultūros srityje ir kaip eina ekonomijos dalykai. Iš tikrųjų laikraštis, ypač bendro pobūdžio dienraštis, atlieka sąžiningai savo uždavinį tada, kada jo skilčių turinį sudaro žinios: a) iš politikos, b) iš bendrojo kultūrinio gyvenimo ir c) iš ekonomijos, finansų srities. Apimdamas šias sritis, laikraštis tampa gyvenimo veidrodžiu, paduoda tikrai tą, kas pasireiškia visuomenėje, mokslo įstaigose, meno šventovėse, finansų rūmuose, ministerių kabinetuose, parlamentų diskusijose ir kuluaruose ir tt. Toliau laikraštis privalo apie viską teisingai pranešti, vadinasi, apie įvykius pranešti „sine ira et studio“, visu objektingumu. Jame privalo spindėt nuotykiai taip ryškiai ir be iškraipymų, kaip veidrodyje spindi priimtasis paveikslas, t. y. be mažiausios korektūros, be jokio nukrypimo nuo tiesos. Jis visa tat turi atlikti greitai, nes žinios yra greitai gaunamos, bet ir nepaprastai greitai pasensta, genda, miršta... Laikraštis gyvena iš šios dienos įvykių ir tarnauja rytojui, poryt jis jau išgyveno, bus išmestas. Sekantis numeris nuverčia savo pirmatakį nuo sosto. Laikraštis iš tikrųjų yra karaliaus giminė, kurios nariai galingi viešpačiai, bet kurių viešpatavimo laikas labai aprubežiuotas: jie pasižymi smarkumu, kuris veikia nuo saulės lig saulei. Laikraštis pagaunąs laiko pulsą, tarnauja skaitančiai visuomenei, gi neeinąs laiku, jąją apsunkina. Įvykių bėgyje esąs laikraštis tinka—protui, atsilikęs nuo gyvenimo ir jo pasireiškimo, nors tai ir būtų tik keletas minučių, keletas akymirksnių atsilikimas—tinka jau tik silkėms vynioti.

Iš čia paminėtų spaudos uždavinių, mums šiame rašinėlyje įdomu ypač vienas dalykas, būtent: *tarnavimas tiesai.* Tarnaujame tiesai—bent turėtume jai tarnauti mes visi: ir atskiras žmogus, ir kolektyvis (organizacijos), taip pat ir atskiros gyvenimo sritys: mokslas ir politika—vienu žodžiu viskas, taip pat ir laikraščiai. Šie pastarieji, tai geriausiai tarnauja. Juk jie turi priimti veidrodžio ypatybes, parodyti, kas yra ir kaip yra. Paimkime dabar gyvenimą, ar paklauskime, ar iš tikro ši formula—spauda veidrodis yra teisinga? Į tą klausimą galima drąsiai atsakyti: taip! Bet kyla dar kitas klausimas, būtent: o veidrodžio rodomasis vaizdas — gyvenimas? Ar ir yra tikrasis? ar iš tikrųjų tas, kas pasirodo laikraštyje, visumet atatinka tikrenybei? Ar visumet vaizdas atatinka originalui? Čia tenka abejoti, tat mums paaiškės iš sekančio pavyzdžio. 1911 m. vasarą popiežius Pijus X sirgo; laikraščiai žinių tiekimu apie popiežiaus sveikatos stovį labai buvo susirūpinę ir nepašykštėjo savo žiniomis. Vieni rašė, kad šventasis tėvas esąs susirgęs reumatizmu, kiti vėl padavė širdies nusilpnėjimą, tretieji žinojo, jog popiežius sergąs karščiu, vėl kiti inkstų uždegimu;— kai kurie net tvirtino, jog popiežius esąs iš proto išėjęs ir tt. ir tt.

Kodel veidrodžio paduodamasis vaizdas toks nevienodas apimąs visą eilę ligų ir pradedant nuo nekalto karščio iki beprotybei? Bet prieš duodant atsaką į šitą klausimą, imkime domėn dar vieną pavyzdį, šį kartą iš Paryžiaus. 1894 m. Paryžiuje karo teisme buvo nagrinėjama garsioji, vadinama, „Dreyfuss'o byla", kurioje kapitonas Alfred'as Dreyfuss'as buvo apkaltintas slaptų Prancūzijos karo vyriausybės dokumentų išdavimu vietinių valstybių atstovams. Nuteistasis Deryfuss tapo visam gyvenimui ištremtas į Prancūzijos koloniją Cayenue, Pietų Amerikoje.

1897 m. byla tapo iš naujo nagrinėta ir galų gale valstybės prezidento suteikta Dreyfuss'ui amnestija. Šia byla buvo susidomavęs ne vien visas Paryžius, bet ir visas kraštas, ir drąsiai galima tvirtinti, kad ir visa Europos inteligentija. Laikraščiai ėmė nepaprastai ginti arba teisinti Dreyfuss'ą, visuomenės veikėjai, kaip Clemenceau arba rašytojai, kaip Zola, užsidegė, greta kitų, laikraštis „Figaro" iš pat pradžių gynė kaltinamąjį, bet staiga įvyko atmaina: karštai ėmė pulti jį, kas anksčiau jam atrodė balta, dabar paliko juoda, iš angelo pasidarė velnias. Kame dalykas? Ar Dreyfus'as bylos metu gal persimainė? Katras vaizdas buvo teisingas, ar pirmykštis arba vėlybesnis? Kokioje bylos fazėje „Figaro" atvaizdavo tikrąjį gyvenimą? Kokia yra tikra tokio ūmo persimainymo priežastis?

Be abejonės Dreyfuss'as buvo toks pat ir bylos pradžioje ir bylos gale, ir taip pat Pijus X lengvai sirgdamas negalėjo sigti dešimtimi ligų. Delto ir tenka abejoti to veidrodžio tikrumu. Toks veidrodis yra panašus į tą, kuris mums yra rodomas mokykloje, fizikos pamokoje ir kuris atvaizdina daiktus padidintame arba sumažintame stovyje, kartais visai nesvarbūs dalykai tampa di-

deli, arba principinių dalykų visai nematyti arba neproporcingai su jų svarbumu.

Yra žmonių, kad kitiems visai nesvarbu, kad žmonės apie kitus žmones, apie įvykius ir tt. teisybę sužinotų, kuriems nerūpi tiesa, o visai kas kita. Kas per žmonės ir kodel jie veidrodį falsifikuoja? Mat, spauda yra galingas daiktas, kuris lygiai gali tarnauti ir geriems ir blogiems žmonėms ir todel labai dažnai ir nešvarūs žmonės lenda į žurnalistiką. Jau nuo senai vikrūs prekybininkai suprato, kad ir žinia yra prekė, kuria prekiauti labai apsimoka. Jie pasamdė tam tikrų žinių rinkikus, kaip antai: korespondentus, privačius bendradarbius, reporteriuš ir tt., kurie jiems pristatė už tam tikrą kainą žinias, kurias kiti taip pat specialiai pasamdyti darbininkai, (būtent, redaktoriai) apdirba ir atspauzdina tą žinių rinkinį, kurį pripratome vadinti „laikraščiu", pradėjo pardavinėti. Tuos prekybininkus, kurie prekiauja žiniomis, galime vadinti laikraščių leidėjais. Jie prekiauja žiniomis lygiai taip, kaip kiti silkėmis, degtukais, opiumu, paraku, gyvuliais ir tt.

Klauskime toliau: kas tiems žinių pirkliams svarbu, ar žinių teisingumas, ar pelnas? Statykime sau klausimą: Iš dviejų apie tą patį dalyką žinių, kurių viena matomai yra teisinga, bet kaip galima numatyti, savo kuklumu nesukelsianti publikos susiįdomavimo, gi antra, yra aiškiai sensacinga, t. y. be galo įdomi, ir sukels skaitytojų tarpe triukšmą, katrą iš tų dviejų žinių pirklys atspausdins savo laikraštyje? Aišku, jis šį kartą įdės nors nevisai teisybei atatinkamą, bet savo forma ir turiniu sensacingesnę žinią. Tiems pirkliams nerūpi objektingas pranešinėjimas, teisingas gynenimo atvaizdavimas, jiems rūpi vienas dalykas: —*pelnas*. Delto ir dedamos tokios žinios, kuriomis publika gali įdomautis; tokios žinios, kurios atatinka publikos reikalavimams, jos palinkimams, ypač blogoms jos aistroms.

Toks biznierių laikraštis paduos visas žinias apie užmušimus ir kaip ten atsitiko, praneš kuo smulkiausiai iš teisme sprendžiamų bylų, paduos fotografijas kabaretinių grožybių, atspausdins garsių prostitučių atsiminimus, ves skaitytoją į požeminius opiumo urvus, atskleis prieš laikraščio ėmėjus kalėjime sėdinčių, doriniai, nusidėjusių prasikaltėlių gyvenimo lapus. O jei medžiaga netinka, jie sugeba ją pritaikinti, kaip antai, lengvai sergantį popiežių bepročiu.

Mat, publika visur ir visumet mėgsta sensacijas, kada Jos Ekscelencija perkanti publika nemėgsta garsiojo apkaltintojo, tada jinai meta ginančius apkaltintojo laikraščius, o šieji vėl nenorėdami nustoti savo įplaukų, prisitaiko prie publikos skonio ir meta į ugnį, ką keletą numerių prieš tai, jie buvo išaukštinę. O vis tai del pinigų!

Troškimas uždirbti kiek galint daugiau pinigų, yra vienas iš svarbiausių to gyvenimo veidrodžio falsifikatorių; sakau *vienas*, nes yra jų daugiau, kaip antai, žydija, masonerija ir tt., apie kuriuos išsitarsime kitą syk.

Yra tam tikra prekyba, kuri pasižymi savo negarbingumu; ją sudaro prekiavimas opiumu, alkoholium, žmonėmis (negrų, chinezų, mergaičių ir tt.), prie jos reikia priskaityti prekyba žiniomis.

Gal iš syk nevisai suprantama, kodel ir prekiavimas žiniomis priskaitomas prie tokios baisios prekybos rūšies, nes toji prekyba atrodo, paviršutinai imant, labai nepavojinga ir joje dalyvauja šimtai visuomenėje garbingus vardus turinčių žmonių, kaipo leidėjai, redaktoriai, korespondentai, rinkikai ar spaustuvininkai ir tūkstančiai skaitytojų, kurie sau galvą nelaužia del savo laikraščio žinių tikrumo ir tt. Tačiau giliau pažvelgus darosi aišku, jog tokia prekyba savo nedorumu ne kiek neatsilieka nuo pardavimo mergaičių į prostitučių namus, arba savo nuodingumo eile, nė kiek neatsilieka nuo opiumo arba alkoholio.

Šitokios rūšies prekyba yra nelegali dar štai del ko: 1. Jinai nesiskaitydama su reikalavimu, kad spauda turi būti visų tokių gyvenimo įvykių atspindys, siaurai apsirubežiuoja, tokiu būdu neduoda viso gyvenimo, o tik siaurą jo dalelę. 2. Delto, kad daugumoje atvėjų pasirenkama toks žinių kampelis, kuris pasižymi savo sencacingumu, nepadorumu.

II.

Kai kam gali ateiti į galvą mintis, kad mes del dviejų atsitikimų, blogai nušviečiančių spaudą, darome per plačių išvadų, pasiduodame žmonių įgimtajam palinkimui visa apibendrinti. Tokiom mintims išsklaidyti paduodame čia daugiau medžiagos; lai skaitytojas pats sprendžia.

Paimkime, kad ir Ameriką. Ten telegrafo valdininkas Frank Munsey, norėdamas praturtėti, pasirinko į tai k lią — spaudą. Savo „Munseys, Weeklly“ ir kitais laikraščiais, jo ieidžiamais, per 14 metų užsipelnė apie 14 milionų (prieškarinių vokiečių) markių. Kitas pavyzdys yra Ralph Pulitzer, kuriam arklių tarno amatas nepatiko — tapo jis žurnalistu ir vėliau „World“ vieno didžiausių Amerikos dienraščių savininku. Kitas amerikietis aiškiai išsireiškia apie spaudą, tardamas: „Nėra žurnalizmo tikslas žmones pamokyti; jei jis bendrai turi kokį nors tikslą, tai jis bus žmones—sensacijomis sujudinti, arba juos palinksminti“. Taip išsitarė įtakingo laikraštininko Gordon Bennet'o sūnus, kuris del savo nepadoraus pasielgimo turėjo pasišalinti iš Jungtinių Valstybių. Amerika nėra išimtis, nes Europos dalykai ne daug kuo skiriasi nuo jos dalykų. Pažvelkime tiktai į kai kuriuos tipus, kurie laikraščius įkūrė Prancūzijoje. Tarp kitko metasi į akis siuvėjas Paquin, kuris įkūrė „Le Gri de Paris“; toliau cemento pirklys Letellier, kurio nuosavybėje „Le Journal“; įdomus ir „gazetininkas“ kilęs iš Argentinijos ten buvęs susibankrutavęs statytojas, Bunau — Varilla, kuriam Paryžiuje su savo „Matin“ labai sekėsi. Kad kituose kraštuose yra ne geriau, matyti iš pavyzdžio buvusio Paryžiuje kepėjo August Zang, kuris Vienoje įkūrė „die Wiener Presse“; Jo principas buvo—tik

tiekėjo apmokėtus straipsnius talpinti, kas jam padėjo greitu laiku didelius kapitalus susikrauti. Mūsų dienų kapitalo susijdomavimas visa kuo, iš ko tik galima pelno laukti, nukreipė ir Vokiečių piniguočių dėmėsį į laikraštiją; jie nebepasitenkino *vienu* laikraščiu, o jų leidžia visą eilę, ką įrodo sekantieji pavyzdžiai.

Mosse (Berlyne) leidžia: „Berliner Tageblatt“, „Berliner Morgenzeitung“, „Berliner Volkszeitung“ ir kitus.

Ullstein, taip pat Berlyne, leidžia: „Berliner Morgenpost“, (rytais), apie 12 v. dieną išeina „Berliner Zeitung am Mittag“, vakare siūlo skaitytojams „Berliner Abendpost“; greta jų dar leidžia „Vossische Zeitung“, prie kurio savo laiku Lessingas pasidarbavo.

Scherl išleidžia (Vokietijos sostinėje) bepartinę „Tag“ konservatyvinio pobūdžio „Lokalanzeiger“ ir Hamburge pirko tautininkų „Hamburger Korrespondent“. Jo piniginė didelė, na, žinoma, ir sąžinė plati; jis visoms partijoms gali tarnauti už pinigus.

* * *

Pravartu dar žvilgsnis mesti į *laikraščių papirkimus*, kurie pasitaiko gan dažnai. Prancūzijoje, Anglijoje ir kitur jie visai madoje. Tipingas yra sekantis pavyzdis. Bankininkas Rothschild XIX-ojo šimtmečio antroje dalyje, buvo apsėmęs finasuoti tam tikrą Prancūzijoje gelžkelio linijos pastatymą. Tam jis nepaprastai gudriai savo akcijas visur išreklamavo ir dar kad labiau paskatinus žurnalistus ištrimituoti, jis siūlo jiems štai kokias dovanas:

Už paraginimą pirkti to gelžkelio akcijos „įvairenybių skiltyje“ — 5 akcijas;
Už pagarsinimą žymesnioje laikraščio vietoje — 20 „
Už rašytą tuo reikalu vedamąjį straipsnį — 50 „

Šitoks žurnalistų gundinimas pasisekė, visos akcijos liko išparduotos, didelė dalis net tapo apmokėta virš kurso; ir kas bus virš, ėjo į Rothschildo kišenių.

Bet kiek vėliau (1887—1889) atsitiko kitas panašus dalykas. Mat Panamos kanalo pravedimui reikalinga buvo daug pinigų, kurių tik galima buvo gauti per tam tikrą spaudos akciją.

Tuo reikalu susirūpinusi draugija išdalino jos akcijas giriantiems laikraščiams viešuoju, tiesioginiu keliu 20 milijonų pranc. frankų; bet be to gavo šiaip dar įtakingi laikraščių savininkai, leidėjai, bendradarbiai ir nemaža pinigų. „Le Temps“ savininkas Stébrard gavo 2 milijonu; iš žinomesnių laikraščių gavo: „Echo de Paris“ — 80.000 pranc. frankų; „Figaro“ — 580.000; „Le Matin“ — 245.000; „Petit Journal“ — 119.000. Ir „Agence Havas“ apie kurį rašėme š. m. „Ateities“ Nr. 10 gavo 42.000 pr. fr.

Tokiu kapitalistų pasielgimu padrąsinti laikraštininkai nevien priima, bet ir reikalauja pinigų. Tat manau paaiškės iš sekančia. Bunau — Varilla „Matin“ savininkas, kuris drauge buvo blogai finansuotas Kongo — gelžkelio direktorius iš Belgijos karaliaus Leopoldo reikalavo tų gelžkelių pataisymui nemaža pinigų, ir pa-

grasino karaliui, kad, jei jis liktų neišklausytas, būsiąs priverstas laikraščiuose paskelbti faktus ir atsitikimus iš karaliaus gyvenimo, kas privestų jį arba atsistadydinti arba sau galą padaryti.—Panašių atsitikimų yra nemaža.

Labai negerą rekomendaciją duoda spaudai ir sekantis faktas. Visiems žinoma, kad Monte Carlo randasi garsusis žaidimo bankas, kuriame, iš visų pasaulio kampų suplaukusieji piniguočiai žaidžia, kartais ir labai didelėmis pinigų sumomis. Labai dažnai pasitaiko, kad su dideliu turtu atvykęs svetys greitai pralošia visus savo pinigus, kartais net paskutiniuosius, ir jokios kitoniškos išeities nebemato, kaip kulka į galvą. Kasmet atsitinka panašių savižudybių, o kartais taip dažnai, kad galima net manyti esant savyžudybių epidemiją. Laikraščių neigiamas apie tokius įvykius atsiliepimas galėtų žymiai pakenkti minėtam bankui, mat, žmonės atbaidyti nebevažiuotų. Kas priverčia banko valdybą labiausiai išsiplatinusiems Prancūzijos laikraščiams duoti pašalpas, kas met tarp 2—3 milijonų pranc. frankų, vien už — neskelbimą visokių bankui nemalonių atsitikimų.

Kitame atsitikime papirkėjo rolę vaidino žinomasis Prancūzijos vienuolynų likvidatorius Duez, kuris Prancūzijos vyriausybei tam tikrų vienuolynų panaikinimą įvedus su savotišku uolumu ėmėsi to nepadoraus darbo. Jis vienuolynus likvidavo vienok ir savęs nepamiršo, jo kišenėn įplaukė virš milijonų pranc. frankų. Galų gale už savo nešvarius darbus teisman patrauktas Duez, prisipažino esąs išmokėjęs laikraščiams ir telegrafo biurams, kurie buvo bepradedą atidengti jo apgaudinėjimus, arti 200.000 pranc. frankų.

Ir alkoholio prekybininkai: alaus bravarų savininkai, degtinės ir vyno gamintojai tuoj suprato spaudos savo tikslams papirkimo galimybę ir ant savo aukso arkliuko įjojo į daugelį įtakingiausių laikraščių redakcijas. Pirmučiausiai jie duodavo laikraščiams uždirbti skelbiant savo likierius, alų, šampanus, jų laikraščiams užmokėtos sumos pasidarė viena iš geriausių įplaukių šaltinių, nuo kurių atsisakyti be didelių materialinių nuostolių nebebuvo galima. Alkoholio gamintojai, žinodami kiek laikraščiams reikalingi bravarininkų pinigai, pasidrąsinę statė redakcijoms sąlygą, — savo skiltyse abstinentų straipsnius nebetalpinti, žinias apie girtuoklius, apie jų nelaimingus atsitikimus nebedėti, apie alkoholio uždraudimą Amerikoje neigiamai atsiliepti ir t. p. —arba nustosią visų įplaukų iš šios galingos pramonės pusės. Kokios buvo pasekmės tokio sąlygų pastatymo? Daugumoje atvėjų spaudos atstovai prieš alkoholio kapitalą nulenkė galvą. Bravarininkai žinodami, jog nevien dienraščių leidėjai ir redaktoriai nori kaip galint greičiau praturtėti, o ir jų korespondentai ir paprasti reporteriai. Ypač prieš šventes eina didesnio mato žurnalistų papirkimas: žurnalistas gauna nuo bravoro statinę alaus, N likerių gamintojas siunčia savo Benedictino geriausių pavyzdžių, Cognac'o ir Champagne dirbtuvės siunčia laikraštininkams varduvėms, gimimo dienai, sukaktuvėms, krikštynoms ir t. t. „didelės pagarbos ženklais“ savo gaminių visą eilę.

Šventėms artinantis kaip negirsi tų geradarių produktus?! —

Eilė šitokių ir panašių dalykų nesibaigia ir šiandien, bet eina, kaip ėjusi savo senaja vaga tolyn. Delto ir galima būtų jų ilgiausią eilę prirašyti. Tačiau nenorėdamas perdaug užimti vietos, baigsiu savo pavyzdžių eilę. Rytų Europoje itin įdomus atsitikimas su Petrapilio dienraščiu „Nowoje Wremja“. Jos įkūrėjas Aleksanderis Suworin'as, 1907 m., tam tikra sutartimi su Anglijos spaudos karaliumi Northcliffe, pasižadėjo išsitarti tam tikrais politiniais klausimais (ypač nusistatymu prieš Vokietiją) lygiai taip, kaip svarbiausis Londono laikraštis, galingasis „Times“. Žinoma, už tam tikrus pinigus! 1912 m. Suworin'ui pasimirus, Northcliffe, didelę dalį „Nowoje Wremja“ akcijų užpirko, tokiu būdu dar labiau didindamas savo Vokiečių nenaudai įtaką į Rusijos spaudą. Rusijos vyriausybė iš savo pusės šelpė „Times“, kurie už tai apsiėmė platinti jos, neva, Rusijos ekonomiją, remiančius atsišaukimus (iš tikro tai buvo politinės akcijos dalis).

Be to Paryžiuje rusai nemažai pasidarbavo, išdalindami dideliems laikraščiams milionus, už aktingą Rusijos vyriausybės paskolos Prancūzijoje rėmimą. Kad labiau užmaskavus šį papirkimą Petrapilio vyriausybė dalį tos pašalpos davė prenumeracijos pavidalu, taip kad 1924 m. buvo jos užsakyta po 10.000 „Figaro“, „Petit Journel“, „Matin“ ir „Journal“, t. y. iš visos 40.000 ekzempliorių prancūziškų laikraščių, kas juos skaitė? Ar buvo bent kiek prancūziškai mokančių skaityti visoje Rusijoje?

Suworin'as pats 1892 m. viešėjo Paryžiuje spaudos reikalais, sugrįžęs jis savo organe taip išsitarė „Paryžiaus kasdieninė spauda tai prekyba, kuri yra varoma grynai ekonominiais pamatais. Tik keletas pirmos rūšies žurnalistų laikomi neprieinamais t. .y. nepaperkamais, bet šiaip visus galima papirkti, pradedant nuo vyriausiojo redaktoriaus, iki paskutiniajam reporteriui, visų pirma ir patį laikraštį už tam tikras nustatytas sumas ir t. t.“

Kas mums lieka pasakyti, kai patys specialistai taip šneka? Klystų tas, kuris manytų, jog Suworin'o žodžiai tinka tik Paryžiaus laikraštijai!

III.

Teisybei spauda privalo tarnauti. Dienraščiai privalo objektingai pranešti apie įvykius politikoje, bendrai kultūriniame ir ekonominiame gyvenime; jie privalo išlavinti žmones, ypač juos auklėti,visuomet turint galvoje žmogaus gyvenimo uždavinius ir tikslą.

Spauda yra tarnas: teisybės tarnas. Jai privalo tarnauti vedamasis straipsnis, feljetonas, telegramos, žinios, įvairenybių skiltys, teatro, muzikos, paskaitų, sporto kritika, skelbimai.

Kuomet spauda orientuojasi kitaip, kuomet jinai priima įsakymus, nurodymus, inspiracijas ne iš vienintelės tikrosios teisybės, ji ima klysti ir klysdama klaidina kitus, pasidaro tokia spauda, apie kurią Karaliaučiaus kritiškasis išminčius Kantas išsitarė:

„Neaprašomi šitieji skaitymai. 50 dalių apviltų vilčių, 47 dalys netikrų pranašavimų ir 3 dalys teisybės“.

Kodel taip? Delto, kad žmonių širdyse viešpatauja dar kitoniški palinkimai, negu teisybės meilė.

Vienas trokšta garbės, kitas karštų lūpų ir trečias tvirtina Margaretos žodžių teisybę „Fauste“:

„Nach Golde drängt,
Am Golde hängt doch alles“.

Šitie palinkimai savo tikslams pasiekti pasirenka įvairių įvairiausių kelių. Praturtėti vienas tiesiausių kelių: per spaudą. Jinai padeda norintiems turtingais tapti dviem būdais. Pirmučiausiai pačiu jos leidimu, žinių išpardavimu ir antra skelbimusi joje, kuo prekybininkai, pramoninkai ir šiaip norintieji ką nors parduoti reklamuoja savo prekes. Pirmas būdas tačiau neleistinas, nes prekybiniai orientuotas laikraštininkas, neklausdamas ar toji žinutė atatinka tikrenybei, padeda žmogui tobulėti, o ar jinai įdomi skaitytojams, ar jinai pritrauks naujų ėmėjų ir — last not least — kiek už garsinimą man duos jos tiekėjas, — ne teisybės, o aukso svarstyklėmis sverias žinias.

Spauda stovi tarp dviejų galimybių: tarnauti arba Ponei Teisybei arba Ponui Pinigui. Toje kryžkelėje jinai stovėjo nuo pat jos atsiradimo laikų ir metams slenkant tarnavo ir vienai ir kitam ir taip bus tur būti iki pasaulio galui. Mums gi, naujosios kartos nariams, jauniems laikraštininkams, reikia gerai išsiaiškinti visus spaudos klausimus, ypač ir tąjį klausimą, kurį šiame straipsnelyje iškėlėme, kad iš pat pradžių teisingą kelią pasirinkus.

Mielas Skaitytojau! Ir Tu, kuris šiandieną svarstai spaudos įvairias problemas, greitai — po dviejų, trijų, penkių metų — būsi pašauktas jau nebesvarstyti problemos, teoretinai tuo įdomautis, o spręsti, aktingai, dalyvauti tose rugtynėse, kuriose viliojančiai žibąs, pritraukiančiai skambąs auksas rungiasi su dieviškos kilmės teisybe del viešpatavimo spaudoje. Ruoškis!

Bibliogafija.

Šitam rašinėliui sėmiau medžiagos tarp kitko iš veikalo

Eberle J., Grossmacht Presse.
Enthüllungen für Zeitungsgläubige,
Forderungen für Männer. Wien 1920.

Labai patartina kiekvienam spaudos klausimu įdomaujančiam įsigyti šią knygą, kurioje čia nagrinėjamasis klausimas plačiai paliestas trečioje dalyje „Presse und Kapitalismus“ p. 57—200.

Toliau yra išėjusi iš spaudos visa eilė knygų, vispusiškai nušviečiančių kapitalizmo įtaką į laikraštiją; iš jų rekomenduotinos ypač sekančiosios:

Garr M., Die wirtschaftlichen Grundlagen des modernen Zeitungswesens, Wien 1912.

Mehring F., Kapital und Presse, Berlin 1891.

Jaroslaw B., Ideal und Geschäft, Jena 1912.

Schmidt G., Kaúf, Gründung und Finanzierung von Zeitungen und Zeitschriften. Leipzig (o. 7.).

Nemaža — ir ypač aiškiai susistemintų žinių paduoda

Jöhlinger O., Zeitungswesen und Hochschulstudium, Jena 1919.

Kas nori ir kitus klausimus spaudą liečiančius studijuoti ras šiose knygose 172 p. didelį sąrašą specialinių veikalų.

Ateitininkų namai.

Visiems gerai žinoma, kad visokis darbas geriau sekas žmogui, kai jis yra medžiaginiai pakankamai aprūpintas. Pažvelgus šiandien į mūsų mokslus einančią moksleiviją, randas labai didelio vargo, o to pasekmė: džiovos aukos. Moksleiviai, tiesa, dar greičiau apsirūpina, nes jie dažniausiai gyvena mažesniuose, nuošalesniuose miesteliuose, kur butų per didelės stokos nėra. Daug blogiau eina gyventi Kaune studentui, kur butų krizis didžiausis. Susisiradęs tinkamesnį kambarį nebegali išsimokėti. Lušnoje negauna ramiai dirbti ir be to dažnai sunaikina brangiausią turtą—sveikatą. Gerai, kad randas dar keletas bendrabučių, kuriuose telpa gana žymus skaičius studentų.

Ateitininkų organizacija išaugo ir skaito savo narius tūkstančiais. Yra moksleivių, studentų ir sendraugių organizacijos. Butų klausimas gal daugiausiai paliečia studentus.

Tiesa, ateitininkai jau turi Kaune Laisvės Al. Nr. 3. namus, bet gana maži, visi studentai ateitininkai juose niekuomet nesutilps. O saviesiems rekalinga pagalba, norint sulaukti ateičiai sveikų atsakančių darbininkų. Tam reikalui aprūpinti yra „Susišelpimo Fondo“ sumanyta ateitininkams pastatydinti nauji dideli keturių aukštų mūriniai namai. Sumanymas girtinas, tik reikalingas darbas ir lėšos jam vykinti.

Sumanymui vykinti išrinktas komitetas. Tik liekas pasirūpinti lėšomis.—Iš kur imti lėšų? Žinoma, pirmas šaltinis tai duosnioji katalikiškoji visuomenė. Visuomenė nupirko pirmuosius Laisvės Al. Nr. 3. namus, visuomenė pastatydins ir naujus, kur ateitininkų organizacija savo bestudijujančius narius galės aprūpinti butais.

Teko patirti „Ryto“ 251 (262) numery, kad jau komitetas turi surinkęs 56200 litų pinigais. O, rodos, dar yra gauta medžiagos ir iš valdžios žemės. Per metus aukų aukąvusiųjų

sąrašas pasirodo, kad tai daugiausiai tik Kauno gyventojai. Tas verčia manyti, kad pradėtas užmanymas nebus tuščias, nes visuomenėje randamas pritarimas. Provincija irgi bus duosni, kai į ją bus kreiptasi. O dar nejudintas, galima viltis, gausingiausias mūsų aukų šaltinis, tai broliai lietuviai amerikiečiai.

Sumanymas padarytas, rinkimas aukų jau pradėtas, liekas darbas tęsti toliau.

Čion liekas visomis pastangomis prisidėti patiems ateitininkams. Tiesa, per bendrą konferenciją sumanymą paskelbus, jis buvo sutiktas dideliu pritarimu. Bet aukų rinkimas ypač provincijoje, nelabai dar sekas. Išrodo, kad per mažai dedama pastangų. Kai organizmo visos dalys sveikos ir tinkamai atlieka savo funkcijas, organizmui skirtas tikslas vyksta laimingai. Tokių organizmu yra ateitininkų organizacija. Kuopos, tai jos atskiri nariai. Narių bendradarbiavimas to organizmo užsibrėžtą tikslą nejučiomis padės įvykinti. Tik daugiau aktivumo!

Ką kuopos ar atskiri nariai gali padaryti? Pirmiausia kuopos pačios turi pasiryžti namų statyme bendradarbiauti. Bendradarbiauti galima dvejopu būdu: pačioms iš savo iždų duodant pasižadėjimus sumokėti tam tikras sumas, kad ir po tuos 4 skirtus šimtus litų. Jeigu gali atskiri asmens, kodel negali kolektivūs (kuopos). Galėtų ir privalėtų, nes tuomi prisidėtų prie paties sumanymo vykinimo, o antra parodytų visos organizacijos tamprumą, atjautimą gyvo reikalo. Kas rūpi organizacijos centrui, rūpi jos nariams ir dedamos pastangos solidariai tam atsiekti. Kuopos dar ir del to neprivalėtų baidytis pasižadėjimu sumokėti iš savo iždų po 400 ar daugiau litų, nes jų nariai tuomi kaip tik prisirengs studentavimo laikui kambarius. Dabartiniai studentai gal savo patogumui nebesulauks tos laimės, o būsimiemsiems tas užtikrinta. Jeigu, prileiskim, Lietuvoje rasis 25 kuopos ir jeigu kiekviena sumokės mažiausiai po 400 litų jau tuo fondą paturtins 10000 litų. Žinoma, suma maža, bet tas vienas pasiryžimas jau daugiau turės vertės negu pats pinigai.

Toliau kuopos ar atskiri asmens privalo rinkti iš visuomenės aukas. Čion galima kreiptis į atskirus asmenis, bet daug daugiau galima laimėti, kreipiantis į kolektivius asmenis, būtent: į koperativus, katalikų laikomas krautuves ir knygynus ir kitas pelningas įstaigas, išdėsant reikalo gyvumą. Šios, metų gale suvesdamos sąskaitas, manau, tikrai neatsisakys dalį pelno paaukoti mūsų naudai. Toliau turime devynias galybes įvairių katalikiškų organizacijų, kurios nuolatos reikalauja ateitininkų pagalbos. Ateitininkai ir čion lai neužmiršta priminti šio gyvo reikalo. Organizacijos ar jų skyriai turėtų tai gyvai atjausti, viena jau kaipo atsilygindamos už darbą, o antra matydamos gyvą gyvenimo reikalą.

Daug ateitininkams tenka susidurti su sodžiaus jaunimu pavasarininkais, kurie skaito šimtais savo skyrius. Pavasarininkai gyvai turėtų atjausti šį namų statymo reikalą, ir bent dauguma skyrių turėtų pasižadėti kaipo kolektivūs asmens sumokėti bent nustatytą 400 litų sumą. Žinoma, kas gali ir daugiau. Jeigu 100 skyrių mokės po 400 jau bus 40000 litų. Žymi suma.

Jeigu mes taip visi subrustumėm, tai tuomi parodytumėm, kad mes mokame vieni kitus suprasti ir reikalui esant ištiesti pagalbos ranką. Tuomi parodysim vienybę, o kur vienybė yra, ten kalnai lenkias. Jei pasišventė jaunystė—ji laimės, jos bus ateitis.

Tad reikalas gyvas, subruskime.

Braškutis.

Juozas Švaistra.

Tyros mintys.

Gražu, kaip pavasario ar vasaros ankstų rytą deimanto spalvomis tvyksi saulės spindulių nušviestos rasos, kaip skaidriam nesudrumstam vandenyje, visu savo įvairumu atsispindi plačiosios dangaus erdvės. Bet kur kas gražiau, kaip žmogus reiškia jojo tyrą, gražų pergyvenimą, kilnią mintį. Susitik su tokiu žmogumi, nors pirmą gyvenime kartą, bet jis tiek patrauks, pavilios, tiek brangus pasidarys, kad rodos, daugiau nieko nenorėtum, vien su juo būti, kalbėti, dirbti, gyvenimo sunkią kelionę keliauti. Toks žmogus kartais vien savo veido išraiška, akių žvilgsniu, žiaurumu suakmenėjusias širdis tirpdo, į jas tokios pat tyros minties įskeldamas, arba net ir ištisą vidaus gyvenimo revoliuciją sukelia.

Tyros mintys turi pagrindinės žmogui reikšmės. Delko, gal daugelis paklaust norėsit? Ar tik delto, kad jos kitiems gero įspūdžio darytų? Toli gražu, ne. Žmogus gyvenąs tyromis mintimis, gyvens ir tokiais pat darbais, nes kiekvienas darbas pirmiausiai turi savo pradžią mintyse. Pirmiausiai žmogus pamano, pagalvoja vieną kitą dalyką ir tik paskui seka jo atatinkamas veiksmas. Norėdami reikšti gerų darbų, pirmiausiai turėkime savyje gerų, tyrų minčių. Bet kaipgi tų gerų minčių pakankamai įgauti ir savyje jas išlaikyti? Juk gyvenimas pilnas įvairių šlykštybių, kur žingsnį žengsi, kur akį mesi, vis ką nors žemo pamatai. O čia dar ir pati mūsų prigimtis įvairiais palinkimais nusagstyta, smulkiomis ir stambiomis pilkojo gyvenimo dulkėmis apdulkėjusi. Todel sunku tyra, gražia minčia gyvenimo verpetuose išlikti, ne viens sau pamatysime. Taip, jeigu mes jau iš

kalno nuleisime rankas ir pesimistingai žvelgsime į ateitį, tai aiškus dalykas, niekuomet nieko ir nepadarysime. Be to mes tolygiai turėtume atsakyti ir į kiekvieno gyvenimo uždavinį, kurių kiekvienas iš mūs pakankamai turime. Štai pavyzdin reikia kam nors, nieko neturint, esant plikui it tilvikui, gyvenime sau pastovesnę materialę buitį susikurti. Tik pažvelk į ateitį, kokia ji gali baisi atrodyti, kiek reikia didžių pastangų įdėti. Vienok nenusimena, nelenda gyvas į žemę. Ir ką gi, žiūrėk, jei tik buvo save tinkamai susitvarkęs, kuriam laikui prabėgus, jau didžiąją dalį sunkumų pergalėjęs, artinasi prie savo tikslo. Panašių pavyzdžių galime daug surinkti - jųjų pilnas gyvenimas. Ką gi jie mums sako? Jie gyvai įrodo, kad žmogui duota priemonių gyvenimo kliūtims pergalėti, laimėtoju palikti. Taip o ne kitaip yra ir tuo atveju, kuomet žmogus nori gyvenimą gražia siela, tyra minčia pereiti. Yra daug užtvarų, bet yra ir daug būdų jas pergalėti. Štai mano manymu keleta tų būdų:

1. Stenkimės gerai suprasti gyvenimą, kaip jį mums skelbia katalikų Bažnyčia ir įdėkim pastangų, kad mintis siektų vis gilyn į aną gyvenimą pasinerti. Iš čia tegul ji žvelgia į žmoniijos gyvenimą visuose jo pasireiškimuose, jį perkošdama sulig amžiną-ja tiesa ir blokšdama į šalį kas amžinybei neatatinka. Neapsistokim gėrėtis tuo, kas amžinybei priešinga, nes nejučioms sielą pavilios ir supainios ir vėliau jau bus sunku pakilti prie tikrosios gyvenimo šviesos.

2. Stenkimės tokiomis mintimis gyventi, su kuriomis nereikėtų rausti kitų akyvaizdoje Klaidinga nuomonė, kad ką pats vienas savyje mąstai nieks jokiu būdu negali sužinoti, susekti. Tai yra didelis apsirikimas. Ką vienas pats savyje mąstai ne šiandien tai ryt, ar poryt, bet vis vien išeis į viešumą, nes kokios mintys, toki darbai. Jeigu gyvenama šlykščiomis mintimis, vis vien pasireikš ir šlykštūs darbai. Todel nemanykim, kad tų minčių, kurias manom vieni savyje niekas nesužinos. Mūsų darbai tuojaus mus išduos. Be to veidas tai yra žmogaus sielos veidrodis Kiekviena šlykšti mintis tuojaus atsibrėžia veide atatinkamu bruoželiu. Kiek mes tokiomis mintimis gyvensime, tiek jos atsispindės veido išvaizdoje. Tą pat lygiai išreikš ir mūsų akių žvilgsniai. Taigi mūsų mintis viešumon pareikš mūsų darbai, veido išvaizda, akių žvilgsniai.

3. Venkim bendrauti su asmenimis, kurie nešvariomis mintimis gyvena, jomis nuolat svaidos, nes ir pats tokiais lengvai galime tapti. Ir gyvenimo patarlė čia mus perspėja sakydama: „Su kuo sutapsi, toks ir pats tapsi.“ Jeigu kartais tenka tokių asmenų tarpe būti, gerai įsivaizduokim jųjų apverktiną stovį ir dėkim visas savo pastangas, kad į juos paveikti, kad jie suprastų savo paklaidą.

4. Stiprinkime savo pasiryžimą, tyra mintimi gyventi, religine praktika, geras knygas skaitydami, su gerais draugais bendraudami, gerą darbą dirbdami.

Čia aš paminėjau, kelis dalykėlius, kurių pasigavus stengtumės išlaikyti savyje tyrą mintį. Žinoma tai yra toli gražu ne viskas. Šiam tikslui yra dar daug kitų priemonių, tik reikia panorėti jų rasti ir pasiryžti ieškoti. Jeigu šiuo klausimu kiekvienas gerai pagalvosime ir nusistatysime sau priemones atsižvelgiant savo būdui, temperamentui, įdėsime rimtas valios pastangas tiems nusistatymams realizuoti, būkime tikri, kad tikslo atsieksime.

Ateitininkų gyvenimo kronika.

— Gruodžio mėn. 29 — 31 d. įvyko ateitininkų organizaciniai kursai. Kuopos skaitlingai juose dalyvavo: įsiregistravo atstovų ir svečių 204. Paskaitas laikė: prof. Būčys, prof. Maliauskas, prof. Dovydaitis, prof. Kuraitis, ministeris Krupavičius, Dr. Ruginis, Dr. Sakalauskas, stud. Šapalas ir kt. 31 d. 7 v. v. buvo suruošta pasilinksminimas ir bendra dalyvių vakarienė. Nauji Metai sutikta Bazilikoje. Dalyviai, kiek girdis, kursais liko patenkinti. Gaila, kad ne visos kuopos atsiuntė savo atstovus.

— Paryžiuj susikūrė ateitininkų kuopa. Joj dalyvauja: 1. Bukota, 2. Graužinis, 3. Jasaitis, 4. Juraitis, 5. Lipčius M., 6. Lipčienė. 7. Lipčius St., 8. Radzevičius P., 9. Turauskas. Be to dar atsilanko svečių. Kuopos pirmininku Turauskas, sekretoriu Graužinis. Pirmas susirinkimas įvyko 6 d. gruodž. mėn., antras 13 d. Skaityta referetas — Mūsų diplomatinio korpuso ateities reikalai — per abu susirinkimu. Nutarta valgyti bendrai kūčią. Kalbėta apie gyvą reikalą įkurti Paryžiuje savo židinį, kur lietuviai galėtų telktis. Dar daug judinta dienos reikalų.

— Kun. Vladas Granskas š. m. sausio 8 d. baigė Fribourgo universitete (Šveicarijoje) aukštuosius teologijos mokslus licenciato laipsniu. Pažymėtina, kad studijuodamas šią mokslo sritį dirbo pas garsius įvairių teologijos mokslo šakų profesorius, kaip Fribourge pas garsųjį dogmatiką prof. Marin-Sola, Miunsterio universitete pas garsų moralistą bei apologetą prof. Mausbach'ą, Wiurzburgo Universitete pas žymų prof. Wunderle apologetikos ir religijos filosofijos bei religijos psichologijos srityje, kurią kun. Granskas pasirinkęs specialybe. Dabar ruošiasi Daktaro laipsniui, kurį tikisi gauti š. m. vasaros semestre. Kun. Granskas yra uolus ateitininkų organizacijos narys.

Juozas Švaistra.

— 1924 m. lapkričio 2 d. V. Jakučionis, Dzūkų at-kų Veikimo Komiteto pirmininkas, atsilankė Merkinės At-kų kuopoj. Susipažinta su kuopos stoviu, sušaukta visuotinas susirinkimas ir duota keletas pastabų del veikimo. 1924 m. lapkričio 3 dieną ir 1925 m. sausio 12 d. atsilankė Alytaus kuopoj. Sušaukta kuopos Valdybos su kuopelių, sekcijų etc. pirmininkais posėdis,

susipažinta su kuopos stoviu ir duota nurodymų tolimesniam veikimui. Sausio 12 d. laikyta paskaita: „Ar priešinas katalikų tikėjimas mokslui.“

Knyga ir menas

„Židinys“ — litaretūros, mokslo, visuomenės ir akademiško gyvenimo mėnesinis žurnalas. 1924—5 m. 1 tomas.

Literatūros, mokslo ir visuomenės sritis apimančio žurnalo, paliovus eiti „Draugijai“, liet. katalikų inteligentija neturėjo. Turime, tiesa, „Logos“, „Kosmos“, bet jie užsidarę savo specijalybėje. Reikėjo bendresnio mokslinio žurnalo a la buv. „Draugija“. „Židinio“ redakcija įžangos žodyje „Mūsų skaitytojams“ ir pasisako tą spragą pramačiusi ir, leisdama „Židinį“, mananti ją užpildyti. Kaip tas darbas sekasi ir gali sektis, turėsime nuovokos, peržvelgę pirmąjį „Židinio“ num.

Pirmiausiai eina dailioji literatūra. Poezijos žiupsnelių yra patiekę M. Vaitkus, St. Santvaras, B. Buivydaitė, Putinas ir Juozas Paukštelis. Rašinių yra tiktai vienas. Juozo Paukštelio „Ką jam smuikas kalbėjo...“ Kalbamasis rašinys—tai savotiško žmogaus gyvenimo atvaizdavimas.

Tuomi „Židinio“ dailioji literatūra baigiasi. Prieiname prie mokslinės dalies. Pirmoj vietoj stovi M. Reinio straipsnis „Principų ir gyvenimo sintezė“. Autorius paminėjęs pagrindinius gyvenimo principus, būtent mokslo, Dievo, tėvynės ir dorovės, ir juos aiškiai, suprantamai išpamatavęs, nurodo, kad jų vykdymas teikia gyvenimui harmoniją, pažymi, ko reikia, kad tie principai galima būtų įgyvendinti.

Stasys Šalkauskis, — žinomas mūsų mokslininkas, „Romuvos“ redaktorius, — duoda dalį savo platesnės studijos apie Adomą Mickevičių. A. Mickevičius — vienas žymiųjų XIX š. poetų. Kilimu jis yra lietuvis. Tat kiekvienam lietuviui šios žinios apie A. Mickevičių bus įdomi naujiena.

Prof. dr. P. Kuraitis straipsnyje „Del šių laikų kultūros krizio“ nurodo, iš kur ypač kyla kultūrai pavojus, ir kokių tam pavojui prašalinti imtis priemonių.

P. Kirvelaitis savo „Keliose pastabose del V. Kudirkos stiliaus“ parodo, jog kaip V. Kudirka buvo realistas savo veikime, tokiu pat pasirodo ir savo stiliumi. Įdomus dalykas: koks žmogus, toks ir jo stilius.

Po šių originalių mokslinių straipsnių randam a. a. prof. K. Būgos nekrologą.

Toliau eina žinios apie mūsų universitetą, toliau — recenzijos: V. Stonio „Ašarėlių“ (recenz. V. Mykolaitis), žurnalo „Kultūros“ (recenz. Pr. Mantvydas), žurnalo „Kosmos“ ir „Jubilėjinio Vinco Kudirkos „Varpo“.

Svarbesnė iš jų, man atrodo, „Kultūros“ recenzija. „Kultūra“ jau pat savo pasirodymo pradžioj daug kam atrodė įtartina del jos bešališkumo pasaulėžiūros srtyje.

Šioji recenzija parodo, kaip ji tojo bešališkumo laikosi.

Pagaliau paskelbta, jog šiemet sueina 70 m. J. J. Bulotai, „Aušros“ laikų lietuviui veikėjui. Jam paminėti būsiąs skiriamas balandžio mėn. „Židinys“.

Štai turime „Židinio“ turinį. Daug čion paliesta įvairių dalykų. Visi jie žinotini. Be to dar turime ir dailiosios literatūros. Turėdami tai omenyje, „Židinio“ pasirodymu turime tik pasidžiaugti. Mums ateitininkams moksleiviams „Židinys“ tuo labiau turi būti brangus, nes jis išėjęs mūsų draugų at-kų studentų ir sendraugių pastangomis bei pajėgomis. Džiaugdamiesi „Židinio“ pasirodymu, kaipo viena ryškia mūsų organizacijos veiklumo žyme, patąriame, kaip jau 1924 m. gruodžio 31 d. ateitininkų org. kursuos buvo stud. K. Šapalo viešai patarta, visiems ateitininkų knygynams būtinai „Židinį“ užsiprenumeruoti ir jame gvildenamomis mintimis, turinčiomis šiuo krizių ir suiručių metu ypatingos svarbos, labai ir labai susidomėti.

Kalbos atžvilgiu galima būtų „Židiniui“ kai kas prikišti. Pav., pat pradžioj straipsnyje „Mūsų skaitytojams“ rašo: „Gera vilčia...“, turėtų būti „viltimi...“. Abejotinas yra ir žurnalo antraštyj pažymėjimas „akademiškas“: Straipsniuose toliau vartojama „akademinis“. Matyt, tas malonesnis ir redakcijai, tik kaž kodel nepasistengė jo ir antraštyje parašyti. Yra ir daugiau kalbos netobulumų. Tikimės, kad ir į tai bus atkreipta reikalingos domės.

M. J. A.

Am Morgen des Lebens, Erwägungen und Betrachtungen insbesondere für studierende katholische Jünglinge von Herbert Lucas S. J. Mit Genehmigung des Verfassers aus dem Englischen übertragen v. K. Hofmann. Zveite und dritte Auflage. Freiburg im Breisgau, Herdersche Verlagshandlung VIII+236.

Tai — mažos knygelės svarstymų ir apmąstymų, laikytų tėvo Lucas Stonyhurst'o Kolegijos auklėtiniams, Anglijoje. Tokio veikalo aš dar nemačiau: taip giliai ima dalyką, taip suprantamai aiškina, taip nepaprastai vykusiai pritaiko gyvenimui ir taip, pagaliaus, taiko į pačią krikščionybės esmę...

Tai patvirtins, manau, kas perskaitys bent skyrelius: „Atgailos pavyzdys“, „Sielos išganymas“ (Seelenheil), „Gyvenimo lenktynės“ (Wettkampf des Lebens). Knygelių ir jose randamų svarstymų nepaprastumą ir gerumą sudaro tai, kad Lucas (autorius) pagrindines krikščionybės tiesas vaizduoja archeologijos, istorijos ir psichologijos fone. Pav., svarstyme apie Marijos Magdelenos atgailą keli archeologiniai bruožai sukuria puikų vaizdą ir nušviečia patį faktą. Baigdamas, norėčiau pasakyti, jog šiame veikalėly sugriebta grynoji krikščionybės bei katalikybės esmė. ir gyvai atjausta josios žavėsys.

J. Matusas-Sedauskas.

Mūsų veikimas

Mariampolė. Pereitą pusmetį Marijampolės at-kų kuopos „Ateities“ organe nematyt nė vienos žinutės, rodos ji būtų nieko neveikusi, nieko nedirbusi. Bet reikia žinoti, kad veikimas pasirodo ne žinutėse, o tik darbo atlikime, kuo kuopa ir vadovavosi.

Nors praeitas pusmetis trumpas, bet jame atliktasis darbas didesnis.

M-lės at-kų kuopa susideda iš apie 350 narių; kuopa suskirstyta kuopelėmis, mergaitės ir berniukai skyrium — viso į 26 kuopeles. Čia veikia eucharistininkų, abstinentų, filosofų, sporto, meno, visuomenės, gamtos, matematikos sekcijos, kurių veikimas pasireiškia pilnam maštabe. Pats pagrindinis veikimas yra kuopelės: kiekviena kuopelė privalo mažiausia kas dvi savaiti bent vieną padaryti susirinkimą; susirinkimuose pasakojami bei skaitomi įvairaus turinio (daugiausia liečiantieji mūsų pasaulėžiūrą) referatai, rašinėliai, eilės, svarstomi at-kų gyvenimą liečią klausimai ir k. d. Šventadieniais daromos visos kuopos nariams paskaitos, kur teikiama gilesnių išsilavinimui reikalingų žinių. Be to, veikia susišelpimo komisija, kuri surinktomis aukomis šelpia neturtingus at-kus moksleivius, ir dėka to, šiandien daug neturtingų mokinių lanko mokyklas, o kitaip jas apleisti turėtų.

Kuopa turi didelį knygyną ir chorą, kuris svarbią rolę lošia vakarų rengime.

Bendrai paėmus, visas kuopos veikimas, lyg Šešupės vanduo, savo vaga eina pirmyn neišsiliedamas į kraštus, bet varydamas kaskart gilesnę vagą. Juk turint tiek kuopelių, sekcijų, galima sakyti, nėr tos dienos, kad nebūtų susirinkimo ir dar ne vieno, bet kelių, nėr to šventadienio, kad nebūtų kokio nors intelektualinio lavinimosi.

Ir taip kuopos nariai diena iš dienos, mėnuo iš mėnesio eina pirmyn ir pirmyn. Kiekvieno širdy yra ūgdomas mūsų obalsis „Visa atnaujinti Kristuje“.

Manau, neapsiriksiu sakydamas, jog mūsų kuopa kaip ruošė Bažnyčiai ir Tėvynei stiprių sūnų taip ruošia ir ruoš.

Dzūkų Antanas.

Naumiestis (Šakių apskr.). *Visuomeninkų sekcijos veikimas.* Š. m. rugsėjo mėn. 4 d. dalyvaujant prof. Eretui suorganizuota visuomeninkų sekcija. Pirmiau į šią buvo panaši sekcija — „Jaunimo Skyrius“, kurio darbo vaisius čia neminėsiu.

Per šį, palyginamai, trumpą laiką sus—mų padaryta 6. Juose 4 paskaitos, referatų 1. Taip pat priimta darbo programa. Narių 12 (mergaičių — 3).

Atidaryta nuo 23 d. lapkričio mėn. Prieglaudos bute skaitykla, kuria gali naudotis visi ateitininkai, pav-kai ir šiaip visuomenė. Joje laikraščių yra 25. Jų tarpe 3 dienraščiai, o kiti sa-

vaitraščiai arba mėnesiniai. Toliau manoma, kad padidinus laikraščių skaičių, kreiptis į lietuvių visuomenę Amerikoje per laikraščius. Skaitykla veikia šventadieniais. Tvarkos prižiūri biure dežiuruojąs visuomeninkas.

Susipažinta su Naumiesčio Koperatyvo „Vienybė“ veikimu ir „Žiburio“ dr. elgėtynu. Tas buvo daroma tuo tikslu, kad visuomenininkai, kaipo būsiantieji didžiumoje mokytojai, išėję gyveniman galėtų geriau tais klausimais orientuotis ir reikalui esant panašias įstaigas vesti.

Visuomeninkai in corpore užsidėjo sau pareigą veikti pav-kų tarpe ir pasidavė Naumiesčio Rajono Valdybos žinion todel, kad būtų galima dirbti rimtesnis ir sutartinesnis visuomeninis darbas.

Be to nematysi dabartiniu metu didesnio katalikiškųjų organizacijų sus-mo, kuriame nedalyvautų visuomenininkas, mat visuomenininkai nusistatę veikimą išstumti iš tų vėžių, kuriomis buvo pirmiau einama, būtent: „vaikiame, kad veikti“.

Visuomeninkai dalyvauja, kai kurių kitų organizacijų, net Valdybose.

Visuomeninkų sekcijos valdybą sudaro: pirm. — J Kačiulis ir sekr. — A. Šatinskas.

Visuomenininkai yra dėkingi kun. V. Švelniui ir F. Sruoginiui ir koperatyvo Vedėjui p. J. Naujokaičiui už aktyvų prisidėjimą prie visuom. sekcijos veikimo.

Šešupės Ainis.

Vilkija. Šiais mokslo metais mūsų kuopą sudaro Viduriniosios Mokyklos mokiniai ir Mokytojų kursų prie tos mokyklos įsteigtų. Kuopa veikia pasiskirsčiusi kuopelėmis ir sekcijomis. Suskirstyta šiaip: visos mergaitės at - kės sudaro — mergaičių kuopelę, (narių apie 30), I-os ir II - sios klasės berniukai — I-ją kuopelę, III ir IV - tos kl. berniukai II - ją kuopelę; o kursų at - kai—kursų kuopelę. Berniukų visose kuopelėse apie 70. Veikia abstinentų sekcija, kurioje narių apie 40. Eucharistininkų sekciją dar nepavyko įsteigti. Šių mokslo metų pradžioj mūsų kuopoj įsikūrė Skautų Draugovė, kuri jau turi dvi skilti mergaičių ir dvi berniukų.

Mokslo metų pradžioj savo veikimu pasižymėjo ypatingai mergaičių kuopelė ir skautai. Bet mokslo metams tęsiantis jų veikimas ėmė silpnėti, ypatingai Skautų. Ir labai gaila, kad mūsų at - kai - ės nesinaudoja ta taip gera savęs auklėjimosi mokykla!

Š. m. rugsėjo mėn. 28 d. mūsų kuopa šventė 3 - jų metų savo gyvavimo sukaktuves. Sukaktuvėms paminėti buvo pamaldos bažnyčioj, taip pat bendroji Komunija ir pritaikintas tai šventei pamokslas. Po pamaldų (3 val. p. p.) vietos Vidurinėj mokykloj buvo iškilmingas posėdis, kuriame dalyvavo: kuopos nariai, svečiai ir užjaučiantieji. Posėdį atidarė kuopos įkūrėjas mokyt. L. J. savo trumpoj prakalboj pasigėrėdamas, kad jo pastangos nenuėjo veltui. Toliau buvo išrinktas prezidiumas. Buvo keletas karštų ir turiningų prakalbų, pasveikinimų ir palinkė-

jimų. Tarp kitų mokin. G. nušvietė kuopos gyvenimo eigą nuo pat įsikūrimo dienos, pažymėdamas, jog mūsų kuopai teko pergyventi gan sunkūs laikai, ypatingai tai draudimo metai, bet dabar vėl galime džiaugtis galėdami laisvai veikti. Kuopai tveriantis buvo dar tik trys klasės, todel kas metai mūsų kuopos sudėtis vis keitėsi, kol pagaliau priaugo iki šimto narių. Ir šioj valandoj galime džiaugtis matydami savo mokslo draugų tarpe tiek idėjai paklusnių ir pasišventusių asmenų. Toliaus mok - ė Ž. nušvietė dabartinį kuopos stovį, o kuopos pirmininkas nušvietė darbus ir rūpesnius ateity, kviesdamas tarp kit ko prie ypatingo pasaulėžiūros klausimo. Centro atstovas nušvietė At - kų organizacijos gyvavimo istoriją. Posėdžiui baigiantis visi posėdžio dalyviai fotografavosi. Posėdis baigtas bendromis vaišėmis, kurias vietiniams dvasiškiams padedant, buvo suruošusi kuopos valdyba. Iškilmingasis posėdis baigtas keliomis karštomis prakalbomis ir At - kų Himnu. Bendras Šventės įspūdis labai geras, nes buvo galima matyti didis pasiryžimas dirbti ir kovoti del idėjos. Ir tik šventę prisiminus, stoja prieš akis pasiryžimai ir pasižadėjimas dirbti krutėti. Toji šventė, mūsų kuopoj yra vienas iš žymesniųjų bei svarbesniųjų momentų, kuri sustiprino jauną pasiryžimo dvasią ketvirtų metų darbui.

Kuopos leidžiamas šapirografuotas mėnesinis laikraštėlis „Spindulėlis“, kurio išėjo jau trys numeriai. „Ateities“ išplatiname apie 20 egz. Veikimo dabar niekas nekliudo, reikia tik gero noro, o daug ką galima nuveikti! Tik pirmyn draugai (ės) idėjos keliais!

V.

Rokiškis. 1924 m. lapkričio 1 d. Rokiškio at-kų kuopa suruošė vakarą su M. Petrausko opera „Girių Karalius“.

Imant dabon, kad šio kompozicinio kūrinio vaizdintojai— dar tik jauni, nepratę moksleiviai,—reikia pasakyti, jog suvaidinta neblogai. Publika liko patenkinta kaip statyto kūrinio siužetu, taip ir vaidintojais. Kai kurie šių pastarųjų—pav., „Girių Karalius“ „Meška“, I „Zuikis“, „Medėjas“ — net labai imponavo publikai. Mūsų kuopa pirmąsyk viešai pasirodė turinti neblogų dainininkų savo narių tarpe. Reikia tikėtis, kad jie neužmes savo gabumų, bet ištobulins juos ir jais pasireikš platesnėj visuomenėj.

Po vaidinimo p. Milaknio vedamas gimnazijos choras sudainavo keletą parinktų dainelių, kurių „Leiskit į tėvynę“ (Paulausko), „Oi tai dyvai“ (Gaubo) ir ypač „Vilnius“ (Vanagaičio) buvo karštai publikos sutiktas. Ir iš viso, šio vakaro suruošime turime būti didžiai dėkingi p. Milakniui, gimnazijos dainų mokytojui.

A. V.

Mūsų mirusieji.

A. a. Vytautas Kudirka.

Daug jaunuolių mirtis pakerta negavusių išeiti arais gyvenimo jūron, daug gabumų žūva veltui. Štai, dar viena auka — Vytautas Naumiesčio „Žiburio“ gimnazijos IV kl. mokinys.

Vytautas gimė 1906 m. spalių mėn. 6 dieną Padegpadžių kaime, Barzdų valsč., Šakių apskr.

Baigęs pradedamąją mokyklą 1919 metais įstojo Naumiesčio „Žiburio“ gimnazijos I klasėn.

Buvo linksmo būdo, mėgo dainas—turėjo gerą balsą.

Ateitininkų kuopon įstojo 1922 m. Visą laiką buvo aktyvus narys: dirbo būdamas kuopos valdyboje, artistaudamas ir sekcijose. Pažymėtina sporto sekcija, kuriai buvo atsidavęs.

Dalyvavo L. Šaulių Sąjungoj. Turėjo daug norų, bet... nusišaldymas... liga, ir baigiasi trumpa Vytauto šiame pasaulyje kelionė—atiduoda savo sielą Dangiškajam Tėvui 1924 m. lapkričio mėn. 15 d.

Palaidotas Griškabūdžio kapuose. Ilsėkis, drauguži, belaukdamas mūsų! *Juozas Kačiulis.*

A. a. Juozas Povilaitis.

Kalėdos... Ieškau, nerandu — šen ir ten einu — draugų. Radau... Jų buvo ne vienas... Skaito iš Lietuvos laikraščius. — Manęs klausia vienas jų:

— Ar pažinojau stud. Juozą Povilaitį?.

— Taip pažinojau net tris ir visus Juozus..

— Bet tą, kurs 1923 m. baigė Mariampolės Valstybinę Rygiškių Jono gimnaziją?..

— Pažinojau! Tai mano klasės draugas: kartu juk baigėme...

Na ir kas?!.

— Jis mirė! Štai laikraštis pasiskaityk!

Jis miręs, atkartojau, ir ėmiau laikraštį rankon. Tiesa, — jis miręs tas pat Juozas Povilaitis mano kaimynas, pradžios mokyklos ir gimnazijos laikų draugas...

— Tai mūsų bendraklasis jau antras — pridūrė kitas.

Taip tai antras! 1919 metais iš mūsų klasės draugų amžinai atsiskirė a. a. B. Dabrila, o dabar a. a. Juozas Povilaitis. O dabar keno eilė niekas nežino, kaip nežinojo ir pirmieji.

Mirė Juozas vos besiruošiąs į darbininkų eiles mūsų tėvynės Lietuvos. Iš jo laukė darbų plati visuomenė, laukė paramos jo tėveliai, broliai ir seselės... Bet, deja, jau jo kūnas atšalęs sustingęs..., juodoji žemelė priglaudė jo kūną, o sielą atidavė Aukščiausiajam Teisėjui globon, į kurį tu tikėjai: nes buvai krikščionis, buvai katalikas, o savo šventiems įsitikinimams pagilinti, karščiau Kristų mylėti tu buvai ateitininkas.

A. a. Juozas mano kaimynas, draugas; kartu lankėva pradžios mokyklą Alksnėnuose. Mokykloj buvo labai tylus, ramus,

su visais sutiko, visiems padėdavo spręsti uždavinius. Jį visi mylėjo. Paskui pastojo į gimnaziją Suvalkuose, kame iki pasaulinio karo audros mokėsi. Tuo tarpu mudu buvova atskirtu ir susitikdavova atostogų metu. Visus okupacijos metus gyveno Leitmargiuose ir dirbo ūkio darbą. 1918 mt. rudenį pastojo į IV klasę Mariampolės gimnazijon, (toji dar buv. tada „Žiburio“) ir čia vėl sutikau Juozą ir iki kartu jau baigėme. Kaip jau minėta, jis buvo tylus: su niekuo nesipyko ir nesivaidijo. Manau nebuvo iš mūsų klasės draugų, kuriam jis būtų nenusileidęs, ar bent kartą su kuo vaidijęsis. Jis per daug visiems nusileisdavo: jis buvo nuolaidus. Klasės draugai jį vadino Juozuku.

Išėjus iš gimnazijos kartu įstojome į Lietuvos Universitetą ir vienan fakultetan ir skyriun. Bet likimas spyrė persiskirti: aš išvažiuoju užsienin, jis palieka Lietuvoje. Ir nė vienas iš mudviejų nemanėva, kad atsiskiriava amžinai... Jis mirė... kaip baisiai skamba tas žodis „mirtis“! Visus baugina, niekam nesakydamas kada kurį pakirs, o tyko ir iš pasalų, kaip netikėtai mergelė skina gražias gėles, taip mirtis skina žmonių aukas. Tave, Juozai, mirtis nuskynė; kam tu buvai viltimi — toji viltis gęso...

Ilsėkis, brolau, Kristuje — tešviečia tau amžina šviesa danguje ir testiprina sielas Aukščiausias tų, kuriuos tu liūstančius palikai...

Mažučių Bladas.

Keleta žodžių nuo Redakcijos ir Administracijos.

Jau, brangieji Draugai-ės, baigiame šiuo numeriu tūkstantis devyni šimtai dvidešimt ketvirtuosius metus. Bestovėdami kitų angoje ketiname keletą žodžių tarti kai del ateinančių metų.

„Ateitis“, pradėjus eiti „Židiniui“, palieka tik at-kų moksleivijos laikraštis. Jis rūpinsis tik moksleivių reikalais, gvildens tik jų gyvenimo klausimus. Vadinasi, jūsų pačių, brangieji, didžiausia pareiga ją remti. Vienas ar kitas rašydamas į „Ateitį“ turi ne vien tik sau naudos, bet dirba taip pat bendrą darbą, padeda savo draugams-ėms, savo vienaminčiams, jis saldina jų dalį, guodžia juos, ūgdo! Visa ką turime šiltesnio, gražesnio, vienu žodžiu, visas savo asmeninės šviesos kibirkštėles pateikime „Ateities“ puslapiuose! Tat uoliau rašykime!

Be to, mūsų gyvenimas juk yra platus, reikalai didi, dažnai susipynę, surizgę, čia vienas žmogus ne daug ką gali nuveikti, šviesesnio sukurti. Todel, jei kas ką naujo suradome, naujus kelius susekėme, neužkaskime savo kuopos ribose, bet pasida-

linkime su visa ateitininkų moksleivija. Vadinasi, rašykime kuo daugiau korespondencijų; nepasitenkinkime vien tradicinių susirinkimų aprašymu! Rašykime daugiau trumpų žinelių į kroniką, kad ji būtų galima praplėsti.

Paprastai jaunas žmogus daug ko trokšta, daug nori žinoti. Vienok jėgos dar permenkos, sparnai persilpni! Daug kam širdį knieta, daugelio del vieno ar kito dalyko įkaitęs protas nerimsta. Nepalikime opiausių klausimų neišsprendę ir nelaukime, kad vieną gražią dieną iššauktų mūsų vieno ar kito buities katastrofą, bet stenkimės išsiaiškinti; ieškokime dvasiai ramybės. Jei patys nesugebame, klauskimės kitų, teikite paklausimus Redakcijai, ji pasirūpins duoti tinkamus atsakymus. Tik pamėginkite, o pamatysite, kad padidinsite savo kasdieninių laimėjimų visumą.

Vienok nepakanka laikraštis vien leisti. Žmogus, kurs kalba, nori būti kitų suprastas. Kalbėti ir būti nesuprastam, vis vien ką pakliūti į nebylių būrį, kur kiekvienas savaip vien rankomis mosuoja. Vadinasi, kiekvienas ateitininkas privalo „Ateitį“ skaityti. Toms kuopoms, kuriose visi vyresnieji nariai užsiprenumeruos „Ateitį“ ir atsiųs pinigus, Redakcija pereituose kursuose pasižadėjo duoti pusmečio prenumeratą už 3 litus (kitiems 4 lt.). Pradėdami naujus metus kiekviena kuopa lai pasižada laiku atsiteisti. Kuopos neįsivaizdina kiek tuo įvargina Administraciją ir Redakciją.

Kiekvienoj konferencijoj, kiekviena kuopa pasižada atsiųsti nors vieno vakaro pelną! Dvidešimt ketvirtaisiais metais atsiuntė tik aštuoneta kuopų. Tur būti tik tiek ir yra kuopų?! Vis gi neprašmatnu pasižadėjus neištesėti! Taip pat prašome kiekvienos „Ateities“ platinimo komisijos nuo 1925 m. pradžios vesti platinimo reikalų knygas, kur jos dar nėra vedamos. Jų nevedant būna daug nesusipratimų. Pirmiausia - naujai išrinktoji „Ateičiai“ platinti komisija nežino kas iki jos yra nudirbta, antra — komisijos bus priverstos sąžiningiau atlikti darbą, nes galės jų darbą Revizijos komisija kontroliuoti. Todel, Draugai-ės, susirūpinkime savo žodžio reiškėju — „Ateitimi“, kiekvienas stenkimės kuo galėdami prisidėti prie bendro labo. Tik tada, kada kiekvienas įneš į „Ateities“ skiltis savo asmeninės šviesos ji taps gilus, gražus, švelnus mūsų žodžio reiškėjas, ne tik ką apims visą ateitininkų moksleivių gyvenimą, bet taip pat kels jį į aukštesnį, į siekiantį laimėjimo viršūnių lygį. Nauji metai, varykime, brangieji, naują, gilesnę vagą!

Visiems tiems, kurie vienokiu ar kitokiu būdu remia „Ateitį“ maloniai dėkojame. *Redakcija ir Administracija.*

Redaktorius-leidėjas stud. J. Mičiulis.

1924 m. „Ateities“ turinys.

1. Straipsniai.

	pusl.
A. Tylenis. Pirmyn ar atgal	3
Pr. V. Raulinaitis. Mes ir visuomenė	20
J. Tarvydas. Nekaltybė — grožis	30
V. Birbilas. Kristus istorinis asmuo	36
E. Turauskas. Intelektualis gyvenimas	44
Z. Visuomeninio gyvenimo ydos ir mūsų uždaviniai	65
St. T. Minties jėga	75
I. U. Katalikiškosios studentijos uždaviniai Lietuvoje	77
P. P-klis. Svaigiamieji gėrimai kaipo priemonė pasismagint	79
Kaz. Barkauskas. Keturi istoriniai obuoliai	111
Pr. D. Į mūsų brangiuosius mirusius	131
J. Vaitkevičius. Mirtis	173
Pr. Dovydaitis. Mirties filosofija	177
M. Pučkorišk is. Mūsų avangardas	182
K. T. Kristus kėlės... kelk ir tu!	193
Pr. Venckus. Religija ir pasaulėžiūra	200
J. Miškas. Nejudinta sritis	225
Juozas Švaistra. Mintys	234
J. Paukštelis. Lordas Baironas	236
Gydytojų nuomonės apie kenksmingumą sveikatai svaigiųjų gėralų	239
Vincas Vilnietis. Vilniaus krašto lietuvių mokyklų persekiojimai	249
M. Pučkorišk is. Darbo metams baigiantis	257
P. Radzevičius. Trumpa „Lithuanijos“ — „Rūtos“ 25 m. gyvenimo apžvalga	276
M. Gustaitis. Šis tas ir pirmųjų Fribourgo „Rūtos“ 25 metų	287
A. Steponaitis. Fribourgo akademinė draugija „Lithanija“ ir didysis karas	288
Dr. P. K. Del šiųmetinių Kanto sukaktuvių	290
Keblaitis. Spaudos jubilėjui	299
A. Tylenis. Kelias į akademinę laisvę	300
Juozas. Į abiturientus	302
J. Pajuostietis. Studentų gyvenimo nuotrupos	304
Pr. Venckus. Krikščionybė ir pasaulėžiūra	307
Pr. Dovydaitis. Ateitininkų jaunime, pažink savo uždavinių svarbą ir kilnumą	337

pusl.

A. Juška. Pasiruošimas ir studijavimas gamtos ir matematikos mokslų 257
Ilgesys. Nemalonumas 361
J. Pajiesietis. Nuolatos būdėkime 363
Keblaitis. Bendroji at-kų konferencija 366
K-tė. L. K. M. At-kų Org-jos konferencija 371
Silo Vanagas. Po atostogų į darbą 380
I. U. Pesimizmas 382
P. Pakarklis. Abstinencija studentų tarpe 386
D. B. Dorinė ir dvasinė atrofija 388
Kostas. Jaunesniųjų at-kų darbuotės papildymas 395
Ed. Turauskas. Keliai ir kryžkelės 417
A. Tylenis. Tragizmo angoj 421
Dr. J. Eretas. Agence Havas 430
Doc. Pr. Penkaitis. Nietszche ir pasaulinis karas 461
M. K-tė. L. K. Stud. At-kų konferenciją prisiminus 468
Z. Keturi svarbieji mūsų uždaviniai 481
J. Vaitkevičius. Predestinacija 487
J. Dekoltė 502
Juozas Švaistra. Dar vienas mūsų gyvenimo žiedas 505
P. Krivelaitis. V. Kudirka — piliečių žadintojas 506
J. Tarvydas. Folkloro dirvonas 533
K. R. Moralio gyvenimo pagrindai 573
Dr. J. Eretas. Spauda ir kapitalizmas 583
Braškutis. Ateitininkų namai 590
Juozas Švaistra. Tyros mintys 592

2. Eilės.

V. Stonis. Žiemos metu 10
Simasužis. Užmiki, širdele! 10
J. Paukštelis. Malda 11
Vyt. Svajonis. Alyvos šaka 15
K. Kumpauskas. Viešpatie! 26
J. Žag. Džiaugsmo gėlės 29
Neris. Milžinų šešėliai 71
Vyt. Svajonis. Po ąžuolu 72
Pirmoji Žibutė. Mano meilė 72
V. Montvila. Ateis pavasaris 76
Simasužis. Našlaitės rauda 96
Vyt. Svajonis. Juodoji viešnia 133
A. Karigėlė. Nemunėlis 208
P. Gintalas. Ežeru 224
Žvainys. Žiema 233
J. Paukštelis. Paskutinės Bairono eilės 238
B. B-tis. Ir sviedė 265
St. Žvirgždas. Plauk, laiveli! 269

	pusl.
Pr Genis. Naktis Žemaitijoj	269
Žvainys. * * *	298
Pirmoji Žibutė. Nuskinčiau gėlelę	306
Algimantas. Jūros bangose	377
Juozas Paukštelis. Baltosios gulbės	395
Gvazdikas. Liūdnas rudenėlis	460
Neris. * * *	467
Vitolis Svajonis. Saulei leidžiantis	486
St. Žvirgždas. Rudenėlį	501
Bern. Žvainys. Rudenėliui baigiantis	530
Viskanta. * * *	532
Neris. * * *	581
Neris. * * *	582

3. Beletristika. Aprašymai.

St. T—tis. Atsimenant gegužį	12
Kazelis B. Įspūdžių pluokštelis	13
J. Keliuotis. Jaunos dienos	16
Vaituoklis. Kaip aš tapau „rašytoju“	27
V. Meldas. Skirpstas	31
Ign. Leščius. Korėja. Sachalinas	33
Sapnužis. Gyvenimo jūroj	73
J. Keliuotis. Esi išgelbėtas	87
Vargo Sūnus. Gimtinis kaimas	96
K. ir V. Monopolis	97
V. Jasaitis. Tėvynė	167
J. Keliuotis. Vienatvė	196
Ū. Sapniūnas. Ir bus...	198
J. Paukštelis. Širšonai	209
J. Sakalėlis. Nakties miglose	232
An. Latviai studentai Kaune	250
Ū. Sapniūnas. Vakaras	264
J. Keliuotis. Į aukštuosius kalnus	266
Povilas Židrys. * * *	297
B. Butkus. Surastasis kelias	346
Sedula. Į jūrą	355
Svirna. Kam žeidi tu mane	356
Padangių brolis. Nepaprastas pergalėtojas	378
Ekskursantė. Mokinių ekskursija	387
Miško Dievaitis. * * *	429
Miško Dievaitis. * * *	492
Žagaras. Baltosios gėlės	509
K. Kumpauskas. Dulkelė	510

	pusl.
Vitolis Svajonis. Pranašo žodžiai	512
Miško Dievaitis. Gyvenimo taku	512
K. Demskis. Aš ir gyvenimas	532
St. Budavas. Prie idealo	582

4. Dramatiniai veikalai.

Juozas Paukštelis. Palaiminti būkit!	312
J. Gr. Pavasariui švintant	436

5. Nekrologai.

J. Lyra. Katrė Bičiutė	52
Dr. L. Bistras. Vyt. Endziulaitis	135
K. Š. Jurgis Krasnicnas	139
A. Valavičius. Ign. Vaitekūnas	144
Pr. V. Leit. Jonas Kukleris	146
J. Leit. Vyt. Riauba	147
Pr. V. Leit. Jonas Stapulionis	148
Pr. V. Leit. Petras Styra	148
Pr. V. Leit. Pr. Telksnys	148
Pr. V. Leit. Juozas Kumpis	149
J. Leit. A. Matulaitis	150
Keblaitis. Leit. J. Sideravičius	154
Untė. Vyr. leit. K. Taruška	156
A. Valavičius. Vyr. leit. A. Urbelis	158
Pr. V. Leit. S. Oželis	158
A. Kučinskas. Juozas Šapalas	159
Pr. Dovydaitis ir A. Kizevičius. Vincas Dovydaitis	161
Br. Gurskis. Ignas Urbšys	169
J. Grinius. Antanas Laucius	170
A. Balčiūnas. Leonas Jackūnas	171
R. Klasčius. Valerijus Užubalis	172
J. Aleksa. Bronius Kačergius	329
Ž. Ivinskas. Jonas Petrauskas	414
Liūdintis Draugas. Leit K. Maila	415
P. Butėnas. Kazimieras Būga	545
Juozas Kačiulis. Vytautas Kudirka	600
Mažučių Bladas. Juozas Povilaitis	600

6. Knygos. Menas.

J. Ž. Kosmos	55
Buvęs. Kauno a-kų savybės vakarėlis	56
J. Ž. Granatų pavėsy (Oscar Wilde)	116

	pusl.
G. Valančius. Naujųjų laikų kryžiaus karas (J. Gvildys)	117
J. Ž. Keturi vėjai	117
J. Grinius. Valdovo sūnus	118
Juozas. Naujoji Vaidilutė	185
Juozas. III lietuvių katalikų kongreso darbai	186
J. Grinius. Hanelė	186
J. Grinius. Otello	322
Br. Paulius. Šventas Antanas Paduvietis (A. Keblaitis)	399
Juozas. Mariampolės kunigų marijonų vienuolynas (Dr. J. Totoraitis)	400
St. T. Misijonoriaus Romanas (Gaidelionis)	401
J. Grinius. Žvaigždės Duktė (M. Vaitkus)	471
J. Keliuotis. Gitanžali (R. Tagore)	536
M. J. A. Židinys	595
J. Matūsas-Sedauskas. Am Morgen des Lebens	596

7. Kronika. Korespondencijos.

Ateitininkų gyvenimo kronika	53, 113, 184, 240, 320, 396, 469, 535, 594
Biržai	57, 407
Prienai	58
Linkuva	58, 412
Raguva	59
Kybartai	60
Šeduva	60
Pilviškiai	61
Fribourgas	61, 188
Miunsteris	121
Vilkaviškis	123, 241
Skuodas	126, 411, 412
Veiveriai	126
Alytus	127
Mažeikiai	188
Telšiai	189
Kražiai	189, 326
Švėkšna	190
Kedainiai	190, 543
Mariampolė	241, 597
Ūkmergė	242
Šiauliai	243
Dotnava	247
Viena	248
Berlynas	326
Vilkija	327, 598

	pusl.
Plungė	328
Kaunas	402, 407, 542
Krekenava	411
Rokiškis	413, 477, 599
Skapiškis	480
Naumiestis (Šakių)	597

8. Pranešimai. Redakcijos atsakymai.

Įvairūs pranešimai	62, 191, 252, 235, 416, 501
Redakcijos atsakymai	64, 128, 192, 256 334, 480, 544

Gauti raštai.

1. **Įvardai**, arba terminai, priimti terminologijos komisijos: 1) akcizo, 2) teisės, 3) kelių, 4) telefonijos, 5) geografijos, 6) švietimo ir 7) politiškosios ekonomijos reikalams. „Sakalo“ b-vės leidinys.

2. *Nojės ir Smit.* **Kokybinės analizės elementai.** Vertė J. Krasauskas. Šviet. M-jos leidinys. Kaina 6 lit.

3. **Apie Kristaus sekimą.** Iš lenkų kalbos vertė E. R. „Švyturio“ b-vės leidinys. Kaunas.

4. **Biržų kalendorius** 1925 m. Kaina 1 lit.

5. **Lietuvis** 3 Nr.

6. **„Tiesos Kelias“.** Religijos bei mokslo ir visuomenės gyvenimo mėnesinis laikraštis. Nr. 1. 116 pusl.

Aukos „Ateičiai“.

Šakių kuopa 50 lit. Per Mariampolės kuopą kun. P. Aleksa 50 lit. ir p-lė T. Prapuolenytė 30 lit.

Už aukas dėkojame. *Administracija.*

„Ateities“ Administracijoj galima gauti šių knygelių:

J. Jurgelevičius. **Pirmieji skauto žingsneliai.** Kaina 1 lit. Su prisiuntimu 1.20 centų.

Arvėde Barine. **Šv. Pranas Asižietis.** Laisvai vertė P. G—s. K. 50 cent. (su pris. 60 c.).

„Ateities“ komplektas		1914 m. (be Nr. 1)	8 lit.
„	„	1915 m. (Nr 1)	3 lit.
„	„	1916 m. (Nr. 1)	3 lit.
„	„	1917 m. (be Nr. 1,9,10,12)	3 lit.
„	„	1918 m. (be Nr. 1,5,7,8)	3 lit.
„	„	1919 m.	5 lit.
„	„	1920 m.	5 lit.
„	„	1921 m.	5 lit.
„	„	1922 m.	5 lit.
„	„	1923 m.	8 lit.
„	„	1924 m.	8 lit.

Kiekvieno komplekto prisiuntimas 60 centų. Ši kaina moksleiviams, nemoksleiviams dvigubai.

JAUNUOMENE!

skaityk ir platink savo laikraštį

„Pavasarį“

„Pavasaris“ katalikiškos jaunuomenės organas. Jo tikslas vesti mūsų tautą prie *religinio, tautinio ir kultūrinio atgimimo.* Jo obalsis *„Dievui ir Tėvynei“*!

„Pavasaris“ rašo visiems suprantamų straipsnių iš *pasaulėžvalgos, visuomeninio gyvenimo, gamtos mokslų* (astronomijos, fizikos, geografijos ir kt.), *istorijos, meno, higienos, ūkio* ir kitų sričių.

„Pavasary“ rasi gražių ir įdomių gyvenimo vaizdelių, eilėraščių, monologų, scenos vaizdelių, dainų, tautosakos ir šiaip įvairių dailiosios literatūros dalykų

„Pavasaris“ rašo kas dedasi visoje Lietuvoje ir plačiame pasauly (Amerikoj, Anglijoj, Prancūzijoj, Vokietijoj, Rusijoj, Latvijoj ir kt.). Jis rašo apie Lietuvos ir kitų tautų jaunuomenės veikimą.

„Pavasaris“ atsakinės į įvairius paklausimus, į kuriuos atsakinėti pakviesta specialistai (žinovai), kaip antai *teologų, juristų-advokatų, agronomų* ir *gamtininkų.*

„Pavasary“ rašo daugiausia mūsų jaunieji studentai ir moksleiviai. Jame draug pasižadėjo bendradarbiauti ir žinomi mūsų universiteto profesoriai, kaip antai: *doc. P. Brazys, prof. dr. J. Eretas, prof. M. Reinys ir prof. dr. Kuraitis;* mylimas mūsų poetas *Liūdas Gira, kun. Dogelis,* žinoma rašytoja *M. Pečkauskaitė* (Satrijos Ragana), *astr. kand. A. Juška* ir kt.

„Pavasaris“ dvelkia galinga jaunatvės dvasia. Iš jo trykšta naujos aušros, neišsemiamos energijos ir nesuvaldomos jaunatvės karščio spinduliai. Todel tenelieka nė vieno jaunuolio, jaunuolės, kuris neužsisakytų sau „Pavasario“.

„Pavasaris“ vienas pigiausių laikraščių Lietuvoje. Jo kaina ištisiems metams tik — *8 lit.* pusmečiui — *4 lit.* trims mėn. — *2 lit. 50 c.* Užsieny dvigubai brangiau.

„Pavasaris“ eis kas antrą savaitę 32 puslapių didumo su daugybe paveikslų ir fotografijų.

„Pavasario“ Redakcijos ir Administracijos adresas:
Kaunas, Mapų gatvė Nr. 11, „Pavasariui“.

„Šviesos“ spaustuvė, Kaunas, Jakšto gatvė Nr. 2.